

Selvitys elokuvatuotantoihin kohdistuvien julkisten tukien vaikutuksista

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2018:26

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisu 26/2018

Selvitys elokuvatuotantoihin kohdistuvien julkisten tukien vaikutuksista

Opetus- ja kulttuuriministeriö

ISBN PDF: 978-952-263-576-1

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto / Erja Kankala

Helsinki 2018

Kuvailulehti

Julkaisija	Opetus- ja kulttuuriministeriö	20.6.2018
Tekijät	Mikko Valtakari ja Juho Nyman, MDI Public Oy	
Julkaisun nimi	Selvitys elokuvatuotantoihin kohdistuvien julkisten tukien vaikutuksista	
Julkaisusarjan nimi ja numero	Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisu 2018:26	
Diaarinumero	OKM/71/240/2017	Teema kulttuuri
ISBN PDF	978-952-263-576-1	ISSN PDF 1799-0351
URN-osoite	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-576-1	
Sivumäärä	71	Kieli suomi
Asiasanat	Elokuvateollisuus, Suomen Elokuvasäätiö, tukijärjestelmä, tuotantotuki, vaikutukset, tuotantoyhtiöt, takaisinmaksu	
Tiivistelmä	<p>Selvitystyössä tutkittiin Suomen elokuvasäätiön myöntämän tuotantotuen merkitystä suomalaiselle elokuva-alalle ja yksittäisten tuotantoyhtiöiden liiketoiminnalle sekä tarkennettiin kuvaa alan liiketoiminnan tilanteesta. Selvityksessä huomioitiin myös tuotantotuen kulttuuripolittiset ja yhteiskunnalliset vaikutukset. Lisäksi selvityksessä arvioitiin, mitä vaikutuksia kokonaan tai osittain takaisinmaksettavalla tuotantotuella olisi yksittäisten tuotantoyhtiöiden toimintaan ja toisaalta kulttuuripoliittisesta näkökulmasta elokuvatuotantojen moninaisuudelle.</p> <p>Suurelle osalle elokuva-alan tuotantoyhtiöistä liiketoiminta on viime vuosina ollut joko heikosti kannattavaa tai kannattamatonta, vaikkakin alalla toimii myös yksittäisiä yhtiöitä, joissa kasvua on saavutettu yhtäjaksoisesti ja toimintaa on pystytty kehittämään kannattavasti pidemmällä aikavälillä.</p> <p>Tuotantotuki on nykyisen laajuisen suomalaisen elokuvatuotannon ja siihen perustuvan elokuva-alan liiketoiminnan elinehto. Ilman tuotantotukea hyvin suuri osa tuotantoyhtiöiden nykyisestä liiketoiminnasta olisi täysin kannattamatonta. Tuki kattaa merkittävän osan tuotantojen budjetista ja mahdollistaa kannattavan tuotannon toteuttamisen. Lisäksi se mahdollistaa muun rahoituksen saamisen alalle sekä edistää tuotantoyhtiöiden omia panostuksia ja riskinottoa tuotantoihin. Ilman tuotantotukea kotimainen kulttuuriperusteinen elokuvatuotanto olisi marginaalista nykyiseen verrattuna.</p> <p>Suomalaisen elokuva-alan elinvoiman sekä sen tuottamien kulttuuripoliittisten vaikutusten edistämiseksi on tulevaisuudessa keskeistä pyrkiä kasvattamaan elokuva-alan rahoituksen kokonaismäärää. Tuotantotuen takaisinmaksu on nähty yhtenä mahdollisuutena asiassa. Takaisinmaksulla jaettavaa tukien kokonaissummaa saataisiin kasvatettua, mutta samalla sillä saattaisi olla syrjäyttämisaikutuksia, joiden vaikutus alalle voisi olla kielteinen.</p>	
Kustantaja	Opetus- ja kulttuuriministeriö	
Julkaisun jakaja/myynti	Sähköinen versio: julkaisut.valtioneuvosto.fi Julkaisumyynti: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi	

Presentationsblad

Utgivare	Undervisnings- och kulturministeriet	20.6.2018	
Författare	Mikko Valtakari ja Juho Nyman, MDI Public Oy		
Publikationens titel	Utredning över konsekvenserna av offentliga stöd till filmproduktioner		
Publikationsseriens namn och nummer	Undervisnings- och kulturministeriets publikationer 2018:26		
Diarienummer	UKM/71/240/2017	Tema	kultur
ISBN PDF	978-952-263-576-1	ISSN PDF	1799-0351
URN-adress	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-576-1		
Sidantal	71	Språk	finska
Nyckelord	Filmindustri, Finlands filmstiftelse, stödsystem, produktionsstöd, konsekvenser, produktionsbolag, återbetalning		
Referat	<p>I utredningsarbetet undersöktes produktionsstödet som riktas till inhemsk filmproduktion och oberoende televisionsproduktion via Finlands filmstiftelse. Utredningen fokuserade på stödets betydelse och verkningar i fråga om filmbranschen och ur enskilda produktionsbolags affärsverksamhets perspektiv. Dessutom gav forskning mer information av situationen inom filmindustri. Därtill beaktade utredningen produktionsstödet kulturpolitiska och samhällseliga konsekvenser. Vidare bedömde utredningen vilka konsekvenser ett produktionsstöd som helt eller delvis ska återbetalas skulle ha för enskilda produktionsbolags verksamhet och å andra sidan för mångfalden inom filmproduktionen ur ett kulturpolitiskt perspektiv.</p> <p>För en stor del av produktionsbolagen inom filmbranschen har affärsverksamheten under de senaste åren varit svagt lönsam eller olönsam, även om det inom branschen också finns enskilda företag som ständigt har vuxit och vars verksamhet har kunnat utvecklas lönsamt under en längre period.</p> <p>Produktionsstödet är ett livsvillkor för den finländska filmproduktionen och affärsverksamheten inom filmbranschen i dess nuvarande omfattning. Utan produktionsstöd skulle en mycket stor del av produktionsbolagens nuvarande affärsverksamhet vara fullständigt olönsam. Stödet täcker en betydande del av produktionernas budget och gör det möjligt att ha en lönsam produktion. Därtill gör stödet det möjligt att få annan finansiering inom branschen och främjar produktionsbolagens egna satsningar och förmåga att ta risker i fråga om produktioner. Utan produktionsstödet skulle den inhemska kulturbaserade filmproduktionen vara marginell jämfört med nuläget.</p> <p>För att främja den finländska filmbranschens livskraft och dess kulturpolitiska verkningar är det viktigt att i framtiden sträva efter att öka filmbranschens totala finansiering. Återbetalning av produktionsstöd har lyfts fram som en möjlighet. Genom återbetalning kan man öka den totala summan av stöden som delas ut, men samtidigt kan förfarandet ha en uteslutande effekt vilket kan vara negativt för branschen.</p>		
Förläggare	Undervisnings- och kulturministeriet		
Distribution/ beställningar	Elektronisk version: julkaisut.valtioneuvosto.fi Beställningar: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi		

Description sheet

Published by	Ministry of Education and Culture	20.6.2018	
Authors	Mikko Valtakari ja Juho Nyman, MDI Public Oy		
Title of publication	Report on the impacts of public subsidies for film productions		
Series and publication number	Publications of the Ministry of Education and Culture, Finland 2018:26		
Register number	OKM/71/240/2017	Subject	culture
ISBN PDF	978-952-263-576-1	ISSN (PDF)	1799-0351
Website address (URN)	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-576-1		
Pages	71	Language	Finnish
Keywords	Film industry, the Finnish Film Foundation, subsidy system, state subsidy, impacts, production companies, repayment		
<p>Abstract</p> <p>The evaluation examined the importance of the production support allocated by the Finnish Film Foundation for the Finnish film industry and for individual production companies, including an analysis on the current situation of the Finnish film industry. Additionally, the cultural-political and social impacts of the production support were also considered. Furthermore, the evaluation included an assessment of what kind of impacts production support that would have to be repaid either in full or in part would have on the operations of individual production companies and, on the other hand, on the diversity of film productions from a cultural-political perspective.</p> <p>In recent years, the profitability of the majority of Finnish film industry production companies has been low or zero, although there are also individual companies in the industry that have achieved continuous growth and managed to develop their operations in a profitable manner over the long term.</p> <p>Production support is essential for the survival of Finnish film production and the film industry business based on it at their current size. Without production support, a very large proportion of the current business operations of production companies would be completely unprofitable. The support covers a significant proportion of most production budgets and enables profitable production. In addition to this, the support attracts other funding for the industry and promotes production companies' own investments and risk-taking in regard to productions. Without production support, domestic, culture-based film production would be marginal compared to the current situation.</p> <p>One of the key ways in which the vitality of the Finnish film industry and the cultural-political impacts it provides could be promoted in the future would be to increase the total amount of production support allocated to the film industry. One of the potential ways for doing so has been the repayment of the production support. Repayment would allow the total amount of production support to be increased, but at the same time it could have exclusionary impacts that might have negative consequences for the industry.</p>			
Publisher	Ministry of Education and Culture, Finland		
Distributed by/ publication sales	Online version: julkaisut.valtioneuvosto.fi Publication sales: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi		

Sisältö

1	Selvityksen tavoitteet ja toteutus	9
1.1	Selvityksen tavoitteet.....	10
1.2	Aineistot ja menetelmät.....	11
2	Tuotantotuki elokuvatuotantojen tukimuotona	13
3	Tuotantotuen vaikutukset kotimaisten tuotantoyhtiöiden liiketoimintaan ...	18
3.1	Elokuvayhtiöiden liiketoiminta Suomessa.....	18
3.2	Tuotantotuen merkitys ja vaikutukset elokuvayhtiöiden liiketoimintaan.....	32
4	Tuotantotuen merkitys kotimaisen audiovisuaalisen alan kehitykselle sekä laajemmat kulttuuripoliittiset vaikutukset	36
4.1	Tuotantotuen merkitys elokuva-alan kehittymiselle.....	36
4.2	Tuotantotuen ja muiden tukien laajemmat kulttuuripoliittiset ja yhteiskunnalliset vaikutukset.....	39
4.3	Elokvatukien vaikuttavuusmalli ja mittarit.....	45
5	Tuotantotuen takaisinmaksun tarkastelu	50
6	Yhteenveto ja johtopäätökset	61
LÄHTEET	67
LIITTEET	69

1 Selvityksen tavoitteet ja toteutus

Valtio tukee elokuvataidetta elokuvataiteen edistämisestä annetun lain (28/2000) perusteella, jossa säädetään elokuvataiteen tuottamiseen ja jakeluun myönnettävästä valtion tuesta. Lain 1 §:n mukaisesti elokuvan ja muun kuvaohjelman valmistamisesta ja jakelusta sekä muusta elokuvakulttuurin edistämisestä aiheutuviin kustannuksiin voidaan myöntää tukea valtion talousarvioon otettavista varoista. Opetus- ja kulttuuriministeriö voi osoittaa 2 §:n 1 momentin perusteella Suomen elokuvasäätiölle (SES) valtion varoja elokuvan ja muun kuvaohjelman valmistamisen ja jakelun tukemiseksi sekä elokuvakulttuurin edistämiseksi muulla tavoin. Suomen elokuvasäätiön tuki- ja toimintavarat myönnetään rahapeliteoiminnan voittovaroista taiteen edistämiseen.

SES hoitaa valtionapuviranomaisen tehtäviä elokuvan tuotantoon, jakeluun ja käsikirjoittamiseen sekä muuhun elokuvakulttuurin edistämiseen myönnettävissä valtionavustuksissa. Säätiön tuki on julkista tukea, jonka käyttöä säätelevät edellä mainittu laki ja asetus elokuvataiteen edistämisestä sekä lisäksi valtionavustuslaki sekä elokuvasäätiön oma tukiohjeisto. Säätiön myöntämät tuet ovat EU:n kilpailulainsäädännön mukaan valtiontukea, johon sovelletaan Euroopan komission asetuksen (n:o 651/2014) ryhmäpoikkeusasetusta (RPA). Tukijärjestelmän tavoitteena on mm. edistää korkeatasoista, monipuolista ja omaperäistä ammattimaisesti toteutettua suomalaista elokuvatuotantoa. SES on tukenut elokuvan kehittämistä Suomessa vuodesta 1969 alkaen.

Valtion myöntämä rahoitus elokuvatuotantoon on merkittävä osa suomalaisen elokuvatuotannon kokonaisrahoitusta. Suomessa toteutetuista elokuvista valtion rahoituksella on rooli reilusti yli 80 prosentissa Suomessa tuotetuista elokuvista¹. Vuoden 2017 talousarviossa varattiin kotimaisen elokuvan tukemiseen noin 25 miljoonan euron määräraha, josta elokuvien tuotantoa tuettiin yhteensä 17 miljoonalla eurolla. Elokuvatuotannossa on useampia tukimuotoja, joista merkittävintä tuotantotukea, myönnettiin 14,9 miljoonaa euroa. Tämä vastaa SES:n kokonaisrahoituksesta lähes kahta kolmasosaa.

1 OKM (2017) Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi valtion rahoituksesta elokuvakulttuurin edistämiseen. Työryhmän ehdotus. Opetus- ja kulttuuriministeriö 2017.

OKM rahoittaa SES:lle myönnettävien elokuvan valtiontukien lisäksi puolet audiovisuaalisen alan tuotantokannustimen toimeenpanosta. Tuotantokannustimen toimeenpano on työ- ja elinkeinoministeriön vastuulla. Yhteensä Av-alan tuotantokannustimen budjetti on 9,5 miljoonaa euroa. Vuonna 2017 OKM:n osuus rahoituksesta oli 4 750 000 euroa.

Valtionavustuslain (688/2001) 36 §:n mukaan valtionapuviranomaisen on sopivalla tavalla seurattava myöntämiensä valtionavustusten käytön tuloksellisuutta ja tarkoituksenmukaisuutta sekä valtionavustusten vaikutuksia kilpailuun, eri väestöryhmien asemaan samoin kuin niiden ympäristö- ja muita vaikutuksia. Valtionapuviranomaisen on määrääjoin arvioitava valtionavustusten tarpeellisuutta ja kehittämistarpeita.

1.1 Selvityksen tavoitteet

Selvitystyössä tutkittiin kotimaiseen elokuvatuotantoon ja riippumattomaan televisiotuotantoon Suomen elokuvasäätiön kautta suunnattujen tukien tehokkuutta ja vaikutuksia sekä samalla täsmennettiin kuvaa elokuva-alan taloudesta ja tilanteesta Suomessa. Työssä arvioitiin elokuvatuotantoon kohdentuvien Suomen elokuvasäätiön myöntämien tukien vaikutuksia yksittäisten avunsaajien eli tuotantoyhtiöiden näkökulmasta. Lisäksi selvityksessä arvioitiin, mitä vaikutuksia kokonaan tai osittain takaisinmaksettavalla tuotantotuella olisi yksittäisten tuotantoyhtiöiden toimintaan ja toisaalta kulttuuripoliittisesta näkökulmasta elokuvatuotantojen moninaisuudelle. Työssä pyrittiin tältä osin tuottamaan tutkimustietoa elokuvatuotantoihin kohdennettujen valtionavustusten vaikuttavuuden, tuloksellisuuden ja tarkoituksenmukaisuuden arvioimiseksi.

Työ toteutettiin kolmen arviointitehtävien kautta, jotka olivat:

1. Analyysi Suomen elokuvasäätiön myöntämien tuotantotukien vaikutuksesta kotimaisten tuotantoyhtiöiden liikevaihtoon, kannattavuuteen ja vakavaraisuuteen
2. Arviointi Suomen elokuvasäätiön myöntämien tuotantotukien merkityksestä ja kulttuuripoliittisesta vaikutuksesta kotimaisen audiovisuaalisen alan kehittymiselle
3. Arvio siitä, jos Suomen elokuvasäätiön myöntämät tuotantotuet muutettaisiin osittain takaisin maksettaviksi.

1.2 Aineistot ja menetelmät

Tutkimuksen luonteesta johtuen siinä on hyödynnetty erityyppisiä aineistoja sekä käytetty yhtälailla määrällisiä että laadullisia tutkimusmenetelmiä. Työssä on myös pyritty huomioimaan kattavasti eri näkökulmista kerättyä tietoa koskien mm. viranomais- ja rahoittajatahoja, elokuva-alan tuottajayhtiöitä sekä muita asiantuntija- ja sidosryhmätahoja.

Dokumenttianalyysit. Työssä hyödynnettiin selvitystyön kannalta keskeinen SES:n tuottama (SES:n elokuvien tukitoiminnan vuosittaiset tiedot, vuosikertomukset) materiaali sekä Suomen elokuv tukijärjestelmään, elokuva-alaan ja elokuvatuotantoihin liittyvä tutkimusaineisto. Lisäksi työssä huomioitiin relevantti lainsäädännön uudistamiseen liittyvä dokumenttimateriaali.

Tilastoanalyysi elokuvayhtiöiden tilinpäätöstiedoista. Työssä toteutettiin elokuvayhtiöiden tilinpäätösaineistoon perustuva tilastollinen analyysi elokuvayhtiöiden liiketoiminnasta ja tuotantotukien vaikutuksista tukea saaneiden yritysten liiketoimintaan. Tilinpäätösaineisto hankittiin Suomen Asiakastiedolta niiden 90 tuotantoyhtiön kohdalta, jotka olivat saaneet tuotantotukea vuosien 2014–2016 välisenä aikana. Lisäksi analyysissä hyödynnettiin SES:lta saatuja tilinpäätös- ja tasekirjoja kyseisistä yhtiöistä. Tilinpäätöstarkastelua täydennettiin SES:n tiedoilla myönnettyistä tuotantotuista kyseisille yhtiöille. Tilinpäätösanalyysissä käytettiin tilastollisin perusmenetelmiä sekä kuvailevia tilastollisia analyysejä.

Asiantuntijoiden teemahaastattelut. Selvityksen osana haasteltiin yhteensä 12 eri elokuva-tuotantoyhtiön edustajaa sekä 8 elokuva-alan asiantuntijaa, jotka edustivat elokuva-alan järjestöjä, yksityisiä rahoittajia sekä levittäjä- ja esittäjätahoja. Haastatteluiden tarkoituksena oli syventää ymmärrystä tuotantoyhtiöiden liiketoiminnan ja toimialan tilanteesta Suomessa sekä tuotantotuen vaikutuksista yhtiöille ja toimialalle. Lisäksi haastattelulla kartoitettiin näkemyksiä tuotantotuen mahdollisesta muuttumisesta kokonaan tai osittain takaisinmaksettavaksi.

Sähköinen kysely elokuvatuotantoyhtiöille. Selvityksessä toteutettiin sähköinen kysely 75 elokuvatuotantoyhtiöille huhtikuussa 2018. Kyselyllä kartoitettiin tietoa yhtiöiden liiketoiminnan kehityksestä ja kansainvälisyydestä, SES:n tukien vaikutuksista elokuva-alalle, tukijärjestelmän kulttuuripoliittisista vaikutuksista sekä tukijärjestelmän tulevaisuudesta ja kehittämistarpeista. Vastauksia kyselyyn saatiin 33 kappaletta 31:stä tuotantoyhtiöstä.

Asiantuntijatyökokoukset. Asiantuntijatyöpalavereissa kehitettiin ja täsmennettiin työssä laadittua elokuvatukien vaikuttavuusmallia sekä tarkennettiin selvityksessä nousseita havaintoja ja tuloksia tuotantotuen takaisinmaksun vaikutuksista. Työkokouksia pidettiin Suomen elokuvasäätiön asiantuntijoiden sekä työtä ohjanneen ohjausryhmän kanssa. Työ-

kokoukset toteutettiin kolmen ohjausryhmän kokouksen yhteydessä sekä erikseen järjestetyssä tuotantotuen takaisinmaksua koskeneessa palaverissa.

Yhteenvedoanalyysit. Arviointiprosessin lopuksi työn tulokset ja keskeiset havainnot koottiin kokonaisvaltaisiksi toimeksiannon arviointikysymyksiä koskeviksi johtopäätöksiksi yhdessä tutkimuksen ohjausryhmän ja SES:n asiantuntijoiden kanssa. Selvityksen lopulliset johtopäätökset perustuvat eri työvaiheiden tulosten kokonaisvaltaiseen tulkintaan. Työvälineinä johtopäätösten laadinnassa käytettiin mm. eri työvaiheiden tuloksista laadittuja yhteenvetomatriiseja ja asiantuntija-arvioita.

Selvitys toteutettiin joulukuun 2017 ja huhtikuun 2018 välisenä aikana. Työtä on toteutettu tiiviissä yhteistyössä toimeksiantajan kanssa. Selvitystä on tukenut ja ohjannut ohjausryhmä, jolla oli tärkeä rooli sekä tutkimuksen painotusten ohjaamisessa, että näkemyksellisen aihealueeseen liittyvän asiantuntemuksen välittämisessä työhön. Ohjausryhmässä oli edustettuna opetus- ja kulttuuriministeriön sekä Suomen elokuvasäätiön asiantuntijoita.

2 Tuotantotuki elokuvatuotantojen tukimuotona

Suomen elokuvasäätiön tukijärjestelmä koostuu useista erilaisista tukimuodoista, joita oli vuonna 2017 yhteensä 16 kappaletta. SES myöntää näiden kautta tukia tuotantojen tukemiseen, kulttuurivientiin, esitystoimintaan, levitystoimintaan, festivaalien järjestämiseen sekä selvitys- ja tutkimustoimintaan. Tuotantojen tukemiseen käytetään SES resursseista selvästi suurin osa. Vuonna 2016 osuus oli 88 %. Tuotantoihin kohdistuvia tukia ovat käsikirjoituksen apuraha, kehittämistuki, markkinointi- ja levitystuki sekä rahoituksen suuruudeltaan merkittävin tuotantotuki. Tuotantojen tukemisessa uutena tukimuotona voidaan myöntää myös 50/50 tuotantotukea, jolloin tuotantotuen osuus tuotannon kokonaisbudjetista on 50 %. 50/50 -tukimuodon tarkoituksena on luoda kannusteita uusien rahoittajien suuntaan sekä nopeuttaa päätöksentekoprosessia ja tuotannon käynnistämistä.

Tuotantotukea myönnetään tuotantokohtaisesti elokuvien valmistamiseksi. Tukikelpoisia tahoja ovat Suomessa rekisteröidyt yhtiöt tai yhteisöt, jotka ovat tuotannon kotimaisten oikeuksien omistajia ja ovat noudattaneet mahdollisia aikaisempia SES tukisopimuksia ja tukien myöntämiselle asetettuja ehtoja. Tuen maksimisumma vuonna 2018 on miljoona euroa tuotantoa kohden. Tuotantotukea myönnetään tuottajan hakemuksen perusteella pitkiä, lyhyitä ja sarjamuotoisia näytelmä-, dokumentti-, animaatio- ja lastenelokuvia varten.

Tuotantotuki, kuten myös muut SES tuet, ovat harkinnanvaraista kulttuuripoliittista valtionavustusmuotoista rahoitusta. Sillä edistetään kotimaisilla ehdoilla ammattimaisesti tehtävän ja suomalaiselle yleisölle tuotettavien elokuvien toteutumista. Tukea myönnetään huomioiden tuotantojen taiteelliset, kulttuuriset ja kaupalliset sisällöt sekä tekijöiden taiteelliset, ammatilliset ja taloudelliset edellytykset tuotannon toteuttamiseen. Myöntämisen ehtona on, että sille on varmistunut ammatillinen ja vastikkeellinen levitys ja sitä kautta riittävä näkyvyys ja mahdollisuus yleisön tavoittamiseen esityskanavissa. Lisäksi tuotantoyhtiön tulee toimittaa säätiölle tiedot kansainvälisestä myynnistä 5 vuotta tuotannon valmistumisen jälkeen. Kotimaisille elokuvatuottajille myönnetty tuotantotuki on säädetty verovapaaksi tuloksi.

Tukea voidaan myöntää myös kansainvälisiin yhteistuotantoihin, jolloin erikseen arvioidaan kiinnostavuus suomalaisen yleisön kannalta, suomalaisen osapuolen tuotannollinen ja taiteellinen osuus sekä mahdollisuudet yhteistoiminnan jatkoon ulkomaisten yhteistyötahojen kanssa.

SES lopullisen tuotantotuen myöntämisen tukipäätöksen tekee säätiön toimitusjohtaja, säätiön tuotantoneuvojen esityksen perusteella. Tukea myönnetään vuosittain neljänä ajankohtana. Maksatus aloitetaan, kun elokuvatuotannon koko rahoitus on varmistunut. Maksatus toteutuu viidessä erässä, joista ensimmäinen (20 %) saadaan käyttöön tukisopimuksen allekirjoituksen jälkeen. Suurin osuus 50 % saadaan käyttöön elokuvan kuvausten alkaessa. Viimeinen osuus maksetaan, kun tuotannon loppuselvitys on hyväksytty ja määritellyt tiedotusaineisto tuotannosta on toimitettu SES:lle.

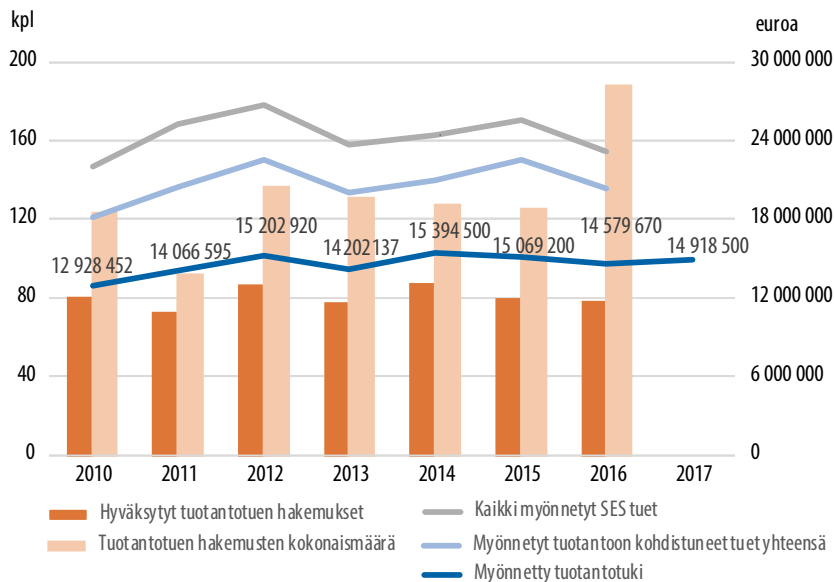
Jokaisessa Euroopan maassa on käytössä kansallisia ja alueellisia elokuvien tuotannon tukijärjestelmiä. Eri maissa kansalliset järjestelmät on toteutettu eri tavoin ja erilaisella rahoituksen volyyymilla. Esimerkiksi Ruotsissa kaikkien rahoituksen elokuvainstituutin kokonaisrahoitus oli vuonna 2016 noin 46 miljoonaa euroa, josta instituutti myönsi valtiontukea elokuvien tuotantoon yhteensä noin 35,5 miljoonaa euroa. Tanskassa paikallisen elokuvainstituutin toiminta- ja tukimäärärahat olivat vuonna 2016 yhteensä 67 miljoonaa euroa, josta tukia myönnettiin yhteensä 51 miljoonaa euroa. Suomessa valtion tukirahoituksen määrä on useisiin muihin vertailumaihin selvästi alhaisemmalla tasolla.

Euroopassa on myös Suomeen verrattuna erilaisia tapoja tukea elokuva-alaa, kuten puhtaasti lainamuotoisia tukia sekä verohelpotuksia elokuva-alan tuotannoille. Käytössä on automaattisia tukimuotoja (tuki automaattisesti mahdollinen tiettyjen edellytysten mm. elokuvan/edellisten elokuvien menestymisen perusteella) sekä selektiivisiä tukimuotoja (vain mm. kulttuuripoliittisilla perusteilla).²

Viime vuosien aikana tuotantotuen merkitys on Suomessa korostunut suhteessa muihin tukimuotoihin entisestään, kun tuotantoihin liittyviä muita tukimuotoja (mm. tuotannon jälkituki) on poistettu käytöstä. Tuotantojen tukemiseen käytettävissä olleet summat ovat viime vuosina vaihdelleet tukipolitiikan muutosten mukaan. Vuosien 2012-2017 aikana tuotantotukea on myönnetty vuosittain noin 15 miljoonaa euroa.

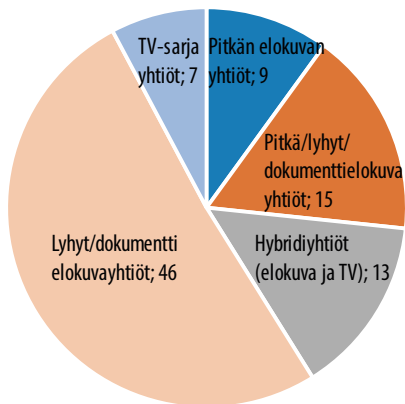
² mm. *Financing of Film - a comparison in 8 European Countries*. Svenska Filminstitutet; OKM (2017) *Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi valtion rahoituksesta elokuvakulttuurin edistämiseen*. Työ-ryhmän ehdotus. Opetus- ja kulttuuriministeriö 2017; *Producing Films in France*. CNC; *Film production incentives in Europe: who is the most "ciak" appealing?*. Filmstøtte i Europa. Francesca Serra. Masters Thesis. Copenhagen Business School 2014

Vuosittain hyväksytyjä tukipäätöksiä SES on tehnyt noin 80 kappaletta. Vuosien 2010-2015 aikana saaduista hakemuksista hyväksyttiin 60-80 %. Vuoden 2016 hakemusmäärä oli poikkeuksellisen suuri ja hakemuksia hyväksyttiin vain 41 %.

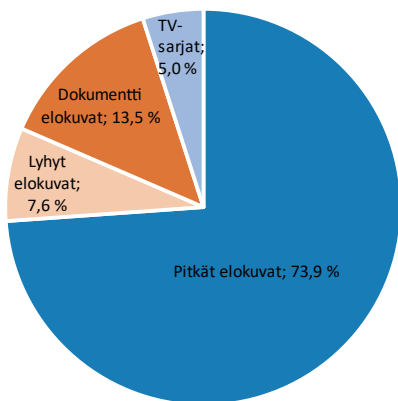
Kuva 1. Myönnetyn tuotantotuen ja muiden tukien määrät vuosina 2010-2016 (2017) sekä hyväksytyt tuotantotuen hakemukset vuosittain. (Lähde: Suomen Elokuvasäätiö)

Vuosien 2014–2016 aikana tuotantotukea myönnettiin 90 eri tuotantoyhtiölle tai elokuvatuotanto-osuuskunnalle. Näistä noin puolet oli täysin lyhyisiin ja dokumentti elokuvaan tuotantotukea hakeneita yhtiöitä. Vain TV-sarjoihin ja pitkiin elokuvaan tukea hakeneita yhtiöitä oli alle 20. Yksittäiset yhtiöt ovat hakeneet tuotantotukea myös eri tyyppisiin tuotantoihin. Näistä niin pitkiä näytelmä elokuvia, kuin myös lyhyt- ja dokumenttelokuvia valmistaneita yhtiöitä oli 15 kappaletta. Hybridiyhtiöitä, jotka ovat hakeneet tuotantotukea pitkiin näytelmäelokuvaan sekä TV-tuotantoihin oli 13 kappaletta.

Kuva 2. Tuotantotukea vuosina 2014–2016 saaneiden 90 yhtiön jakautuminen yhtiötyypeittäin. Esitettyinä lukuna yhtiöiden lukumäärä eri yhtiötyypeissä. (Lähde: Suomen Elokuvasäätiö)

Euroilla mitattuna tuotantotukea on kohdistettu selvästi eniten pitkien näytelmäelokuvi- en (ml. lasten ja nuorten elokuvat) tuotantoihin vuosina 2014–2016. Muut tuotantotyypit ovat saaneet tuotantotuesta reilun neljäsosan. Esimerkiksi vuonna 2016 kaikesta myön- netystä tuotantotuesta 71 % meni pitkiin näytelmäelokuvaan (ml. pitkät lasten elokuvat) ja vuonna 2017 yhteensä 79 %.

Kuva 3. Vuosina 2014-2016 myönnetyn tuotantotuen jakautuminen erityyppisille tuotannoille. Esitettyinä erityyppisten tuotantojen saama %-osuus jaetun tuen kokonaismäärästä. (Lähde: Suomen Elokuvasäätiö)

Yhtiötyypeittäin tarkasteltuna vuosien 2014–2016 aikana osuudeltaan (58 %) eniten tuo- tantotukea on myönnetty 13 hybridiyhtiöille. Ainoastaan lyhytelokuvia ja dokumenttituo- tantoja tehneille yhtiöille kohdistui 10 % rahoituksesta ja pelkkiä TV-sarjoja tuottaneet sai- vat alle 2 % tuotantotuesta. Kolme eniten tukea saanutta yhtiötä vuosina 2014–2016 sai yhteensä 28 % myönnetystä tuotantotuista.

Vuonna 2017 pitkiin näytelmäelokuvaan ja pitkiin lasten ja nuorten elokuvaan (22 kpl) myönnetty tuotantotukisumma vaihteli 100 000 euron 780 000 euron välillä ja oli keskimäärin hieman yli 500 000 euroa. Muiden tuotantotyyppien kohdalla tuotantotukisummat olivat maksimissaan 150 000 euroa ja keskimäärin noin 60 000 euroa.

Elokuvatuotantojen rahoitusrakenteessa tuotantotuki muodostaa useissa elokuvissa merkittävimmän yksittäisen rahoituslähteen. Pitkissä näytelmäelokuviissa tuotantotuen osuus budjetista on ollut keskimäärin 30-50 %. Esimerkiksi vuonna 2017 pitkät näytelmäelokuviissa tuotantotuen osuus oli keskimäärin 42 % ja pitkissä lasten ja nuorten elokuvissa 50 %. Muiden rahoittajien osuudet budjetista (ml. tuotantoyhtiön omarahoitus) ovat olleet 10–15 % luokkaa tai vähemmän. Merkittäviä muita rahoittajia Suomessa ovat mm. TV-yhtiöt, tuotantojen levittäjät sekä ulkomainen rahoitus. Vuonna 2017 pitkien elokuvien keskimääräinen budjetti Suomessa oli n. 1,4 miljoonaa euroa.

Pitkissä ja lyhyissä dokumenttielokuviissa sekä lyhytelokuviissa ja sarjoissa vuonna 2017 tuotantotuen osuus oli keskimäärin noin 40 %. Tuen osuus olla kuitenkin osassa tuotantoja jopa yli 60 % tuotannon kokonaisbudjetista. Keskimääräisesti budjetin koko vuonna 2017 oli näissä tuotannoissa 200 000–250 000 euroa. Dokumenttielokuvien ja lyhyiden elokuvien tärkeimpiä muita rahoittajia ovat Yleisradio ja Audiovisuaalisen kulttuurin edistämiskeskus AVEK sekä osassa tuotannoista mm. järjestökenttä ja kansainväliset julkiset elokuva-rahoitusinstituutit.

3 Tuotantotuen vaikutukset kotimaisten tuotantoyhtiöiden liiketoimintaan

3.1 Elokuvyhtiöiden liiketoiminta Suomessa

Elokuvyhtiöiden liiketoiminnan tarkastelussa on keskitytty vuosina 2014–2016 SES:n tuotantotukea saaneisiin 90 yhtiöön. Tarkastelua on tehty saatavilla olevien tilinpäätösaineistojen avulla³. Tilinpäätösten tarkastelussa on keskitytty erityisesti kuluvan vuosikymmenen tietoihin sekä vuoden 2014 jälkeisiin tietoihin, joista tilinpäätöstietoa on kattavammin saatavilla.

Tilinpäätöstarkasteluissa on huomioitava, että vuosittaisiin tietoihin liittyy tiettyjä epävarmuustekijöitä, jotka on huomioitava tulkinnoissa. Tuotantoyhtiöillä on SES:n ohjeistuksista huolimatta eroavia tapoja kirjata tilinpäätöksiin tietoa, mikä voi vaikuttaa nyt tarkasteltaviin tietoihin. Esimerkiksi yhtiöiden tilinpäätöksissä kuluja on tilikausien välillä voitu siirtää esimerkiksi tuotannon ensi-ilta vuoteen, millä on tasoitettu liiketulosta ja tuloja ja menoja samalle vuodelle. Lisäksi on huomioitava, että tarkastellussa joukossa on iältään, kooltaan sekä toiminnan painotuksilla hyvin erityyppisiä yhtiöitä. Esimerkiksi iältään vanhin tarkastelluista yhtiöistä oli merkitty kaupparekisteriin jo vuonna 1974 ja tuoreimmat vuosilta 2018 ja 2015. Keskimäärin tuotantoyhtiö on tilinpäätösaineiston perusteella 15 vuoden ikäinen ja vuoden 2000 jälkeen yhtiöistä on perustettu noin kaksi kolmas osaa ja kuluvalle vuosikymmenellä noin kolmasosa yhtiöistä. Yhtiöt sijoittuvat pääosin Etelä-Suomen suuriin kaupunkeihin, erityisesti pääkaupunkiseudulle.

Elokuva- ja TV-tuotannot ja niiden kautta saatavat tulot ovat tuotantoyhtiöiden pääasiallinen tulonlähde. Elokuvatuotannoista saatavista tuloista n. 80 % tulee teatteriesityksistä ja n. 20 % jälkimarkkinatuloista. Teatteriesitysten tuloista n. 50 % jää esittäjälle, ja loput

³ Suomen Asiakastiedolta hankittu 90 elokuvyhtiön tilinpäätösaineisto vuosilta 2007-2017; SES tilinpäätösperiaalit.

jakaantuvat ensin elokuva levittäjälle 10-20 % (levittäjä palkkiot ja ennakot, Minimum Guarantee) ja muille rahoittajille. Vuosina 2015 ja 2016 teatteriesityksistä kertyi lipputuloja yhteensä n. 90 miljoonaa euroa, josta kotimaisten elokuvien osuus oli arviolta n. 30 miljoonaa euroa⁴. Tuotantoyhtiöiden mukaan elokuvatuotantojen tulojen jakaantumisessa käytännössä tuotantoyhtiö on tulonsaajana viimeisenä, jolle rahoitusta kertyy muiden jälkeen.

Teatteriesitysten tuotot kertyvät pääosin ensi-illan jälkeen ensimmäisen vuoden aikana, ja suurimmalta osin jo ensimmäisten kuukausien esitysten jälkeen. Yhtiöiden tulot, usein monivuotisista tuotannoista, syntyvät varsin lyhyen ajanjakson sisään. Tehtyjen tuotantoyhtiöiden haastattelujen mukaan tämän jälkeen tuloja kertyy yleensä vain vähäisesti, yleensä jälkimarkkinoilta.

Liikevaihto

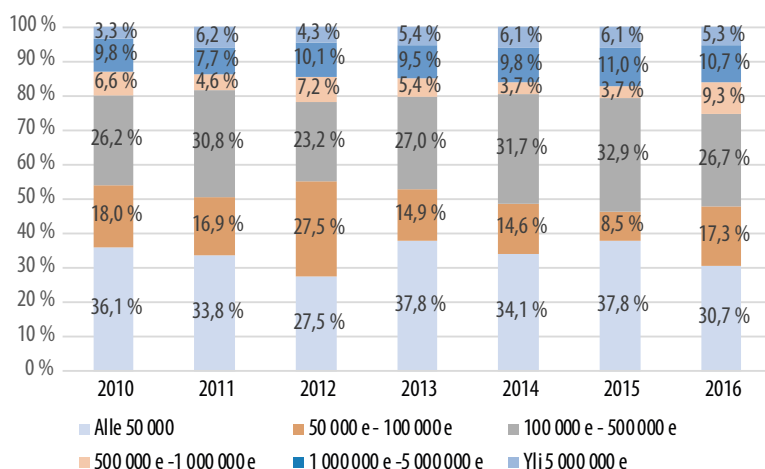
Tyypillistä elokuvayhtiöiden liiketoiminnalle on liiketoiminnan laajuuden selvä vuosittainen vaihtelu. Tämä johtuu elokuva-alan projektimaisesta luonteesta. Yhtiöissä tuotantojen kulut syntyvät painottuneesti elokuvan tuotantojen valmistamisen ajankohtana ja tuotannoista saatavat tulot yksittäiselle vuodelle, kun valmis tuotanto julkaistaan. Elokuvayhtiöiden tilinpäätöksissä tämä näyttäytyy suurimmalla osalla yhtiöistä suurina eroina saatavissa tuloissa ja tuotoissa.

Yhtiöiden liikevaihto koostuu varsinaisen toiminnan nettomyyntituloista, joihin kuuluu erityisesti tuotannoista saadut myyntitulot (lipputulot, jälkimarkkinat) sekä esim. TV-yhtiöiden ennakko-ostot ja myös kansainvälisten osatuottajien panostukset tuotantoihin. Muita liikevaihtoon laskettavia tuloja yhtiöillä on vain vähän. Tilinpäätöksen muissa tuotoissa esitetään mm. saadut tuet ja avustukset (esim. SES, AVEK ja NFTF).⁵

Vuosina 2014–2016 tuotantoyhtiöistä 30–40 % (20–30 yhtiötä) jäi alle 50 000 euron keskimääräiseen liikevaihtoon ja noin puolet yhtiöistä toimi alle 100 000 euron liikevaihdolla (n. 40 yhtiötä). Suurelta osin tuotantoyhtiöt ovat liikevaihdoltaan siis varsin pienikokoisia ja suuria myyntituloja ei ole kertynyt. Liikevaihdoltaan pienikokoisia yhtiöitä on erityisesti lyhyitä ja dokumenttielokuvia valmistaneissa yhtiöissä sekä pitkiä elokuvia valmistaneissa yhtiöissä. Noin 30 % yhtiöistä toimi yli 100 000 euron, mutta alle 500 000 euron liikevaihdolla (n. 25 yhtiötä). Elokuvayhtiöistä siis noin 80 % kohdalla toiminnan laajuus liikevaihdolla mitattuna on alle 500 000 euroa

⁴ Kotimaisen elokuvan osuus katsojamääristä n. 30 %.

⁵ *Elokuvayhtiön taloushallinnon opas*. Rantalainen; *Pitkien elokuvien tuottamisen taloudellinen kannattavuus Suomessa 2000-luvun alussa*. Antti-Veikko Salo (2009).

Kuva 4. Tuotantoyhtiöiden osuudet eri liikevaihtoluokissa kuluva vuosikymmenen aikana.

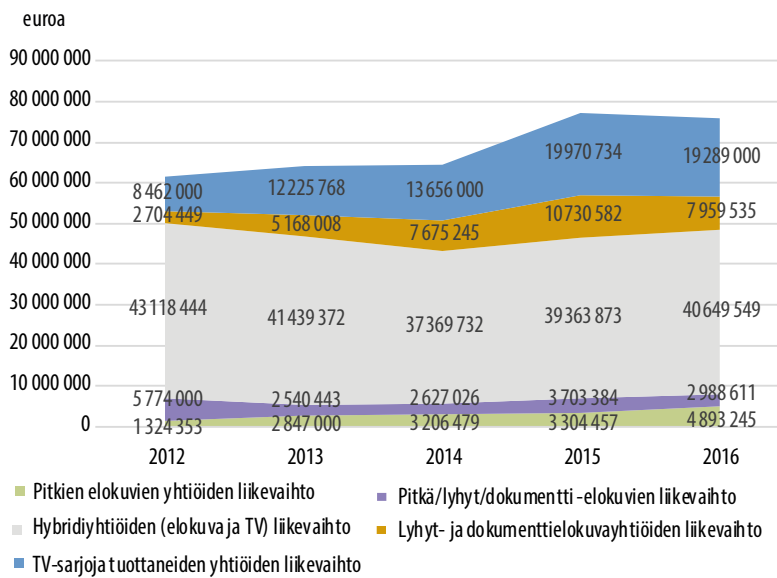
Tuotantotukea saaneiden yhtiöiden joukossa on kuitenkin myös suurempia yhtiöitä, joiden liikevaihto on merkittävästikin yli miljoona euroa. Yli miljoonan euron liikevaihdon yhtiöitä oli 13 kappaletta vuosina 2014–2016. Kyseiset yhtiöt ovat pääosin hybridiyhtiöitä, joissa on tuotettu sekä pitkiä elokuvia, että TV-sarjatuotantoja. Lisäksi suuremmissa yhtiöissä on vain TV-sarjatuotantoihin keskittyneitä yhtiöitä. Suurimmillaan tuotantotukea saaneen yhtiön liikevaihto vuonna 2016 oli yli 12 miljoonaa euroa. Huomion arvoista on se, että vuosien 2010–2016 välisenä aikana tuotantoyhtiöiden osuuksissa liikevaihtoluokittain ei ole tapahtunut suuria muutoksia.

Taulukko 1. Erityyppisten tuotantoyhtiöiden keskimääräiset liikevaihdot ja henkilöstömäärät.

	Keskimääräinen liikevaihto vuosina 2012–2016	Keskimääräinen henkilöstökoko vuosina 2012–2016
Pitkän elokuvan yhtiöt (9 kpl)	418 735 e	4
Pitkiä/lyhyitä/dokumenttelokuvia valmistaneet yhtiöt (15 kpl)	255 552 e	9
Hybridi (elokuva ja TV-sarja) yhtiöt (13 kpl)	3 146 266 e	33
Vain lyhyitä/dokumenttelokuvia valmistaneet yhtiöt (46 kpl)	177 897 e	5
TV-sarjoja valmistaneet yhtiöt (7 kpl)	2 293 871 e	12

Myös henkilöstömääriltään yhtiöt ovat suurelta osin pieniä muutaman hengen yrityksiä. Joukossa on kuitenkin joitain suurempia yrityksiä, joiden henkilöstömääräksi on merkitty useampia kymmeniä henkilöitä, tai jopa yli sata henkeä. Näillä suuremman henkilöstömäärän yrityksille esiintyy jonkin verran vuosittaista vaihtelua henkilöstömäärissä. Henkilöstömäärien vaihtelu johtuu mm. tuotantoihin tilapäisesti palkatusta väestä.

Tarkasteltujen 90 yhtiön kokonaisliikevaihto oli vuonna 2016 yhteensä n. 75 miljoonaa euroa⁶. Yhtiöiden kokonaisliikevaihto on kasvanut nykyisellä vuosikymmenellä lukuun ottamatta vuotta 2016, jolloin liikevaihto putosi vuoden 2015 tasosta. Hybridiyhtiöiden osuus kokonaisliikevaihdosta on ollut kuluvaan vuosikymmenen ajan osuudeltaan selvästi merkittävin. Suhteellisesti liikevaihtoa ovat merkittävimmin kasvattaneet vain pitkiä elokuvia sekä vain lyhyitä ja dokumenttielokuvia tehneet yhtiöt.

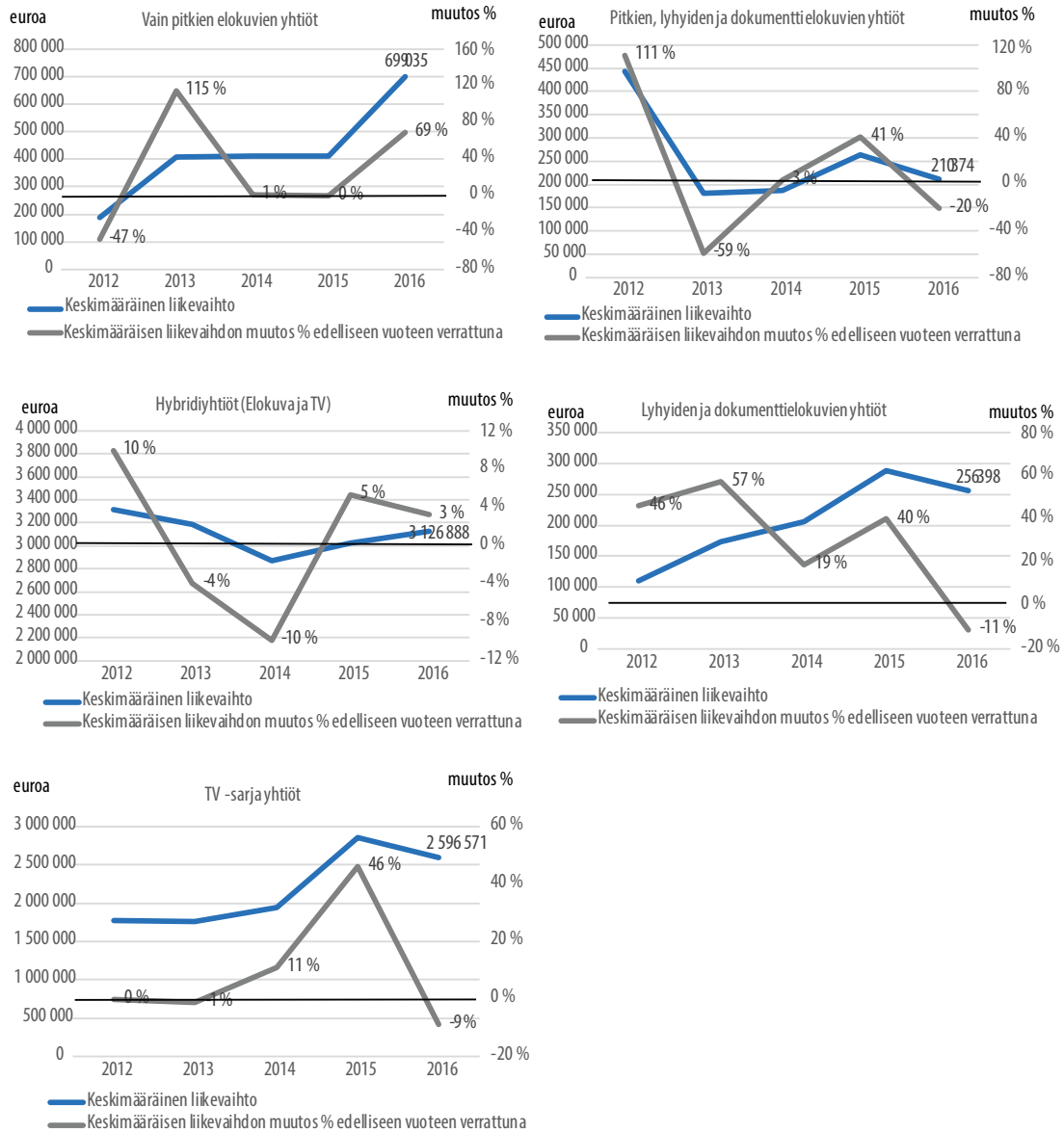

Kuva 5. Erityyppisten tuotantoyhtiöiden yhteenlaskettu liikevaihdon kehitys vuosina 2012-2016.

Tarkasteltaessa erityyppisten yhtiöiden liikevaihdon kehitystä huomataan, että tasainen kasvu on ollut vuosina 2012-2016 pitkiä elokuvia tuottaneille yhtiöille. Liikevaihto on kasvanut myös lyhyitä ja dokumenttielokuvia sekä TV-sarjoja tuottaneille yhtiöille, vaikkakin kummassakin on vuonna 2016 tapahtunut edelliseen vuoteen notkahdus kasvussa. Liikevaihdoltaan keskimääräisesti suurimmissa hybridiyhtiöissä kokonaisliikevaihto putosi vuosien 2012-2014 välillä, minkä jälkeen liikevaihto on jälleen ollut kasvavaa. Pitkiä, lyhyitä ja dokumenttielokuvia tuottaneilla yhtiöillä liikevaihto on merkittävästi alhaisemmalla tasolla vuonna 2016, verrattuna ensimmäiseen tarkasteluvuoteen 2012.

Vuosittaista liikevaihdon vaihtelua näyttää yhtiöiden keskimääräisen liikevaihdon vaihtelun mukaan esiintyvän kaikissa yhtiötyypeissä (Kuva 6). Liitteessä 1 on esitetty tarkempi havaintoja tilinpäätös- ja tukitietojen tarkastelusta yksittäisten tuotantoyritysten osalta. Ne kuvastavat hyvin sitä, miten yritysten liikevaihtoluvut vaihtelevat suuresti vuosittain.

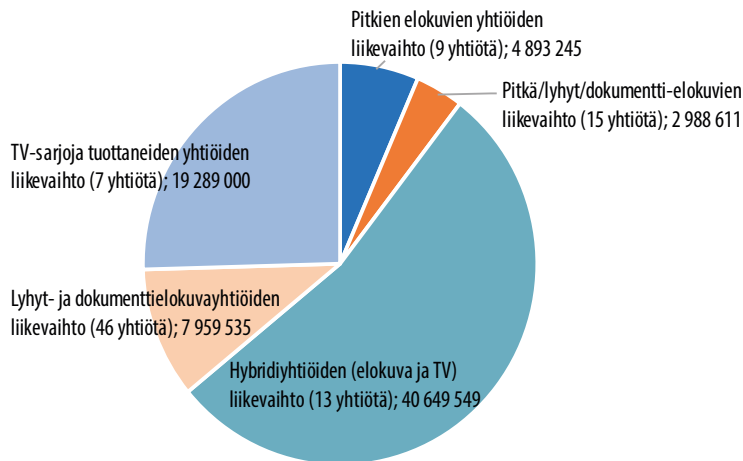
⁶ Kattaa suurimman osan kotimaisista tuotantoyhtiöistä. Yksittäisiä yhtiöitä, jotka eivät saaneet tuotantotukea vuosina 2014-2016, ei mukana tiedoissa.

Kuva 6. Erityyppisten yhtiöiden keskimääräinen liikevaihdon kehitys vuosina 2012–2016 sekä keskimääräisen liikevaihdon prosentuaalinen muutos edelliseen vuoteen verrattuna.

Tarkemmin vuotta 2016 tarkasteltaessa nähdään, että noin 54 % liikevaihdosta kertyy hybridiyhtiöille. Hybridiyhtiöiden kohdalla merkille pantavaa on, että viime vuosien aikana suurin osa liikevaihdosta on kertynyt kahdelle yhtiölle (vuonna 2016 n. 63 %). Kyseiset kaksi yhtiötä kattoivat alan kokonaisliikevaihdosta yhteensä noin 34 %. Myös muilla hybridiyhtiöillä liikevaihto on korkeampi, kuin alan muilla yrityksillä keskimäärin. Muissa yhtiöissä pelkästään TV-sarjoihin keskittyneiden yhtiöiden liikevaihto oli noin 24 % alan

kokonaisliikevaihdosta. Pitkiä elokuvia sekä lyhyt- ja dokumenttielokuvia tuottaneiden yhtiöiden osuus alan liikevaihdosta oli yhteensä reilut 20 %.

Kuva 7. Erityyppisten tuotantoyhtiöiden (jotka ovat saaneet tuotantotukea vuosien 2014–2016 välillä) liikevaihtojen osuudet kaikkien tuotantoyhtiöiden liikevaihdosta vuonna 2016.

Yhtiöiden liikevaihdon kehitystä on haasteellista arvioida pitkällä aikavälillä, sillä useilla yrityksillä yksittäisten vuosien hyvää liikevaihtoa tai liikevaihdon kasvua seuraa usein liikevaihdoltaan selvästi huonompia vuosia. Vuodesta toiseen jatkuvaa kasvua kuluvalle vuosikymmenellä voidaan havaita vain yksittäisillä yhtiöillä. Näitä tasaisin kasvun yhtiöitä on noin 10 % tarkastelun kohdeyrityksistä. Muuten vuosien välistä vaihtelua on merkittävästi noin 70 %:ssa yrityksistä. Vajaalla 10 % yrityksistä voidaan liikevaihdon kehityksessä havaita nousu, jota on seurannut lasku nykyisen vuosikymmenen aikana. Lopuilla yrityksistä liikevaihto on ollut jatkuvasti laskevaa tai tasaista.

Liikevaihdon pidemmän ajan kehityksen tarkastelu toteutettiin myös vertaamalla yhtiöiden vuosien 2011–2013 ja 2014–2016 yhteenlaskettuja liikevaihtoja (vain yritykset, joilla liikevaihtotieto saatavilla). Tarkastelun havaintona oli, että noin 51 %:lla yrityksistä yhteenlaskettu liikevaihto oli suurempi vuosien 2014–2016 osalta. Sen sijaan lähes yhtä suurella osalla tarkastelluista yrityksistä liikevaihto oli ollut yhteenlaskettuna suurempi vuosien 2011–2013 aikana. Noin 10 %:lla yrityksistä kasvu oli ollut selkeää ja yhtäjaksoista (yhteenlaskettu liikevaihto yli puolet suurempi vuosien 2014–2016 välillä suhteessa vuosiin 2011–2013).

Liikevaihdolla mitattuna alan yhtiöistä vain harvat ovat kyenneet kasvattamaan liiketoimintansa laajuutta ja myyntiä nykyisellä vuosikymmenellä lineaarisesti. Pääosin yhtiöiden toiminta perustuu vuosiin, jolloin tuloja tulee jopa merkittävästikin ja niiden välisiin vuosiin, jolloin liikevaihtoa kertyy selvästi vähemmän tai ei lainkaan. Elokuva-yhtiöt ovat resursseiltaan pienikokoisia ja useampi yhtiöistä kykenee tuottamaan kerallaan ainoastaan

yhtä tuotantoa. Tulot ovat riippuvaisia yksittäisten tuotantojen menestyksestä, jotka ovat monesti myös tappiollisia tai tulot niistä ovat yhtiölle pieniä.

Kannattavuus

Elokuvatuotantoyhtiöiden liiketoiminnan kannattavuus on useassa aikaisemmassa selvityksessä todettu heikoksi. Pitkien ja lyhyiden elokuvien tuottaminen on pääosin kannattamatonta ja usein myös tappiollista, mistä johtuen yhtiöt eivät ole voineet toimia pitkäjänteisesti ja kerryttääkseen pääomia. Tämä on vaikuttanut myös yhtiöiden kykyyn ottaa tuotannollisia ja taloudellisia riskejä, joita laadukkaiden elokuvien tekeminen vaatisi.⁷

Taulukossa 2 on esitetty tarkasteltujen yhtiöiden osalta tilikauden tuloksen jakautumista voitollisiin ja tappiollisiin tilikausiin vuosien 2010–2016 aikana. Yhtiöistä vuosittain n. 30–40 % on kuulunut joukkoon, joka on tehnyt 0-tuloksen (tai 10 000 euroa tappiollisen/10 000 euroa voitollisen tuloksen). Tappiollisen 10 000–50 000 tuloksen on tehnyt 10–20 % yhtiöistä. Merkittävä osa yhtiöistä on siis tehnyt joko tappiollisen tai nollatuloksen tilinpäätöksessään.

Yli 100 000 euron voitollisen tuloksen on vuosittain tehnyt noin 10–16 % yhtiöistä ja yli 500 000 euron tuloksen vain muutama yhtiö vuosittain. Yhtiöistä noin 15–20 % on puolestaan tehnyt vuosittain yli 50 000 euron tuloksen ja 10 000–50 000 euron tuloksen on tehnyt noin 10–20 % yhtiöistä.

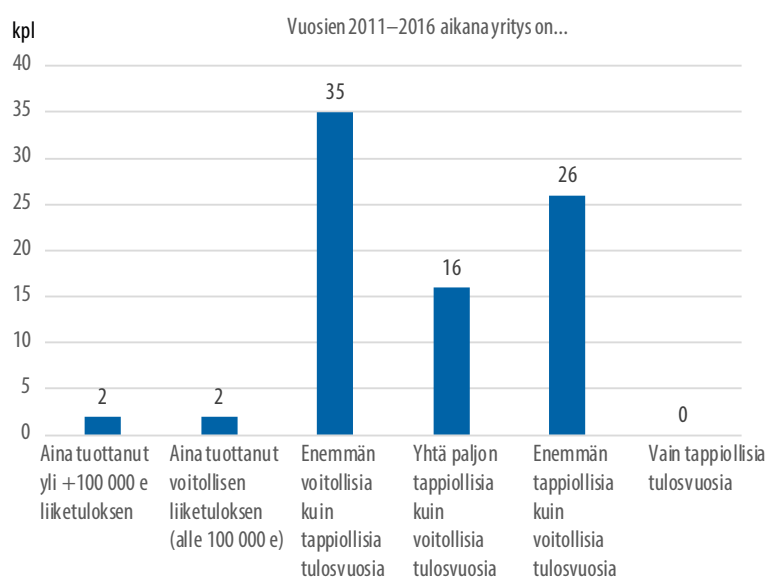
Kuluvalla vuosikymmenelle voitollisen tuloksen tehneiden yhtiöiden osuus on kasvanut, mutta suurin osa yhtiöistä ei edelleenkään tee merkittävää voittoa. Tässä suhteessa iso osa tuotantoyhtiöistä on tilanteessa, jossa yhtiöllä ei ole omien pääomien kautta mahdollisuutta merkittävään tuotekehitykseen, uusien tuotantojen valmisteluun tai liiketoiminnan pitkäjänteiseen kehittämiseen.

⁷ Toivonen, Timo Einari (2002) *Audiovisuaalisen alan tukemisen investointinäkökulma*. Opetusministeriö. Kulttuuri, liikunta ja nuorisopolitiikan osaston julkaisusarja Nro 1/2002; *Pitkien elokuvien tuottamisen taloudellinen kannattavuus Suomessa 2000-luvun alussa*. Antti-Veikko Salo (2009).

Taulukko 2. Elokuvyhtiöiden tilikauden tulokset vuosina 2010–2016. Esitettyinä yhtiöiden lukumäärät vuosittain tilikauden tulosten eri luokissa.

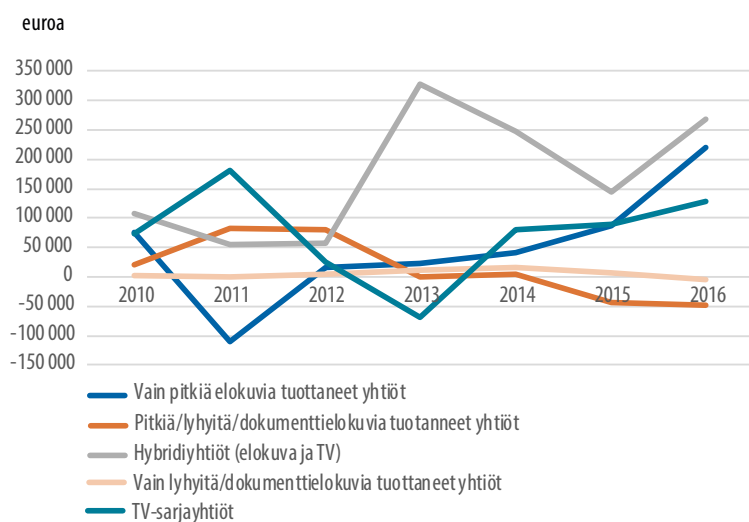
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Pos. tuloksen osuus	47 %	49 %	54 %	58 %	59 %	55 %	55 %
Yli + 500 000e	2	2	2	3	3	4	4
+ 250 000 - 500 000 e	3	5	5	2	5	2	4
+ 100 000 - 250 000e	3	1	2	4	5	3	5
+ 50 000 - 100 000 e	6	2	2	7	5	7	4
+ 10 000-50 000e	6	15	15	12	14	18	15
+ 0-10 000 e	9	7	11	15	16	12	11
0 tulos	7	4	6	0	1	4	4
0-(-)10 000	13	9	8	15	14	11	9
- 10 000 – (-) 50 000e	5	13	9	8	16	15	13
- 50 000 – (-) 100 000 e	3	4	3	6	4	2	2
- 100 000 – (-)250 000e	4	1	3	1	0	4	5
- 250 000 – (-) 500 000 e	0	0	2	1	0	0	1
Yli - 500 000e	1	2	1	0	0	1	1
Neg. tuloksen osuus ml. 0-tulos)	53 %	51 %	46 %	42 %	41 %	45 %	45 %

Tarkasteltaessa vuosien 2011–2016 aikana yhtiöittäin kaikkien tilikausien tuloksia nähdään myös, että suurimmalla osalla yhtiöistä tilikaudet vaihtelevat voitollisen ja tappiollisten tilikausien välillä. Noin 95 % yhtiöistä on ollut sekä voitollisia että tappiollisia vuosia kuuden vuoden tarkastelujaksolla. Vain 4 yhtiötä on tehnyt jokaisena vuotena voitollisen tuloksen.

Kuva 8. Tuotantoyhtiöiden tilikausien tulokset pidemmällä aikavälillä vuosina 2011–2016.

Tarkasteltaessa yhteenlaskettuna tilikausien tuloksia vuosien 2011–2016 aikana, yhtiöistä 61 % teki yhteensä enemmän voittoa kuin tappiota. Vastaavasti 39 % yhtiötä teki vastaavana aikana enemmän tappiota kun sai voittoa. Tappiollisia vuosia oli eniten yhtiöissä, jotka ovat keskittyneet niin elokuvien, lyhytelokuvien kuin dokumenttelokuvien toteuttamiseen. Kannattavampia yhtiöitä on puolestaan enemmän hybridiyhtiöissä. Selvää kasvua tilikauden tuloksessa viime vuosina ovat saavuttaneet pitkiä elokuvia tuottaneet yhtiöt, joilla myös yhtiöiden yhteenlaskettu liikevaihto on nelinkertaistunut vuosien 2012-2016 välillä. Merkittävällä osalla erityisesti pienemmistä yhtiöistä liiketoiminnan pidemmän aikavälin kehitys ei ole ollut kannattavaa. Toisaalta hybridiyhtiöissä, vain pitkien elokuvien yhtiöissä ja TV-sarja yhtiöissä on viime vuosina ollut keskimäärin useita kannattavia vuosia.

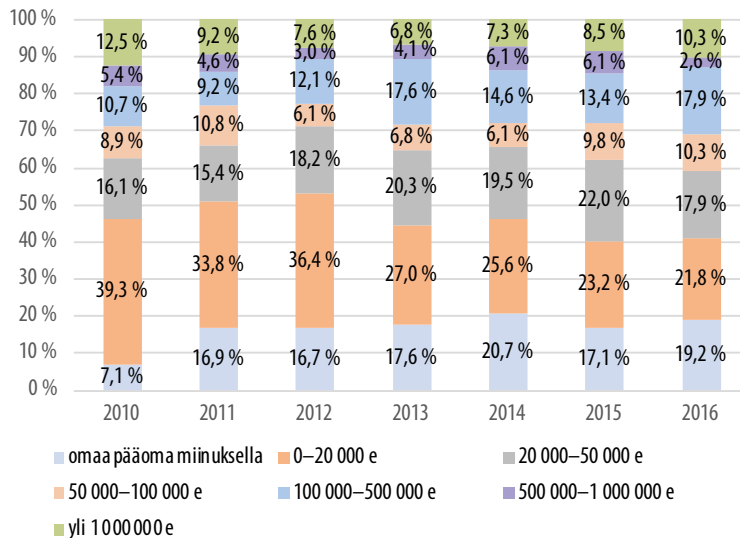
Kuva 9. Erityyppisten yhtiöiden keskimääräinen tilikauden tulos vuosina 2010-2016

Kokonaisuutena tilinpäätöstiedot osoittavat, että elokuvayhtiöiden toiminnan kannattavuus on suurelta osin heikkoa tai kannattamatonta. Tuotantojen tuottojen kautta niille ei ole muodostunut merkittävää voittoa yrityksen kehittämistä varten tai puskuriksi heikompia vuosia varten. Toisaalta tuotantoyhtiöiden joukossa on myös yksittäisiä hyvin kannattavia yrityksiä, jotka ovat kasvattaneet systemaattisesti liikevaihtoa ja onnistuneet useana vuotena tekemään selvää voittoa.

Oman pääoman kertyminen

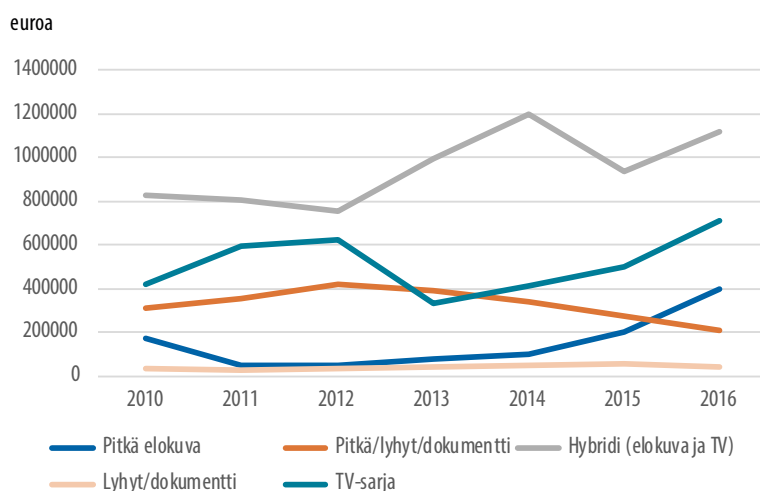
Elokuvayhtiöiden liiketoiminta sisältää suurta vuosittaista vaihtelua ja on toisaalta riskialtista. Tuotantoyhtiöiden kyky selviytyä heikosti kannattavista tuotannoista ja liiketoiminnallisesti huonoista vuosista riippuu pitkälti siitä, minkälaisia omia varoja yhtiölle on kertynyt ja miten muuta rahoitusta on saatavilla toiminnan ylläpitämiseen. Näillä varoilla kyetään valmistelemaan ja kehittämään uusia tuotantoja tuleviksi vuosiksi ja suuntaamaan toiminta-

taa pidemmällä tähtäimellä. Elokuvyhtiöt ovat pääsääntöisesti työntekijöidensä omistamia pieniä yhtiöitä, joilla ei useinkaan ole omistuspohjan kautta taloudellista puskuria kattaamaan heikompia ajanjaksoja. Vain pienellä osalla yhtiöistä on myös omistajia taustalla, joiden kautta voidaan saada tukea taloudellisesti hankalampien ajanjaksojen aikana.

Kuva 10. Tuotantoyhtiölle kertynyt oma pääoma vuosittain 2010-2016. Esitettyinä yhtiöiden osuudet oman pääoman mukaisissa suuruusluokissa.

Tuotantoyhtiöihin sijoitetun pääoman ja yritykseen kertyneiden voittovarojen, eli oman pääoman arvo, vaihteli yhtiöittäin vuonna 2016. Noin 40 %:lla yhtiöistä omaa pääomaa oli kertynyt 0–50 000 euroa. Noin 10 %:lla yhtiöistä omaa pääomaa oli 50 000–100 000 euroa. Samanaikaisesti noin 20 %:lla yhtiöistä oma pääoma oli negatiivinen. Toisessa ääripäässä hieman alle 10 %:lla yhtiöistä omaa pääomaa oli muutamia miljoonia euroja ja noin 20 % yhtiöistä 100 000–1 000 000 euroa. Tämä kuvaa sitä, että yhtiöt ovat taloudellisilta perusteiltaan hyvin erilaisissa tilanteissa. Tarkasteltaessa oman pääoman kertymistä nykyisellä vuosikymmenellä (Kuva 10), voidaan nähdä, että yhtiöiden määrät suuremman oman pääoman luokissa (yli 50 000 euroa) on kasvanut jonkin verran. Aikaisempaa hieman suurempi osa yhtiöistä on onnistunut keräämään vahvemmin varoja yhtiöön. Suurella osalla oma pääoma on kuitenkin edelleen vähäistä tai jopa negatiivisella tasolla. Kaikkein suurimpien oman pääoman yhtiöiden osuus on alhaisempi kuin vuosikymmenen alussa, mutta kasvanut hieman vuoden 2012 jälkeen.

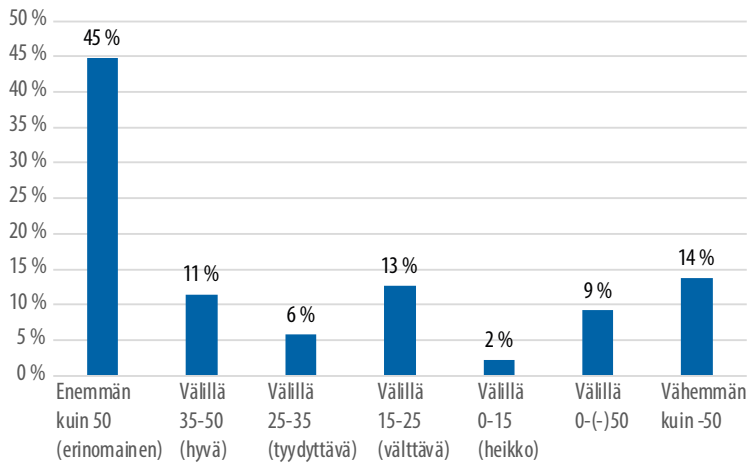
Kuva 11. Erityyppisten yhtiöiden keskimääräinen oma pääoma vuosittain kuluvalle vuosikymmenellä.

Erityyppisten yhtiöiden kohdalla hybridiyhtiöllä omaa pääomaa on kertynyt keskimääräisesti eniten ja määrä on kasvanut nykyisen vuosikymmenen aikana. Hybridiyhtiöllä omaa pääomaa oli keskimäärin yli miljoona euroa vuonna 2016. Myös TV-sarjoja tuottaneilla yhtiöillä omaa pääomaa on kertynyt keskimäärin kasvavasti erityisesti vuosien 2014–2016 aikana. Heikoimmassa tilanteessa ovat lyhyt- ja dokumenttelokuvia tuottaneet yhtiöt, joilla omaa pääomaa oli keskimäärin noin 50 000 euroa vuonna 2016. Pitkiä, lyhyitä ja dokumentti tuottajien yhtiöiden omaa pääomaa on laskenut merkittävästi vuoden 2012 jälkeen. Kyseisillä yhtiöillä omaa pääomaa oli keskimäärin noin 200 000 euroa vuonna 2016. Pelkästään pitkiä elokuvia tuottaneille yhtiöille omaa pääomaa on alkanut kertyä kasvavasti vuoden 2014 jälkeen.

Omaraisuusaste

Yhtiöiden vakavaraisuutta, tappion sietokykyä sekä kykyä selviytyä sitoumuksista pitkällä tähtäimellä tarkastellaan omavaraisuusasteen kautta. Omaraisuusaste kertoo, kuinka suuri osuus yhtiön varallisuudesta on rahoitettu omalla pääomalla. Tuotantoyhtiöiden omavaraisuusaste on suurella osalla yhtiöistä, yli 45 %:lla erinomaisella tasolla. Lisäksi 11 %:lla yhtiöistä omavaraisuusaste on hyvällä tasolla.

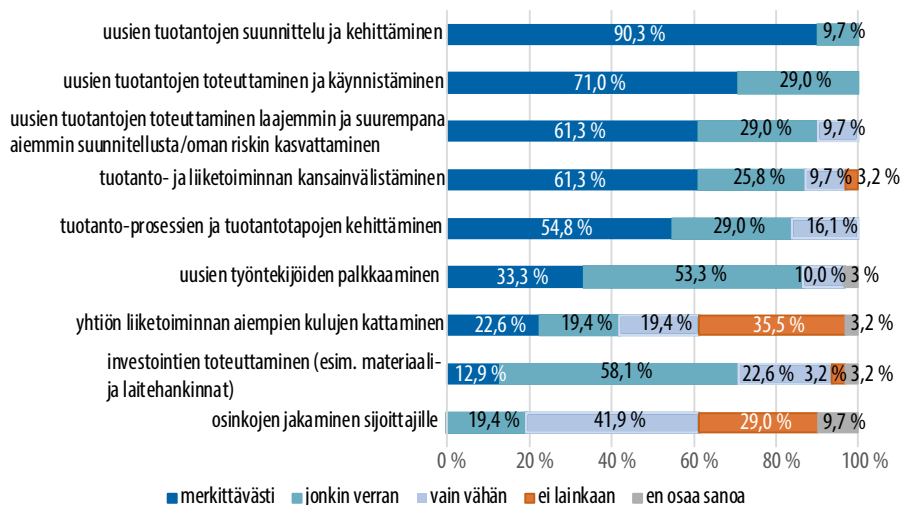
Omaraisuusasteella tarkasteluna suurempi osa elokuva-alan yhtiöistä on hyvässä tilanteessa, mikä kertoo yhtiöiden vähäisestä velkaantumisesta sekä siitä, että yhtiöiden toimintaa ei ole ollut tarvetta rahoittaa merkittävästi tuotantoa vieraalla pääomalla. Toisaalta se kertoo myös siitä, että yhtiöillä ei ole suurta määrää varallisuutta. Yhtiöiden toiminta on omavaraisuusasteen näkökulmasta pääosin hyvällä pohjalla. Toisaalta pienellä osalla yrityksistä omavaraisuusaste on välttävä/heikko tai erittäin huono, mikä kertoo siitä, että osa yrityksistä on selvästi velkaantuneita.

Kuva 12. Tuotantoyhtiöiden osuudet omavaraisuusasteen eri luokissa. Omavaraisuusasteena on käytetty yhtiöittäin vuosien 2012-2016 keskiarvoa

Tuotantojen tuottamien voittojen hyödyntäminen liiketoiminnassa

Tuotannot tuottavat vain harvakseltaan voittoa elokuva-alan yhtiöille. Mikäli tuotannot tuottavat voittoa, alan yhtiöt arvioivat yleisesti, että kyseiset resurssit käytetään pääosin uusiin tuotantoihin. Erityisen tärkeänä kohteena varojen kohdentamisessa nähdään uusien tuotantojen suunnittelu ja kehittäminen. Alan yhtiöiden toiminnan kannalta keskeinen osa-alue on kehittää uusia alkuvaiheessa tai kesken olevia ideoita varsinaiseksi rahoitettavaksi tuotannoksi. Koska useat ideat eivät kehity varsinaisiksi tuotannoiksi ja rahoituksen saaminen on epävarmaa, yhtiöillä on tarpeellista olla useampia kehitysaihoita. Yhtiöiden voitot ovat keskeisiä uusien tuotantojen käynnistämässä ja omarahoitusosuuden kattamisessa sekä myös oman riskin kasvattamisessa suuremmalla panoksella tuotantoihin.

Kuva 13. Tuotantoyhtiöiden näkemykset, miten tuotantojen tuottamia voittoja käytettäisiin yhtiön toiminnassa (Selvityksen kysely huhtikuu 2018)

Voittovaroja kohdennetaan varsin merkittävästi myös mm. toiminnan kansainvälistämiseen sekä esimerkiksi tuotantoprosessien ja tuotantotapojen kehittämiseen. Uusien työntekijöiden rekrytoinnit, aiempien kulujen kattaminen ja investoinnit nähdään keskeiseksi kohteeksi vain joissain yhtiöissä. Osa yhtiöille kertyvistä voitoista saatetaan maksaa myös mm. rojaltsopimusten mukaisesti mm. elokuvien avainhenkilöille, kuten ohjaajille ja näyttelijöille, jos sopimuksia on laadittu.

Osinkojen jakaminen tuloksesta sijoittajille koskee vain harvoja yhtiöitä. Yleisesti perinteinen pääomasijoittamisen malli, jossa sijoitetaan suoraan yhtiöön osakeomistusta vastaan, ei toimi elokuva-alalla yhtiöiden taseiden ollessa pieniä suhteessa tuotantojen kokoon, jolloin yhtiöihin sijoitetaan lainoina sekä suoraan yhtiöiden tuotantoihin. Tuotantoihin sijoitetuista rahoituksesta sijoittajat saavat tuloja ennen tuotantoyhtiöitä. Suurimmalla osalla yhtiöistä ei ole ulkopuolista sijoittajia omistajina.

Liiketoiminnan kansainvälisyys

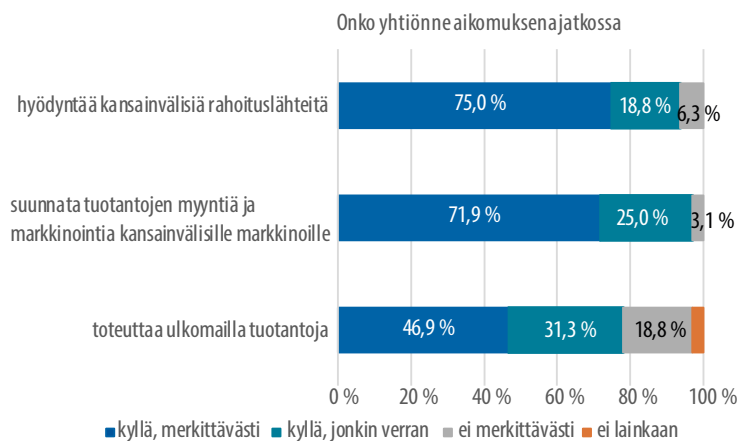
Suomalaisten elokuvayhtiöiden kotimaiset markkinat ovat rajalliset, ja rahoitusta tuotannoille on rajallinen määrä. Kotimaan markkinat tarjoavat rajalliset mahdollisuudet kasvulle. Rahoituksesta on samanaikaisesti kotimaassa pulaa ja toisaalta usealla yhtiöllä on painetta kasvattaa tuotantojen kokoa lisäresursseilla kaupallisen menestyksen saavuttamiseksi.

Suomalaiset yhtiöt ovat toimineet viime vuosina varsin aktiivisesti kansainvälisillä elokuvamarkkinoilla mm. rahoituksen hakemisessa ja myös tuotantojen levittämisessä ja markkinoinnissa ulkomaille. Selvityksessä tehdyn kyselyn mukaan noin kaksi kolmasosaa kyselyyn vastanneista yhtiöistä oli viime vuosina saanut tuotantoihinsa kansainvälistä rahoitusta. Yleisimmin kansainvälisen rahoituksen osuus on ollut 10-30 % luokkaa, mutta pienemmässä osassa tuotannoista myös jopa 70-80 %. Yleisimmin hyödynnettyjä rahoittajatahoja ovat olleet mm. Nordisk Film & TV Fond (NFTF), Eurimages – European Cinema Support Fund, kansainväliset yhteistuottajat ja muiden maiden elokuvatukijärjestelmät sekä ulkomaiset TV-yhtiöt sekä EU:n audiovisuaalisen alan rahoitusohjelmat. Lisäksi pienessä osassa tuotantoja rahoitusta on saatu myös yksityisiltä sijoittajatahoilta.

Ulkomainen rahoitus vaikuttaa tuotantoihin verrattuna puhtaasti kotimaisesti rahoitettuihin tuotantoihin. Ulkomainen rahoitus vaikuttaa merkittävästi levityksen ja myynnin mahdollisuuksiin ulkomaille ja kansainvälisesti rahoitetut tuotannot ovat usein myös suurempia resursseiltaan ja kunnianhimon asteeltaan. Tämä toisaalta lisää menestysvaatimuksia kotimaisiin tuotantoihin verrattuna. Koko tuotannon toteutuksessa painotus suuntautuu vahvemmin kansainvälisten markkinoiden kysyntään. Tuotannoissa ulkomainen painotus voimistuu tuotannon sisällössä, jolla on vaikutuksia mm. käytetyn kielen, tarinan kerronnan näkökulman ja kerronnan tyylin suhteen. Tämä taas on heikentänyt suomalaisen tuotantojen kotimaista omaehtoisuutta ja suomalaisen kulttuurin painotusta. Ulkomainen

rahoitus on myös lisännyt suomalaisen tuottajan näkökulmasta byrokratiaa ja sen kautta työmäärää, kun mm. rahoitusjärjestelyihin tulee kansainvälinen elementti mukaan. Lisäksi joissain tuotannoissa haasteena on ollut, että kansainvälisen tuotannon toteuttamisrahaa on käytettävä rahoittajamaissa, mikä on muuttanut alkuperäisiä tuotantosuunnitelmia.

Kyselyyn vastanneista yhtiöistä yli 80 % kohdalla yhtiön tuotantoja on levitetty kansainvälisille markkinoille. Suurimmalta osin kansainväliset tulot, ovat kuitenkin jääneet osuudeltaan vähäisiksi suhteessa kotimaasta saatuihin tuloihin. Kahdella kolmasosalla yhtiöistä tulot ovat olleet keskimäärin alle 10 % tuotannon tuloista. Parhaimmillaan tuloja on saatu ulkomailta jopa 80 % kaikista tuotannon tuloista, mutta vain yksittäisissä tapauksissa.

Kuva 14. Tuotantoyhtiöiden tulevaisuuden näkemyksiä liiketoiminnan kansainvälisyyteen liittyen (Selvityksen kysely huhtikuu 2018).

Jatkon kannalta yhtiöt näkevät kansainvälisen rahoituksen tärkeänä osana tuotantojen budjetit. Kansainvälisellä rahoituksella voidaan kasvattaa tuotantojen kokoa ja saavuttaa suurempia markkinoita. Suurin osa yhtiöistä suunnittelee pyrkivänsä hyödyntämään kansainvälisiä rahoituslähteitä merkittävästi tulevina vuosina ja lähes kaikki yhtiöt ainakin jonkin verran. Myös AV-tuotantokannustimen hyödyntäminen on painottanut kansainvälisen rahoituksen merkitystä suomalaisissa tuotannoissa, kun rahoituksesta vähintään 10 % tule olla ulkomaista rahaa. Lisäksi lähes kaikki yhtiöt aikovat suunnata tuotantojen markkinointia ja myyntiä ulkomaille ja yli 70 % yhtiöstä näkee, että tuotantoja suunnataan kansainvälisille markkinoille merkittävästi. Kansainväliset markkinat nähdään siis laajasti yhtiöissä tärkeänä tulevaisuuden suuntana yhtiöiden toiminnalle.

Yhtiöistä suuri osa pyrkii jatkossa myös toteuttamaan tuotantoja ulkomailla. Osittain tähän voi vaikuttaa pyrkimys hyödyntää merkittävästi jatkossa ulkomaista rahoitusta, jolloin tuotantoja on rahoittajatahoista riippuen myös vietävä ulkomaille. Toisaalta ulkomaiset

rahoitukselliset kannusteet sekä tuotantojen alhaisemmat toteuttamiskustannukset myös houkuttelevat toteuttamaan ulkomailta tuotantoja.

Elokuva-alalla paine on kasvanut tuotantojen koon suurentamiseen taloudellisten resursien osalta, jolla voidaan menestystä saavuttaa todennäköisemmin. Suomessa rahoitus ja markkinat eivät kasva, joten ulkomaat nähdään keskeisenä suuntana tulevaisuudessa yhtiöiden toiminnalle. On huomioitavaa, että jos kansainvälistä rahoitusta saadaan lisättyä, vaikuttaa se kansainvälisten markkinoiden ja rahoittajien näkökulman lisääntymisen kautta kotimaisten elokuvatuotannon kulttuuripoliittisiin vaikutuksiin.

3.2 Tuotantotuen merkitys ja vaikutukset elokuvayhtiöiden liiketoimintaan

Elokuva- ja TV-tuotannot ja niiden kautta saatavat tulot ovat tuotantoyhtiöiden pääasiallinen tulonlähde. Yhtiöillä ei selvityksen kartoituksen mukaan ole merkittäviä muita tulonlähteitä ja niiden toiminta on keskittynyt tuotantojen suunnitteluun, kehittämiseen ja toteuttamiseen. Tuotantotuen merkitys ja vaikutukset yhtiöiden liiketoimintaan liittyvät siis tuotantotoiminnan tukemisen kautta syntyviin vaikutuksiin yrityksille.

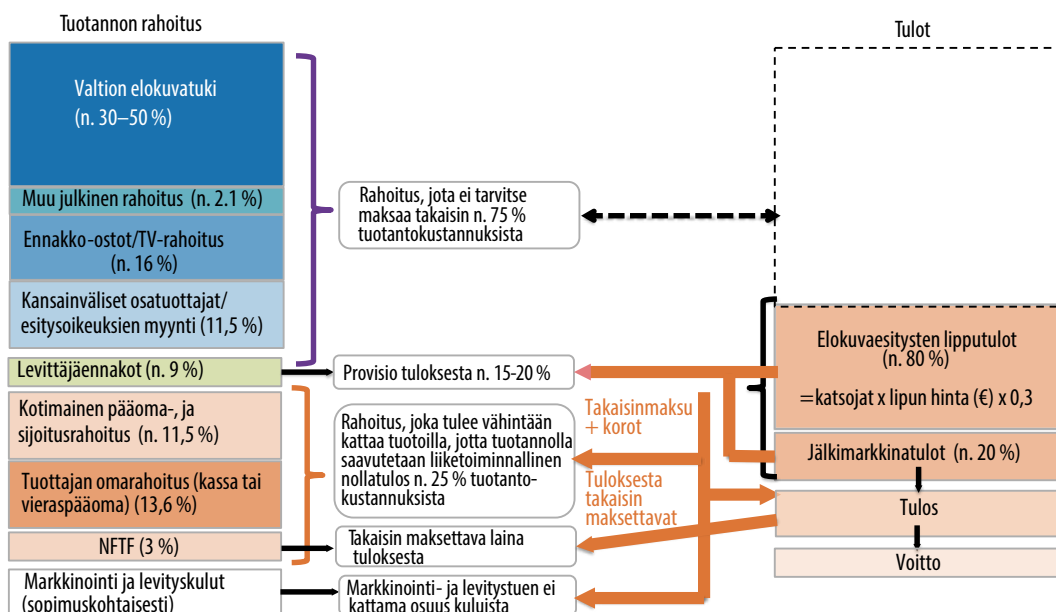
Pitkissä elokuvatuotannoissa tuotantotuki kattaa merkittävän osan, noin 30–50 %, elokuvan budjetista ja muiden tyyppisissä elokuvatuotannoissa tuotantotuen osuus budjetista voi olla vielä pitkiä elokuvia huomattavasti suurempi, jopa 70–80 %.

”Tuotantotuki on kulmakivi tuotantojen toteuttamiselle. Tuotantotuki mahdollistaa kulttuuripoliittisen ajattelun ja ammattimaisen toiminnan. Se mahdollistaa myös lisärahan saamisen tuotantoihin.”

Kyselyn, haastattelujen sekä tilinpäätösaineiston perusteella Suomessa tehtyjen suomenkielisten elokuvien toteutumiselle SES:n tuotantotuki on lähes poikkeuksetta edellytys ja tärkein rahoituksellinen tukijalka. Suurinta osaa elokuvatuotannoista ei voitaisi toteuttaa ilman tuotantotukea, sillä tuotantotuen rahoituksen osuudelle ei rahoitusmarkkinoilla ole muuta vaihtoehtoa Suomessa. Karkea jako tuotantotuen merkityksen suhteen on, että lyhyt-elokuvia ja dokumentteja ei todennäköisesti tehtäisi lainkaan Suomessa ilman tukea. Pitkän elokuvan suhteen noin 80 - 90 % ei todennäköisesti toteutuisi lainkaan tai ainakaan lähellekään samalla laajuudella ilman tuotantotukea. Ilman tuotantotukea Suomessa tehdään vuosittain yksittäisiä tuotantoja muulla rahoituksella. Mikäli tuotantotuki olisi nykyistä vähäisempää, korostuisivat kansainvälisille markkinoille kohdennetut tuotannot ja samalla suomenkielistä elokuvaa ei tehtäisi nykyisellä laajuudella. Tuki on edellytys, että suomalaiset voivat tehdä omilla ehdoilla suomalaisten tekemiä, suomenkielisiä ja suomalaista kulttuuria kuvaavia elokuvatuotantoja.

SES:n myöntämä tuki toimii monilta osin myös edellytyksenä ja kannustimena muun rahoituksen saamiselle tuotantoihin. Muiden rahoittajien sitouttaminen rahoittamiseen on vaikeaa, jos tuotantotuen saamiselle ei ole varmuutta. Tuotantotuki varmistaa merkittävän osan tuotannon rahoituspohjasta ja toimii tässä suhteessa vakuutena sille, että elokuvaan kannattaa sijoittaa. Viime vuosina SES onkin ottanut käytännöksi sen, että se sitoutuu näkyvämmiin etukäteen tuotantoihin. Tämä on osaltaan helpottanut muun rahoituksen saamista. Tuen lisäarvo syntyy lisäksi tuen tuotannon volyymia lisäävästä ja laatua parantavasta vaikutuksista. Osassa tuotannoista se on myös lisännyt yhtiöiden omaa riskinottoa, kun tuotantojen kokoa on kasvatettu mm. suurempien tulojen toivossa.

Tuotantotuki turvaa edellytykset kotimaisen elokuvan tuotannolle sekä tuotantojen kannattavuudelle ja yhtiöiden kyvylle saada tuotannoista tuloja. Tuotantotuki kattaa ison osan tuotantojen rahoituksesta. Koska sitä ei tarvitse maksaa nykytilanteessa takaisin, on se merkittävä tekijä tuotantokohtaisen tuloksen ja voiton muodostamisessa. Kuvassa 15. on esitetty esimerkkilaskelma elokuvatuotannon rahoitusrakenteesta. Kuva 15 osoittaa, miten merkittävä tekijä SES:n tuki on tuotantokohtaisen tuloksen tekemisessä.

Kuva 15. Esimerkki elokuvatuotannon rahoitusrakenteesta sekä tulojen jakautumisesta eri rahoittajille.

Tuotantotuki myös ohjaa ja suuntaa tuotantoyhtiöiden tuotantotoimintaa ja ohjaa elokuva-alan kehittymistä. Elokvayhtiöt tuottavat elokuvia markkinoiden ehdoilla ja toisaalta niillä kriteereillä, millä rahoitusta on saatavilla. SES:n rahoituskriteereillä ja tuotantoneuvonnalla vaikutetaan siten merkittävästi tuotantoyhtiöiden tuotantojen kehittämistyön suuntaan (mm. kulttuurisia ja taiteellisia arvoja korostavat tuotannot, kaupallisemmat tuotannot).

Tuotantotuella mahdollistetaan elokuvatuotannon monipuolisuus, jossa voidaan huomioida taiteellisia ja kulttuurisia arvoja korostavat tuotannot sekä toisaalta suuremmat kaupalliset tuotannot.

Haastateltujen tuotantoyhtiöiden ja selvityksen kyselyn mukaan tuotantotuki on yhtiöissä vaikuttanut myös liiketoiminnan ja tuotantotoiminnan ammattimaistumiseen sekä pitkäjänteisempään toiminnan suunnitteluun. Useissa muissa tukimuodoissa on tapahtunut viime vuosina muutoksia ja toisaalta alan toiminnan rahoituksen ollessa epävarmaa tuotantotukea on pidetty varsin vakaana ja säilyvänä tukimuotona. Tämä on lisännyt yhtiöiden kykyä kehittää toimintaa pidemmällä aikavälillä. Tuotantotuen ja sen mahdollistamien tulojen avulla yhtiöissä on kyetty palkkaamaan pidemmällä ajanjaksoilla työntekijöitä. Samalla erityyppinen osaaminen on parantunut alan yhtiöissä. Tämä on vaikuttanut tuotantotoiminnan lisäksi myös jonkin verran liiketoimintaosaamisen parantumiseen yhtiöissä. Lisäksi yhtiöissä kyetään pitämään tuotantojen suunnittelutyötä toteutettavien tuotantojen taustalla paremmin käynnissä.

Koska tuotantotuki on usein ratkaiseva tekijä tuotannon toteutumiselle, myös sillä, että tukea ei saada rahoituksen hakuvaiheeseen kehitelyyn tuotantoon, on vaikutuksia yhtiöiden liiketoimintaan. Erityisesti pienemmillä yhtiöillä ei ole kykyä kehitellä useampia tuotantoja samanaikaisesti. Jos tuotantotukihakemusta ei saada valmisteltuun tuotantoon hyväksytyä, tuotannon toteutus viivästyy tai yhtiön on aloitettava uuden tuotannon suunnittelu. Tuotannoista odotettavien tulojen saaminen ajoittuu myöhempään ajankohtaan ja liiketoimintaa on muokattava tämän mukaisesti. Tukijärjestelmän mahdollisimman hyvä ennakoitavuus ja tukien myönnön selvät perusteet ovatkin tässä suhteessa liiketoiminnan suunnittelun kannalta tärkeitä yhtiöille.

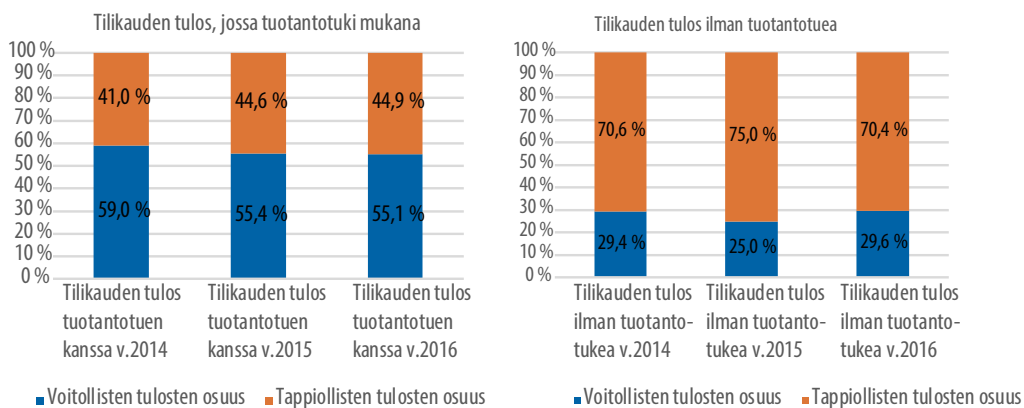
Tuotantotuki lasketaan yhtiön liiketoiminnan tulokseen osana muita tuloja. Tämän kautta voidaan tarkastella miten suuri merkitys, elokuvayhtiöiden tilikauden tulokseen saadulla tuotantotuella on ollut. Keskimäärin kaikki saatu tuotantotuki on vuodessa ollut vain pitkiä elokuvia valmistaneilla yhtiöillä n. 400 000 euroa, hybridiyhtiöillä 750 000 euroa, pitkiä/lyhyitä ja dokumenttelokuvia tuottaneilla yhtiöillä n. 300 000 euroa, vain lyhyt- ja dokumenttelokuvia tuottaneilla yhtiöillä 70 000 euroa sekä vain TV-sarjoja -tuottaneilla yhtiöillä n. 90 000 euroa.

Kuvassa 16 nähdään voitollisten ja tappiollisten tilikauden tulosten osuudet vuosina 2014–2016, tuotantotuen kanssa sekä tilanteessa, jossa tuotantotuki ei ole osana yhtiön tuloja. Tarkastelu ei kuvaa täydellisesti todellisuutta, sillä yhtiöiden toiminta olisi ollut erilaista tai sitä ei olisi voitu toteuttaa lainkaan ilman tuotantotukea. Lisäksi yhtenä vuonna myönnetty

”Voittorahoilla liiketoimintaa laajennettaisiin ja saatettaisiin pysyvämmälle pohjalle sekä panostettaisiin uusien tuotantojen tuotekehitystyöhön, jossa voidaan myös ottaa itse enemmän omaa riskiä enemmän.”

tuotantotuki jakaantuu useamman vuoden ajalle, ei ainoastaan vuodelle, jolloin päätös on tehty. Tarkastelusta saadaan kuitenkin käsitystä tuotantotuen merkityksestä yhtiöiden toiminnan kannattavuuteen. Tarkasteluun on otettu kaikkien yhtiöiden tilikauden tulokset, myös niiden osalta, jotka eivät olleet saaneet tuotantotukea kyseisinä vuosina.

Tarkastelusta voidaan nähdä, että tuotantotuen merkitys on erittäin suuri yhtiöiden kannattavan liiketoiminnan näkökulmasta. Voitollisten tilikausien osuus putoaa merkittävästi, kun tuotantotukea ei ole laskettu mukaan yhtiöiden tilikauden tulokseen.

Kuva 16. Tuotantotuen laskennallinen vaikutus tuotantoyhtiöiden tilikauden tuloksiin.

Tarkemmassa tarkastelussa, jossa mukana ovat vain vuonna 2016 tuotantotukea tukea saaneet yhtiöt (kuvassa 16. mukana kaikki vuosina 2014–2016 tukea saaneet yhtiöt), oli yhtiöiden tilikauden tulos samana vuonna voitollinen 61 %:ssa (25 yhtiötä) ja tappiollinen 34 %:ssa (14 yhtiötä) yhtiöistä. 0-tuloksen teki 5 % yhtiöistä. Liiketoiminnan tuloksen osalta ainoastaan 6 yhtiön kohdalla tulos olisi ollut voitollinen myös, jos tuotantotukea ei lasketa tuloihin mukaan. Näistä 3 yhtiön osalta tuotantotuki oli laskennallisesti erittäin keskeinen tekijä tuloksesta (yli 80 % tuloksesta) ja kolmen yhtiön kohdalla vähemmän merkittävä, mutta tärkeä osa (alle 50 %). 19 yhtiön kohdalla liiketoiminnan tulos olisi vuonna 2016 ollut laskennallisesti tappiollinen ilman tuotantotukea, eli tuotantotuki oli suurempi kuin tilikauden tulos.

Yhteenvedon voidaan todeta, että tuotantotuki on alan yhtiöiden näkökulmasta niiden nykyisen laajuiselle ja nykyisellaiselle liiketoiminnalle elinehto ja alaa kannatteleva tekijä. Ilman tuotantotukea hyvin suuri osa tuotantoyhtiöiden nykyisestä liiketoiminnasta olisi kannattamatonta ja ilman tuotantotukea kotimainen kulttuuriperusteinen elokuvatuotanto olisi marginaalista nykyiseen verrattuna.

4 Tuotantotuen merkitys kotimaisen audiovisuaalisen alan kehitykselle sekä laajemmat kulttuuripoliittiset vaikutukset

4.1 Tuotantotuen merkitys elokuva-alan kehittymiselle

Suomalainen elokuvatuotannon ala on kehittynyt merkittävästi viime vuosina ja toisaalta kokenut merkittäviä muutoksia viimevuosien aikana. Elokuvamarkkinoilla merkittävää on ollut perinteisen DVD-myyntin lasku ja toisaalta jakelukanavien sirpaloituminen. Digitalisaatio on tuonut uusia verkkolevityksen jakelukanavia markkinoille, mikä on muuttanut elokuvien levittämistä markkinoille ja vaikuttanut elokuvien rahoitukseen. Teatteriesityksen jälkeen saatavat tulot elokuvatuotannoille ovat pudonneet selvästi. Toisaalta kotimaisen elokuvan katsojamäärät ovat olleet kasvussa ja kotimaisen elokuvan teatteriesitysten kysyntä on suurempaa kuin aiemmin. Elokuva-alalla on onnistuneesti tuotettu useita suurta yleisöä kiinnostavia kotimaisia tuotantoja ja kasvatettu arvostusta kotimaista tuotanto kohtaan. Haastateltujen elokuva-alan asiantuntijoiden mukaan tuotantotuki ja muut SES tuet on auttaneet alaa kehittymään ja sopeutumaan muutoksiin.

Tuotantoyhtiöiden lisäksi alan muita toimijoita ovat levittäjät, teatteriesittäjät, jälkituotantotoimintaan keskittyneet yhtiöt sekä rahoittajatahot. Tuotantotuen avulla vaikutetaan myös tuotantojen arvoverkon muihin toimijoihin. Kotimaisen tuotannon mahdollistaminen vaikuttaa alan arvoverkon eri osiin ja hyödyttää levittäjien, esittäjien, jälkituotantoyhtiöiden sekä muiden elokuva-alan tuotantoihin kytkeytyvien tahojen liiketoimintaan ja tätä kautta elokuva-alan kehittymistä kokonaisuutena. Suomeen on kehittynyt selkeämpi

ekosysteemirakenne alalle, joka on osaltaan vaikuttanut katsojalukujen sekä kotimaisen elokuvan markkinaosuuden merkittävään kasvuun Suomessa vuosien varrella⁸.

Liiketoiminnallisesta näkökulmasta alalla on Suomeen kehittynyt aikaisempaa pitkäaikaisempia ja suurempia yhtiöitä, joiden toiminnassa on jatkuvuutta ja joilla on kykyä toteuttaa erityyppisiä tuotantoja ja useita tuotantoja samanaikaisesti. Alan arvoketjut ovat kehittyneet ja sen eri osiin on kehittynyt erikoistuneita yhtiöitä mm. jälkituotantoihin. Jatkuvuuden turvaamisessa tärkeässä osassa ovat olleet Suomessa ja osin myös kansainvälisesti menestyneet tuotannot, joiden kautta saaduilla varoilla on voitu vahvistaa yhtiöiden liiketoimintaa. Tuotantoyhtiöiden tilinpäätös- ja tukien myöntötietojen mukaan nykyään alalla on Suomen kokoisessa maassa runsas joukko erityyppisiä yhtiöitä, jotka keskittyvät varsin monipuolisesti eri tyyppisiin ja eri volyymin tuotantoihin.

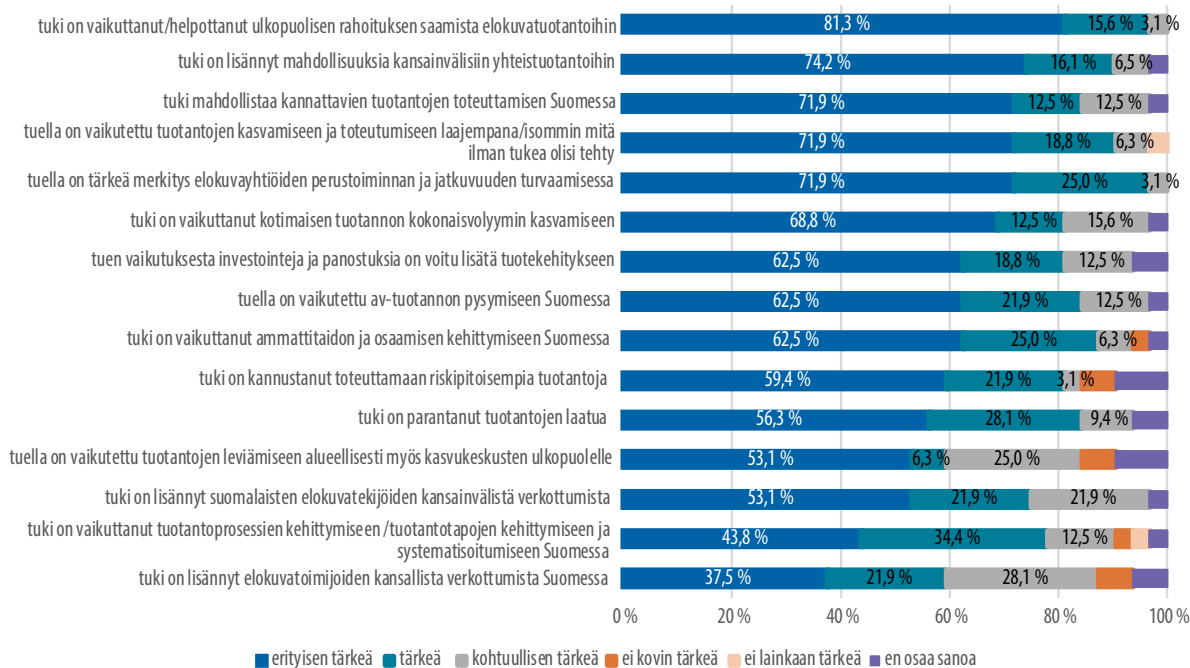
Elokuva- ja AV-alalla osaaminen on Suomessa kehittynyt ja siinä ollaan monilta osin kansainvälisesti verrokkimaiden tasolla. Toimintaa toteutetaan ammattimaisemmin verrattuna aikaisempaan. Suomeen on kehittynyt myös uutta erikoisosaamista, mistä on esimerkiksi mm. animaatiotuotannot. Haastateltujen tuotantoyhtiöiden mukaan osaamisen ja ammattimaisen kehityksessä tuotantotuen merkitys on ollut tärkeää, sillä se on pysyvänä rahoituselementtinä mahdollistanut jatkuvuutta ja sen kautta osaamisen kasvuun sekä toimijoiden uskallusta omien panostusten lisäämiseen osaamisen kehittämisessä.

Tuotantotuki on ollut myös tärkeä elementti alan työllisyyden kehityksen kannalta, kun yhtiöiden tuotantoja on tuettu systemaattisesti. Tuotantotukea vuosina 2014–2016 saaneet yhtiöt työllistivät tilinpäätöstietojen mukaan yhteensä reilusti yli 500 henkilöä. Tämän lisäksi elokuvatuotannot työllistävät suoraan tilinpäätöslukuja suuremman määrän elokuva-ammattilaisia ja avustajia sekä muissa tuotannoissa mm. elokuvien jälkituotantoyhtiöissä työskenteleviä. Tämän lisäksi tuella on tuotantojen kautta kerrannaisvaikutuksia esimerkiksi välituotekesyntään kautta muihin toimialoihin sekä alueille, jossa tuotannot toteutetaan. Tuotantotuella on lisäksi vahvistettu yhtiöiden mahdollisuuksia panostaa vahvemmin tuotekehitystyöhön sekä vaikutettu myös tuotantotapojen tehostumiseen. Lisäksi tuotantotuella on vaikutusta tuotantojen laadun parantumiseen.

Tuotantotuki on vahvistanut myös kotimaisen elokuvakulttuurin ulkomaista ulottuvuutta ja kansainvälisille markkinoille pääsyä sekä kansainvälisen rahoituksen saamista suomalaisiin tuotantoihin. Tuotantotuki yhdessä uusimuotoisen Tekesin AV-kannustimen kanssa ovat tässä suhteessa olleet merkittävässä roolissa ulkomaisen rahoitukselle. Alalla ollaan myös paremmin verkottuneita kansainvälisiin toimijoihin ja verkostoihin ja tuella on

8 Mäkelä, Väinö (2017) *The re-birth of Finnish film: An ecosystem point of view*. Aalto University School of Business.

mahdollistettu mm. kansainvälisiä yhteistuotantoja. Tuotantotuella on myös varmistettu kansainvälistä kiinnostusta suomalaisia tuotantoja kohtaan.

Kuva 17. Tuotantotuen merkitys elokuva-alan kehitykseen (Kysely tukea saaneille tuotantoyhtiöille, huhtikuu 2018).

Tuki on ollut keskeinen tekijä myös elokuvatuotantojen muun rahoituksen varmistamisessa. Tästä esimerkkinä on yksityisten sijoittajien lisääntynyt mielenkiinto elokuva-alaa kohtaan viime vuosina. Elokuva-alalla potentiaaliset markkinat ja kohderyhmä ovat laajat, mikä osaltaan lisää kiinnostusta elokuva-alaa sijoittamista kohtaan. Sijoittajan näkökulmasta tuotantotuki on tärkeä houkutin tuotantojen rahoittamiseen mukaan lähtemisessä. Elokvatuotantojen kaltaisessa epävarmassa sijoituskohteessa on tärkeää, että rahoitusrakteeseen on mahdollista saada vakaa ja varma osa, joka on edullinen muille rahoittajille, eikä leikkaa tuotannoista saatavia tuloja. Tuotantotuen avulla muuta rahoitusta voidaan kerätä sekä kasvattaa tuotannon volyyymia ja lisätä riskiä.

Erityisen tärkeä tuotantotuki on ollut elokuvakulttuurin monimuotoisuuden varmistamisessa ja edistämisessä. Järjestelmällä on varmistettu elokuva-alan ja elokuvakulttuurin laaja-alaista kehittymistä tukemalla erityyppisiä tuotantoja taiteellisista, kulttuurisista ja kaupallisista näkökulmista. Tuki on mahdollistanut niin kaupallisempien, kuin ”kulttuuripe-rusteisten” elokuvien tuotannot ja sen kautta liiketoiminnan erityyppisille yhtiöille.

Julkinen elokuvatuki on ollut käytössä useita vuosikymmeniä 1960-luvulta lähtien ja se on käytännössä muodostunut kotimaisen pitkän elokuvan tuotannon olemassaolon perustaksi. Koska tuotantojen toteuttaminen Suomessa olisi ilman tuotantotuen kaltaista rahoitusta vaikeaa, on tuki ollut avaintekijä siinä, että elokuvatuotantoa on nykyisessä laajuudessa toteutettu Suomessa. Suomi on pieni kielialue ja markkinoiden koko niin pieni, että kotimaisen elokuvan kannattava tuottaminen vaatii julkista osuutta rahoituksessa. Taloudellisesti nykyistä elokuva-alaa, ainakaan ammattimaisten pitkien ja lyhyiden elokuvien osalta, ei olisi Suomessa ilman tukijärjestelmää. Ilman tuotantotukea kotimaisia elokuvia tuotettaisiin lähinnä satunnaisesti ja toiminta olisi marginaalista ja amatöörimäisempää nykyiseen verrattuna.

4.2 Tuotantotuen ja muiden tukien laajemmat kulttuuripoliittiset ja yhteiskunnalliset vaikutukset

Vuonna 2016 kotimaisten elokuvien katsojamäärä oli n. 2.5 miljoonaa katsojaa. Katsojamäärät ovat olleet kasvussa nykyisellä vuosituhannella. Vuosituhannen alussa kotimaisten elokuvien katsojamäärä oli 1 miljoonan ja 1,5 miljoonan välillä, kuluvalle vuosikymmenellä katsoja määrä on noussut yli 2 miljoonan vuosittain. Kotimaisten elokuvien katsojaosuus verrattuna esimerkiksi muihin pohjoismaihin on vuosittain korkea Suomessa, lähes 30 % vuosien 2014–2016 aikana.⁹

Elokuva saavuttaa moniin muihin kulttuurimuotoihin verrattuna potentiaalisesti erittäin laajan ja kasvavan katsojakunnan Suomessa. Tuettavasta tuotantojen kokonaisuudesta seuraa selviä kulttuuriin ja yhteiskuntaan heijastuvia vaikutuksia. Suhteessa useisiin muihin julkisesti tuettuihin taidemuotoihin, jotka tavoittavat pienemmän kohderyhmän, elokuvilla on mahdollisuus saada niitä laajempaa yhteiskunnallista vaikuttavuutta aikaiseksi.

Keskeinen kulttuuripoliittinen vaikutus tuotantotuessa ja muissa SES:n tuissa on siinä, että sillä tuetaan Suomen kielen asemaa tukemalla suomenkielistä elokuvaa. Ilman tukea Suomessa tehtäisiin vähemmän suomenkielisiä ja Suomen markkinoille suuntautuvia elokuvia. Suomessa elokuvia tehtäisiin vahvemmin kansainvälisiä kohdemarkkinoita ajatellen. Tuella on vahvistettu suomenkielistä tarinankerrontaa ja lisäksi myös toisen kotimaisen kielen ruotsin asemaa Suomessa. Tuet mahdollistavat siten suomalaisille tärkeiden aiheiden tarinan kerronnan suomenkielellä. Tuetuissa tuotannoissa on käsitelty mm. merkittäviä historiallisia aiheita, joiden kautta on tulkittu ja kuvattu kansallisen historian kannalta

⁹ Elokuvuvuosi 2014 Facts and Figures, Suomen Elokuvasäätiö; Elokuvuvuosi 2015 Facts and Figures. Suomen Elokuvasäätiö; Elokuvuvuosi 2016 Facts and Figures. Suomen Elokuvasäätiö.

keskeisiä ajankohtia ja tapahtumia (mm. vuoden 1918 tapahtumat, talvi- ja jatkosota). Tuotannoilla on myös nostettu esiin nykyisen yhteiskunnalliseen keskusteluun tärkeitä yhteiskunnallisia aiheita, joilla on vaikutettu yhteiskunnalliseen keskusteluun.

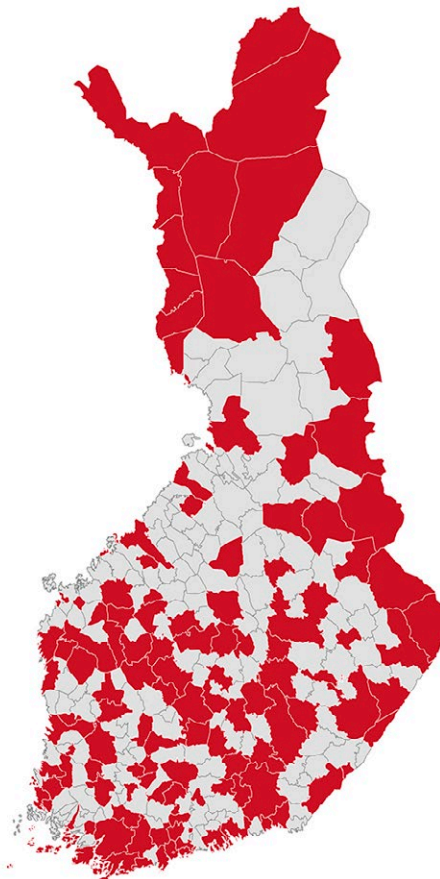
Tuotantotukijärjestelmä on mahdollistanut elokuvatarjonnan monipuolisuuden, jolla voidaan tavoittaa erityyppisiä kohderyhmiä ja tuottaa elokuvatuotantoja erilaisten kohderyhmien tarpeita ajatellen. Esimerkiksi tuetut lasten- ja nuorten elokuvat ovat viime vuosina olleet erittäin suosittuja ja tavoittaneet kohderyhmän hyvin. Tuella on mahdollistettu myös kulttuurisesti tärkeiden tuotantojen toteutuminen, jolla ei ole merkittävää kaupallista kysyntää, mutta joilla on tietyille kohderyhmille, kuten vähemmistöille, merkittävää kulttuurista arvoa.

Elokuva-ala yhdistää useita taidemuotoja kuten kirjoitettua sanaa, lavastus-, sävel-, kuva- ja näyttämötaidetta. Tätä kautta elokuvatuotannoilla vaikutetaan myös laajemmin eri taidemuotojen kehitykseen sekä tunnettavuuteen. Elokuvatuotantoja on mm. toteutettu suomalaisesta kirjallisuudesta, jolla on vaikutettu kirjallisten tuotoksien tarinan tunnettavuuteen. Lisäksi esimerkiksi suomalainen elokuvamusiikki saa elokuvien kautta merkittävää huomiota. Elokuvatuilla on näin vaikutettu myös laajemmin eri taiteenaloihin ja tuotu esille niihin liittyvää osaamista Suomessa.

Laajemmin tukijärjestelmä on keskeinen myös elokuvakulttuurin edistämisessä alueellisesta näkökulmasta. Elokvateatteriverkosto ei olisi nykyisen kaltainen, eikä alueellisesti yhtä kattava ja laaja ilman tuettua esitystoimintaa. Erityisesti pienempien paikkakuntien teatteriesittäjille tuki on keskeinen tekijä niiden toiminnan jatkuvuudelle. Tämä taas vaikuttaa kotimaisten elokuvatuotantojen kysyntään, sillä erityisesti pienemmällä paikkakunnilla kotimaisten elokuvien kysyntä on varsin suurta ja suhteellisesta suurempaa kuin suuremmissa kaupungeissa. Suomalaiset tuotantoyhtiöt saavat suurilta osin tulona Suomesta, joten laajan esittäjäverkoston ja yleisön saavutettavuuden varmistaminen on tärkeää myös tuotantoyhtiöiden liiketoiminnalle.

Case: Suomen elokuvasäätien tukien vaikutus erityisesti pienten paikkakuntien elokuvateatterien toimintaan

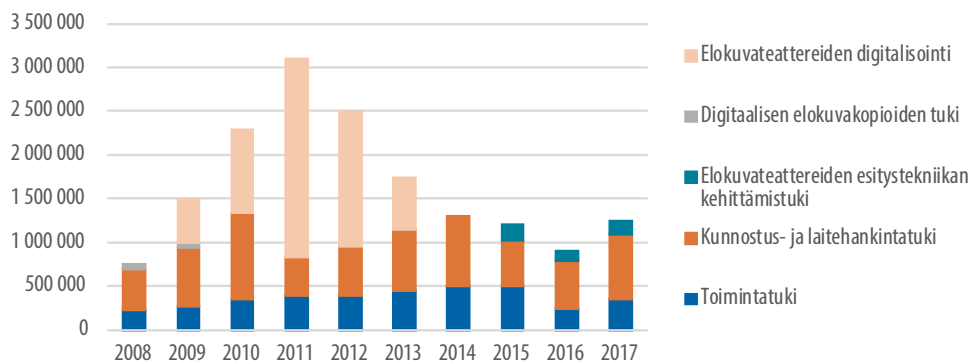
Suomessa toimii yli 160 elokuvateatteria lähes 130 kunnan alueella ympäri maan. Elokuvateattereiden ohella elokuvan esitystoiminnan saavutettavuutta ja monipuolista tarjontaa ympäri Suomen edistää kiertävä esitystoiminta sekä elokuvatapahtumat. Vuonna 2016 yli 70 000 asukkaan kaupungeissa sijaitsevilla elokuvateattereilla toteutettiin 75 % kaikista elokuvakäynneistä. Kouvola ja Joensuu lukuun ottamatta Finnkino Oy hallitsee elokuvateatteritoimintaa 11 suurimmassa kaupungissa kattaen 64 % kaikista lähes 8,7 milj. Suomessa tehdystä elokuvateatterikäynnistä. Yli miljoonaan vuosittaiseen kävijään yltävä Bio Rex Cinemas Oy ylläpitää 10 elokuvateatteria lähinnä keskisuurissa kaupungeissa ympäri Suomen, ja seuraavaksi suurin alan toimija Savon Kinot Oy viittä elokuvateatteria Itä-Suomen keskisuurissa ja pienissä kaupungeissa. Yli 100 muulla paikkakunnalla ammattimaista elokuvateatteritoimintaa harjoittaa lukuisat pienemmät yksityiset toimijat, yhdistykset (ml. alueelliset elokuvakeskukset) ja kunnat.

Kuva 18. Suomalaiset kunnat, joissa oli elokuvateatteri vuonna 2016 (Lähde: Suomen elokuvasäätö)

Kotimaisten elokuvien suosio on kasvanut viimeisen kymmenen vuoden aikana samalla kuin elokuvateattereissa käyminen on yleisesti lisääntynyt. Viimeisten vuosien aikana lähes 30 % kaikista elokuvateatterikäynneistä on kohdistunut kotimaiseen tuotantoon, mikä on pohjoismaisittain erittäin korkea osuus. Keskisuurilla ja pienillä paikkakunnilla kotimaisen tuotannon osuus esitystoiminnasta on huomattavasti tätä suurempi mitä pienemmästä paikkakunnasta on kyse. Samalla pienten paikkakuntien elokuvateattereiden toiminnan jatkuvuus on merkittävältä osaltaan riippuvainen laadukkaasta kotimaisesta elokuvatarjonnasta. Toisin sanoen suomalaiset kaipaavat ajankuvaa Suomesta ja toisaalta suomalainen elokuvakulttuuri tarvitsee esityspaikkoja.

Suomen elokuvasäätiö (SES) myöntää vuosittain elokuvateatteritukia alueellisesti kattavan ja laadukkaan elokuvan esitystoiminnan tukemiseen erityisesti pienissä ja keskisuurissa kunnissa. Ammattimaiseen elokuvan esitystoimintaan on mahdollista saada 1) toimintatukea, 2) laitehankinta- ja kunnostustukea sekä 3) esitystekniikan kehittäminen, arthouse- ja pienten paikkakuntien elokuvateattereiden elvyttämisen erillistukea. Lisäksi esitystoiminnan ammattitaidon kehittämiseen on mahdollista saada koulutustukea. Vuonna 2017 myönnettiin toimintatukea 61 elokuvateatterille, laitehankinta- ja kunnostustukea 22 elokuvateatterille ja esitystekniikan kehittämistukea 4 elokuvateatterille yhteensä 1 242 400 €.

Kuva 19. Elokuvateatteritukien euromääräinen suuruus vuosina 2008–2017. (Lähde: Suomen elokuvasäätiö)

Alueellisesti kattavan elokuvateatteritoiminnan kannalta erityisen tärkeänä pidetään vuosina 2009–2013 myönnettyä elokuvateattereiden digitalisointiin osoitettua erityistukea. Ilman tukea erityisesti pienillä elokuvateattereilla olisi ollut vähäiset mahdollisuudet investoida uuteen teknologiaan, joka on siirtänyt niiden toimintamahdollisuudet uuteen aikaan. Ensi-illat voidaan toteuttaa nyt myös pienissä teattereissa tuoreeltaan hyödyntäen valtakunnallisia tai kansainvälisiä markkinointikampanjoita, ja elokuvatarjontaa on voitu laajentaa, kun elokuvakopioiden saatavuus ei ole enää rajoitteena.

Elokuvateattereiden digitointi on johtanut erityisesti kotimaisten elokuvien kävijämäärien ja teattereiden kannattavuuden kasvuun. Digitoinnin ansioista erityisesti pitkien etäisyyksien Lappiin on perustettu uusia elokuvateattereita edistämään kulttuuritoimintaa alueella.

Laitehankinta- ja kunnostustuki mahdollistaa investoinnit elokuvateattereiden teknisiin laitehankintoihin sekä esitys- ja yleisötilojen kunnostamiseen. Tuen tavoitteena on vastata tekniikan kehittymisen haasteeseen ja edesauttaa teattereiden muuttamista esteettömiksi. Tukea on mahdollista saada de minimis -säännön mukaisesti yli 50 % hankkeen kustannuksista, mutta enintään 200 000 € kolmena peräkkäisenä verovuotena. Tukea pidetään erittäin tärkeänä ja välttämättömänä investointien toteuttamiseksi. Vuodesta 2015 myönnetyn esitystekniikan kehittäminen, arthouse- ja pienten paikkakuntien elokuvateattereiden elvyttämisen tuen myöntämisen tavoitteet ja periaatteet noudattavat pitkälti laite- ja kunnostustuen periaatteita.

Toimintatukea myönnetään enintään 6000 € vuodessa SES:lle tilitettyjä toteutuneita kuluja vastaan. Tuen tavoitteena on elokuvateatteritoiminnan alueellisen kattavuuden ja uusien toimintamallien kehittämisen edistämisen lisäksi monipuolistaa ohjelmiston tarjontaa ja aktivoida elokuvateattereiden yleisötyötä, esimerkiksi paikallisten elokuvatapahtumien järjestämistä, tekijävierailuja tai vaihtoehtoisten sisältöjen esittämistä yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa. Toimintatuen merkitys on sitä suurempi mitä pienemmästä paikkakunnasta on kyse, sillä lipputuloilla ja oheismyynnillä on vaikeampi tuottaa tulosta toiminnan kuluja kattamaan ja toiminnan kehittämiseen. Toisaalta tuen hakeminen muuttuu sitä mutkikkaammaksi, mitä vähemmän elokuvateatteria pyrittävällä taholla on osaamista ja resursseja hakuprosessiin, minkä seurauksena kaikki tuesta potentiaalisesti hyötyvät toimijat eivät tukea hae. SES:n resurssipulasta johtunut siirtyminen toteutuneisiin kuluihin perustuvaan maksatusjärjestelmään koetaan lisänneen epävarmuutta elokuvateatteritoiminnassa, joskin tukimuodossa tapahtuneita muutoksia pidetään myös hyvänä ja byrokratiaa elokuva-alan ulkopuolisiin julkisiin tukimuotoihin nähden kevyenä. Toimintatuki tavoittaa sitä paremmin ohjelmiston monipuolistamisen ja toiminnan kehittämisen tavoitteet mitä vankempi katsojamäärä perustarjonnassa on, jolloin resursseja riittää myös vähäisempien katsojamäärien esityksille kuten dokumentti-, arthouse-, taide-elokuville. Esitystoiminnan kustannukset voivat nousta kohtuuttomiksi pienissä teattereissa erityisesti viikonloppunäytösten varassa toimivissa teattereissa muun muassa levittäjien esityskertoja koskevien vaatimusten vuoksi, mikä rajoittaa ohjelmistotarjontaa.

Koulutustukea myönnetään erityisesti EU:n Luova Eurooppa -ohjelman kurssien ja koulutustilaisuuksien osallistumiskuluihin ammattitaidon kehittämiseksi ja verkostoitumisen edistämiseksi alan kansainvälisiin toimijoihin. Elokuvatuotannon osalta EU:n kansainvälisiin koulutusohjelmiin osallistuminen ja kansainväliset verkostot ovat nostaneet

suomalaisen tuotannon laatua ja teknistä tasoa kansainväliselle tasolle viime vuosikymmeninä. Vastaavaa halutaan edistää myös esitys- ja levitystoiminnan parissa työskentelevien ammattilaisten keskuudessa, mutta alan toimijat hyödyntävät koulutustukea toivottua vähemmän. Finnkino Oy:ta lukuun ottamatta vain Bio Rex Cinemas Oy:lla on yhtiöjärjestyksensä kautta kansainväliset verkostot. Viisi suomalaista elokuvateatteria on 43 maata ja 1126 elokuvateatteria kattavan Europa Cinemas -verkoston jäseniä. EU:n Luovan Euroopan -ohjelman ja Ranskan kansallisen elokuvainstituutin yhteisrahoittama elokuvateatterien yhteistyöverkoston kautta elokuvateattereiden on mahdollista saada suoraan taloudellista tukea toimintaansa, toteuttaa yhteistoimintaa muiden jäsenten kanssa ja vaihtaa kokemuksia. Verkostoon on mahdollista liittyä säännöllisesti ja SES:n tavoitteena on edistää tätä omalla toiminnallaan.

Yksittäisellä elokuvateatterilla on rajalliset mahdollisuudet kehittää toimintaansa ja ottaa käyttöön uutta teknologiaa. SES:n rooli on myös toimia suunnannäyttäjänä uusien ratkaisujen kuten esimerkiksi energiatehokkaiden ratkaisujen löytämiseksi ja erilaisten katsojien palvelemisen kehittämiseksi elokuvateattereissa. Elokuvateattereita avoimesti ja joustavasti palveleva pienet toimijat ja erilaiset toimijat huomioiva tukitoiminta tarvitsee resurssinsa, jotta varat voidaan kohdentaa parhaalla mahdollisella ja toimintatapoja edelleen kehittää toimijoille selkeämmäksi tulevaisuuteen suuntaavien ja kestävää liiketoimintaa mahdollistavien tulosten aikaansaamiseksi. Tukitasojen määrää ja kohdentumista on syytä pohtia jatkuvasti toimintakentän ja teknologian kehittyessä yhdessä teatteritoimijoiden kanssa.

SES:n myöntämät elokuvatuotantoihin kohdistuvat tuet mahdollistavat työllistävää ja osallistavaa elokuvateatteritoimintaa katsojia houkuttelevan laadukkaan ja monipuolisen kotimaisen elokuvatarjonnan myötä sekä kattavan teatteriverkon, jonka teatterit ovat halukkaita investoimaan ja kehittämään toimintaansa. Pienten ja keskiuurten paikkakuntien lisäksi elokuvateattereiden tuki hyödyttää suurempien kaupunkien pieniä arthouse-teattereita, alueellisia elokuvakeskuksia ja kiertueateattereiden toimintaa. Elokuvateattereiden julkinen tukeminen on pitkistä etäisyyksistä ja ohuesta väestökannasta johtuva pohjoismaalainen sekä pienten kielialueiden ilmiö. Vain pieni osa elokuvateattereista alle 70 000 asukkaan kunnissa kykenee lipputuloillaan ja oheismyynnillä sekä muilla mahdollisilla tuloerillä kattamaan pääosin esityskorvauksista, palkoista sekä toimitilan käytöstä syntyvät toiminnan kustannukset. Elokuvan esitystoiminta koetaan kuitenkin yleisesti tärkeäksi kuntalaisten hyvinvointia edistäväksi kulttuuripalveluksi, jota monet pienet kunnat tukevat joko toimitilojen tai rahallisen korvauksen muodossa tai ottamalla esitystoiminnan järjestettäväkseen huolimatta toiminnasta aiheutuvista kustannuksista. Elo-kuvateatterituet kannustavat kuntia osaltaan rahoittamaan toiminnan kokonaisbudjettia. Voidaan arvioida, että ilman tukia elokuvateattereita toimisi ainoastaan suurimmissa kaupungeissa.

Elokuvateattereiden tukemisen vaikutuksen välittyvät myös elokuvan esitystoimintaa laajemmin alueen asukkaiden hyvinvointiin. Elokuvateattereilla saattaa olla laajat yhteydet alueen toimijakenttään ja ne saattavat koota yhteen erityisesti kulttuuritoimijoita, mutta myös muita järjestötoimijoita, kouluja sekä muita alueen asukkaita yhteisen tilan ja tekemisen ääreen. Usein samaa tilaa hyödyntävät useat eri toimijat, ja monissa elokuvateattereissa saatetaan näyttää myös esimerkiksi oopperaa tai balettia. Vapaaehtoistyön osuus on usein suuri pienillä paikkakunnilla, mutta elokuvateatteritoiminta voi myös työllistää esimerkiksi paikkakunnan nuoria tai taata muutoin osaamista ja kiinnostusta suomalaista elokuvakulttuuria kohtaan.

Lisäksi elokuvatuotannoilla on tuotantojen toteutuspaikasta riippuen aluetaloudellisia vaikutuksia, jotka näkyvät muiden toimialojen yritysten liiketoiminnassa sekä työllisyydessä. Elokuvatuotannot tuovat lisäresursseja talouteen esimerkiksi, kun niitä toteutetaan kasvukeskusten ulkopuolella.

Lisäksi tukijärjestelmällä on edesautettu suomalaisten elokuvafestivaalien ja tilaisuuksien toteutumista, joilla on edesautettu sekä kulttuuritarjontaa ja elokuvakulttuurin kehittymistä.

Tuotantotuella sekä muilla erityisesti kulttuurivientiin liittyvillä tuilla on myös tärkeä merkitys suomalaisen kulttuurin viennin ja kansainvälisen tunnettavuuden edistämisen kannalta. Suomalaisten elokuvien promotointia kansainvälisille markkinoille ja niiden viemistä kansainvälisille elokuvafestivaaleille on tuettu SES:n toimesta vuosittain. Tällä on ollut vaikutus suomalaisen elokuvan asemaan kansainvälisillä markkinoilla sekä suomalaisen kulttuurin tunnettavuuteen.

4.3 Elokatukien vaikuttavuusmalli ja mittarit

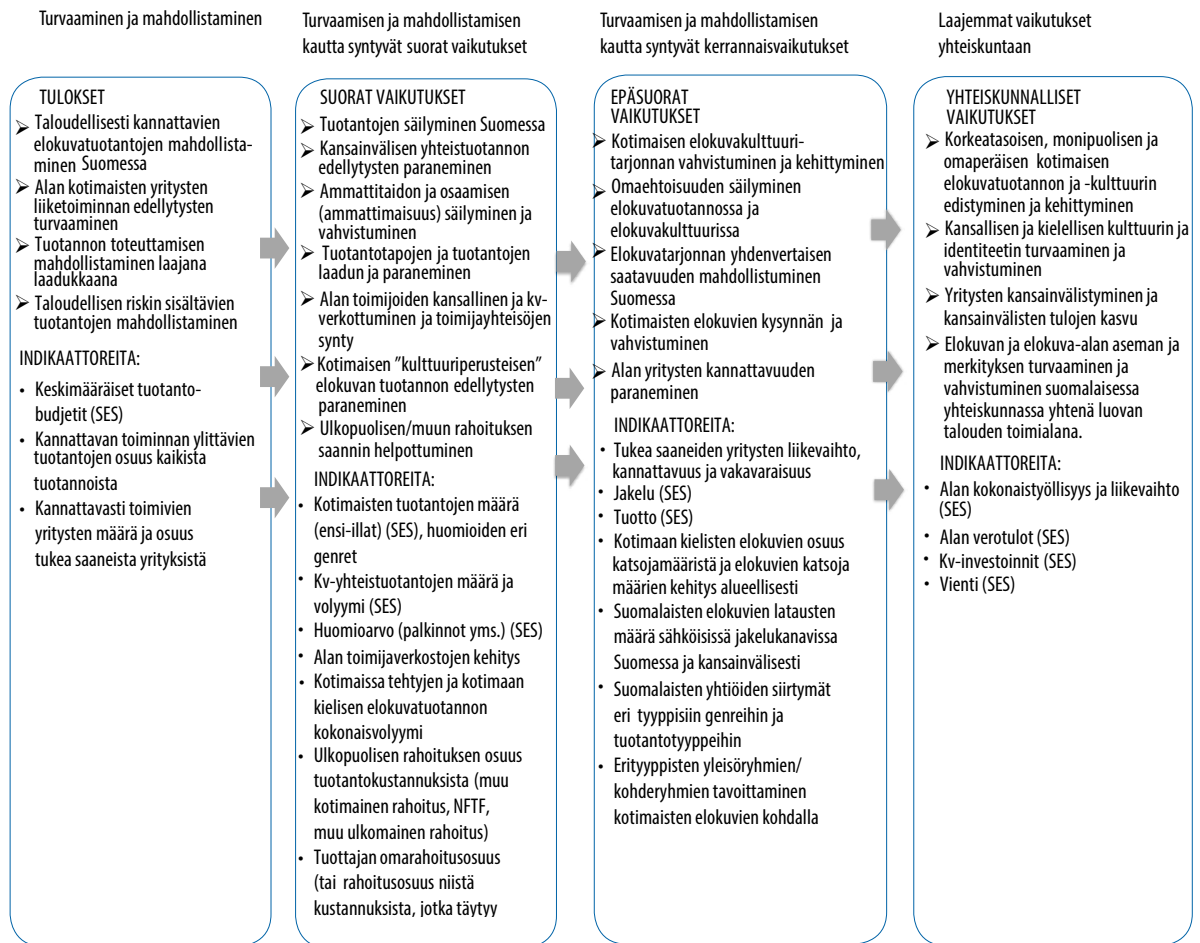
Tuotantotuen vaikutukset syntyvät sekä suorina että välillisinä vaikutuksina lukuisten erilaisten vaikutuspolkujen kautta. Tämän vaikutusdynamiikan ymmärtämiseksi ja jatkossa tehtävää seurannan tueksi työssä muodostettiin vaikutusten synnyn syyseuraussuhteita mallintamalla SES-tuotantotuen vaikuttavuusmalli. Vaikuttavuusmallin kautta lisätään ymmärrystä siitä, minkälaisia vaikutuksia tuotantotuella tavoitellaan ja minkälaisia tekijöitä tavoiteltavien vaikutusten toteutumisen seurannassa tulisi huomioida.

Mallin laadinta tapahtui selvityksen tiedon kartoituksen pohjalta sekä yhteistyönä SES:n ja opetus- ja kulttuuriministeriön asiantuntijoiden kanssa. Tuen vaikutuksia ja kausaliiteettisuhteita tunnistettiin aiemman tutkimuksen sekä haastattelujen ja kyselytutkimuksen avulla. Lopulliseen mallin sisällytettiin keskeisimmät vaikutukset ja niiden syntyä selittävät tekijät (kuva 20).

Vaikutusten syntyä määrittävänä lähtökohtana ovat tuelle asetetut tavoitteet ja rahoituksen ehdot. Vaikuttavuusmallin mukaisesti vaikutuspolun ensimmäisen tason muodostavat tuesta seuraavat suorat vaikutukset. Nämä näkyvät mm. taloudellisesti kannattavien tuotantojen mahdollistamisessa Suomessa ja yhtiöiden liiketoiminnan edellytysten turvaamisessa Suomessa. Lisäksi tuen vaikutuksesta tuotantoja voidaan toteuttaa laajempina ja laadukkaampina kuin ilman tukea. Tuki mahdollistaa myös korkeamman riskin sisältävät tuotannot. Näiden seurauksena tuen suorina vaikutuksina tuki mahdollistaa tuotantojen säilymisen Suomessa, luo edellytykset kv-yhteistuotantojen toteuttamiselle, vahvistaa ammattitaitoa ja osaamista, edesauttaa tuotantotapojen ja -prosessien kehittymistä, vahvistaa suomalaisten toimijoiden sisäinen ja alan kv-toimijoiden verkostoitumista, helpottaa ulkopuolisen rahoituksen saantia sekä parantaa kulttuuriperusteisen elokuvatuotannon edellytyksiä.

Seuraavalla vaikutustasolla tuen epäsuorat vaikutukset näkyvät mm. kotimaisen elokuvakulttuurin tarjonnan vahvistumisena, kotimaisen omaehtoisuuden säilymisenä tuotannoissa, elokuvatarjonnan yhdenvertaisessa saatavuudessa, kotimaisen kysynnän vahvistumisena sekä alan yritysten liiketoiminnan lisääntymisenä ja liiketoiminnan kannattavuuden parantumisena.

Viimeisen vaikutustason muodostavat edellä kuvatun vaikutusketjun kautta syntyvät laajemmat yhteiskunnalliset ja taloudelliset vaikutukset. Vaikutukset liittyvät kotimaisen elokuvatuotannon ja elokuvakulttuurin edistymiseen ja kehittymiseen, kansallisen kulttuurin ja identiteetin turvaamiseen ja vahvistumiseen, yritysten kansainvälistymiseen ja kv-tulojen kasvuun sekä elokuva-alan aseman ja merkityksen turvaamiseen suomalaisessa yhteiskunnassa.

Kuva 20. SES tuotantotuen vaikuttavuusmalli.

Vaikuttavuusmallin laadinnan yhteydessä vaikutusten seurantaan määriteltiin myös vaikutuksiin kytkeytyviä ja niitä mittaavia indikaattoreita. Indikaattoreissa hyödynnettiin myös SES:n kehittelemää omaa luonnostelmaa Suomen elokuvasektorin toiminnan vaikuttavuuden mittareista. Osa SES mittareista on otettu mukaan vaikuttavuusmalliin liittyviin indikaattoreihin. Kyseisiin mittareihin tuotetaan osittain jo nykyisellään tietoa. Vaikuttavuusmalli on pyritty toteuttamaan niin, että se tukee säätöön muuta vaikuttavuuden seuranta.

Indikaattoriehdotuksia määritettiin yhteensä 20 kappaletta. Vaikutusten synnyn yleisen toimintalogiikan mukaisesti on huomioitava se, että mitä edemmäksi ja yleisemmälle tasolla vaikutuspolulla edetään, sitä vaikeampi on osoittaa tuotantotuen erillisvaikutusta ta-

pahtuneeseen kehitykseen. Toisaalta mitä välittömimmistä tuloksista on kyse, sitä aidommin ne kuvaavat tuen ja SES:n toiminnan erillisvaikutuksia.

Taulukko 3. Tuotantotuen vaikuttavuusmallin mukaisia tulos- ja vaikutusindikaattoreita sekä indikaattorien tuottamistapa.

Tulokset		
Tulos/Vaikutus	Indikaattori	Tuottamistapa
Taloudellisesti kannattavien elokuvatuotantojen mahdollistaminen Suomessa	Kannattavien toiminnan ylittävien tuotantojen osuus kaikista tuotannoista	Tuotannon budjetien sekä tulojen seuranta.
Alan kotimaisten yritysten liiketoiminnan edellytysten turvaaminen	Kannattavasti toimivien yritysten määrä ja osuus tukeensaaneista yrityksistä	Erillisten tilinpäätöstietojen pohjalta.
Tuotannon toteuttamisen mahdollistaminen laajana ja laadukkaana	Keskimääräiset tuotantobudjetit (SES)	SES seuranta
Taloudellisen riskin sisältävien tuotantojen mahdollistaminen	Keskimääräiset tuotantobudjetit (SES)	SES seuranta
Suorat vaikutukset		
Tulos/Vaikutus	Indikaattori	Tuottamistapa
Tuotantojen säilyminen Suomessa	Kotimaisten tuotantojen määrä (ensi-illat) (SES), huomioiden eri genret Kotimaissa tehtyjen ja kotimaan kielisen elokuvatuotannon kokonaisvolyymi	SES seuranta
Kansainvälisen yhteistuotannon edellytysten paraneminen	Kv-yhteistuotantojen määrä ja volyyymi SES	SES seuranta
Ammattitaidon ja osaamisen (ammattimaisuus) säilyminen ja vahvistuminen	Huomionarvo (palkinnot yms.) (SES)	SES seuranta
Tuotantotapojen ja tuotantojen laadun ja paraneminen	Huomionarvo (palkinnot yms.) (SES)	SES seuranta
Alan toimijoiden kansallinen ja kv-verkottuminen ja toimijayhteisöjen synty	Alan toimijaverkostojen kehittyminen kotimaassa ja kansainvälisesti Kv-yhteistuotantojen määrä ja volyyymi	Erillisselvitys SES seuranta

Kotimaisen "kulttuuriperusteisen" elokuvan tuotannon edellytysten paraneminen	Kotimaisten tuotantojen määrä (ensi-illat) (SES), huomioiden eri genret	SES seuranta
Ulkopuolisen/muun rahoituksen saannin helpottuminen	Ulkopuolisen rahoituksen osuus tuotantokustannuksista (muu kotimainen rahoitus, NFTF, muu ulkomainen rahoitus) Tuottajan omarahoitusosuus	SES tuki- ja tuotantojen rahoitustiedot
Epäsuorat vaikutukset		
Tulos/Vaikutus	Indikaattori	Tuottamistapa
Kotimaisen elokuvakulttuuri-tarjonnan vahvistuminen ja kehittyminen	Tukea saaneiden yritysten liikevaihto, kannattavuus ja vakavaraisuus (SES) Jakelu (SES) Tuotto (SES)	SES seuranta Erillisten tilinpäätösten pohjalta.
Omaehtoisuuden säilyminen elokuvatuotannossa ja elokuvakulttuurissa	Kotimaissa tehtyjen ja kotimaan kielisen elokuvatuotannon kokonaisvolyymi	SES seuranta
Elokuvarajonnan yhdenvertaisen saatavuuden mahdollistuminen Suomessa	Kotimaan kielisten elokuvien osuus katsojamääristä ja elokuvien katsojamäärien kehitys alueellisesti Erityyppisten yleisöryhmien/kohderyhmien tavoittaminen kotimaisten elokuvien kohdalla	SES vuosittainen seuranta Erillisselvitys
Kotimaisten elokuvien kysynnän ja vahvistuminen	Kotimaan kielisten elokuvien osuus katsojamääristä ja elokuvien katsojamäärien kehitys alueellisesti Suomalaisten elokuvien latausten määrä sähköisissä jakelukanavissa Suomessa ja kansainvälisesti	SES seuranta Nettilatauksia seuraavat sovellukset
Alan yritysten kannattavuuden paraneminen	Tukea saaneiden yritysten liikevaihto, kannattavuus ja vakavaraisuus Kannattavasti toimivien yritysten määrä ja osuus tukea saaneista yrityksistä	SES seuranta Erillisten tilinpäätösten pohjalta.
Yhteiskunnalliset vaikutukset		
Tulos/Vaikutus	Indikaattori	Tuottamistapa
Korkeatasoisen, monipuolisen ja omaperäisen kotimaisen elokuvatuotannon ja -kulttuurin edistyminen ja kehittyminen	Alan kokonaistyöllisyys ja liikevaihto (SES) Alan verotulot (SES) Huomionarvo (palkinnot yms.) (SES) Erillisselvitykset teemaan liittyen	SES seuranta Erillisselvitykset
Kansallisen ja kielellisen kulttuurin ja identiteetin turvaaminen ja vahvistuminen	Erillisselvitettävä	Erillisselvitys
Yritysten kansainvälistyminen ja kansainvälisten tulojen kasvu	Kansainväliset investoinnit (SES) Viennin arvo (SES)	SES seuranta
Elokuvan ja elokuva-alan aseman ja merkityksen turvaaminen ja vahvistuminen suomalaisessa yhteiskunnassa yhtenä luovan talouden toimialana.	Alan kokonaistyöllisyys ja liikevaihto (SES) Alan verotulot (SES) Erillisselvitykset	SES seuranta Erillisselvitykset

5 Tuotantotuen takaisinmaksun tarkastelu

Yleistä tuen takaisin maksusta

Uuden elokuva lain¹⁰ valmistelun yhteydessä yhtenä vaihtoehtona nousi esiin mahdollisuus muuttaa nykyisin avustuksena myönnettävä tuotantotuki osin tai kokonaan takaisinmaksettavaksi tueksi. Valmistelussa esillä ollut tuotantotuen kokonaan tai osittainen takaisinmaksu kuitenkin poistettiin lakiluonnoksesta, mutta asiaa päätettiin jatkoselvittää tämän tutkimuksen yhteydessä.

Takaisinmaksettava tuki on yleinen käytäntö Euroopan maissa. Suomen lisäksi ainoastaan Norjassa, Islannissa ja Kroatiaassa elokuvien tuki on avustusta, jota ei tarvitse maksaa osittain tai kokonaan takaisin. Takaisinmaksu perittäisiin tietyillä kriteereillä tuotantoyhtiöille tuotannoista jäävistä voitoista. Esimerkiksi kokonaan takaisinmaksettavan mallin mukaisesti takaisinmaksu perittäisiin takaisinmaksun alaisesta tuotoista samassa suhteessa kuin mikä on ollut tuotantotuen osuus tuotantobudjetista. Vastaavasti osittain takaisinmaksettavan tuen takaisinmaksu tulisi ajankohtaiseksi, jos elokuvasta saatavat tuotot tarkemmin määritellyllä tavalla ylittäisivät takaisinmaksulle asetetun rajan, esimerkiksi siten, että tukea tulisi maksaa takaisin 500 000 euroa ylittävän tuen osalta.

Tuen takaisinmaksun ideana ja perusteena olisi se, että järjestelmä palauttaisi osan maksettusta tuesta takaisin käytettäväksi uudelleen elokuvien tuotantoon. Näin syntyisi mahdollisuus, että elokuvien tuotantoon osoitettu määräraha kasvaisi hienoisesti ilman erityistä lisämäärärahaa, jota näillä näkyminen ei ole saatavissa. Suomen elokuväsäätiön tekemän laskelman mukaan kokonaan takaisinmaksettavaa tukea olisi palautunut yleisesti käytössä olevan laskentamallin mukaan laskettuna uudelleen jaettavaksi vuonna 2016 myönnettyistä lähes 17 milj. € tuotantotuista yhteensä noin 2,4 milj. € eli 14 %. Suomen elokuväsäätiö on tehnyt laskelman myös tilanteesta, jossa tuki olisi osittain takaisin maksettavaa, toisin

¹⁰ Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi valtion rahoituksesta elokuvakulttuurin edistämiseen. Työryhmän ehdotus. Opetus- ja kulttuuriministeriö 2017).

sanoen vain tietyn summan ylittävä tuki olisi takaisinmaksun piirissä. Esimerkiksi 500 000 euroa ylittävien tukien osalta

takaisinmaksettavaa tukea olisi palautunut uudelleen jaettavaksi vuonna 2016 yhteensä noin 1,4 milj. € eli noin 8,5 %. Lisäksi perusteluna tuen takaisinmaksulle voidaan pitää tuen luonnetta (ei liiketoimintaa edistävänä) kulttuuripoliittisena tukena, jonka tarkoituksena on edistää korkeatasoista, monipuolista ja omaperäistä suomalaista elokuvatuotantoa ja jonka myöntöperusteina ovat kulttuurikriteerit.¹¹

Takaisinmaksun laskentamalleista

Suomen elokuvasäätiö on tehnyt edellä mainittuja esimerkkilaskelmia kahdesta eri takaisinmaksumallista. Ensimmäinen on yleisesti käytössä oleva ns. *kokonaan takaisin maksettavan tuen malli* ja toinen yleisestä käytännöstä poikkeava ns. *osittain takaisin maksettavan tuen malli*. Molemmissa malleissa takaisinmaksun peruslähdekohtana ovat elokuvan takaisinmaksun alaiset tuotot. Tuen takaisinmaksun lähdekohtana on SES:n tuen saanut elokuvatuotanto. Takaisinmaksussa ei sovellettaisi tuen takaisinmaksun ensisijaisuutta (ns. ensimmäisen euron malli), vaan tukea maksettaisiin takaisinmaksun alaisista tuotoista, joissa tuotantoyhtiön tuloista on vähennetty muut saatavat ja omarahoitussuus (+ omarahoituksen suojaosuus 35 %).

Arvioitsijalla oli käytössä Suomen elokuvasäätiön tekemä esimerkkilaskelma siitä, mikä olisi ollut elokuvasäätiölle palautunut tuki, mikäli takaisinmaksettava tuki olisi ollut käytössä vuonna 2016. Tämän esimerkkilaskelman mukaisesti ja sitä soveltaen vuoden 2016 elokuvatuotannoista sekä takaisinmaksusta voidaan vuoden 2016 osalta tehdä seuraavat havainnot (pl Angry Birds):

- Pitkistä elokuvista takaisinmaksun alaista tuottoa vuonna 2016 teki 12 elokuvaa 18:sta. Näiden elokuvien tuotantojen kokonaisbudjetti oli n. 14,3 miljoonaa euroa (keskimäärin 1,2 meur/tuotanto).
- SES tuen kokonaismäärä näille tuotannoille oli n. 7 miljoonaa euroa (keskimäärin 585 000 eur,) mikä oli keskimäärin 49 % tuotannon kokonaisbudjetista.
- SES tuen määrä näille tuotannoille vaihteli 180 000 ja 800 000 euron välillä ja yli 500 000 euron tuen sai 8 tuotantoa
- Takaisinmaksun alaisen tuoton kokonaismäärä oli tukea saaneissa tuotannoissa 4 985 307 euroa

¹¹ Valtioneuvoston asetus elokuvataiteen edistämisestä (843/2007).

- Mikä tuki olisi ollut kaikilta osin takaisinmaksettavaa, olisi palautuvan tuen määrä laskennallisesti ollut 2,35 Meur (12 tuotantoa). Tämä olisi ollut keskimäärin:
 - 47 % ko. tuotantojen takaisinmaksun alaisesta tuotosta
 - 33 % ko. tuotantojen SESn tuesta
 - 14 % SESn kaikesta tuotantotuesta
- Mikäli tuen takaisinmaksun perustana olisi puolestaan ollut takaisinmaksu yli 500 000 euroa ylittävän tuen osalta, olisi palautuvan tuen määrä ollut n. 1,4 Meur (9 tuotantoa). Tämä olisi ollut keskimäärin:
 - 29 % ko. tuotantojen takaisinmaksun alaisesta tuotosta
 - 21 % ko. tuotantojen SESn tuesta
 - 8,5 % SESn kaikesta tuotantotuesta
- Mikäli tuen maksun perustana olisi ollut takaisinmaksu yli 400 000 euroa ylittävän tuen osalta, olisi palautuvan tuen määrä ollut n. 1,8 miljoonaa euroa. Vastaavasti yli 600 000 euroa ylittävän tuen osalta palautuvan tuen määrä olisi ollut n. 900 000 euroa ja yli 700 000 euroa ylittävän tuen osalta 300 000 euroa.

Kokonaan takaisin maksettavan tuen malli on yleinen niissä maissa, joissa tukea maksetaan takaisin. Mallin mukaisesti takaisinmaksu peritään takaisinmaksun alaisesta tuotoista samassa suhteessa, kuin mikä on ollut tuotantotuen osuus tuotannon kokonaisbudjetista. SES:n tuen ylimenevää osuutta ei mallin mukaisesti makseta takaisin. Malli kohtelee liiketoiminnallisessa mielessä kaikkia tuotantoja tasavertaisesti, sillä takaisinmaksun summa määrittyy sekä saadun tuotantotuen määrän että tuotannon liiketoiminnallisen tuloksen perusteella. Rahoittajalle mallin tuottama takaisinmaksun määrä kasvaa tai vähenee käytännössä samassa suhteessa tuotantojen tuottojen kasvun tai vähenemisen kanssa.

Osittain takaisin maksettavan tuen malli on lähtökohtaisesti tasamaksumalli, jossa takaisinmaksu maksetaan tasasuuruksena takaisin tietyn euromäärän ylittävän tuen osalta. SES:n laskentamalleissa käyttämän 500 000 euron ylittävien tukien osalta tämä tarkoittaisi sitä, että esimerkiksi 700 000 euroa tukea saaneesta tuotannosta maksettaisiin takaisin 200 000 euroa, edellyttäen että takaisinmaksun alainen tuotto tämän mahdollistaisi ja että ko. summa olisi pienempi mitä takaisinmaksun määrä olisi kokonaan takaisin maksettavassa mallissa. Osittain takaisin maksettavan tuen malli olisi käytännössä tuotantoyrityksille selvästi kokonaan takaisin maksettavaa mallia edullisempi. Sen heikkoutena voi kuitenkin pitää sitä, että se kohtelee epätasapuolisesti erilaisia tuotantoja, jos kriteerinä pidetään tuotannon liiketoiminnallista tulosta. Malli suosisi tuotantoja, joiden SES-tuki on lähellä 500 000 euroa. Lisäksi se suosisi hyvin tuottavia tuotantoja (erityisesti suhteessa kokonaan takaisin maksettavaan malliin); tasamaksumallin mukaisesti suhteessa takaisinmaksun

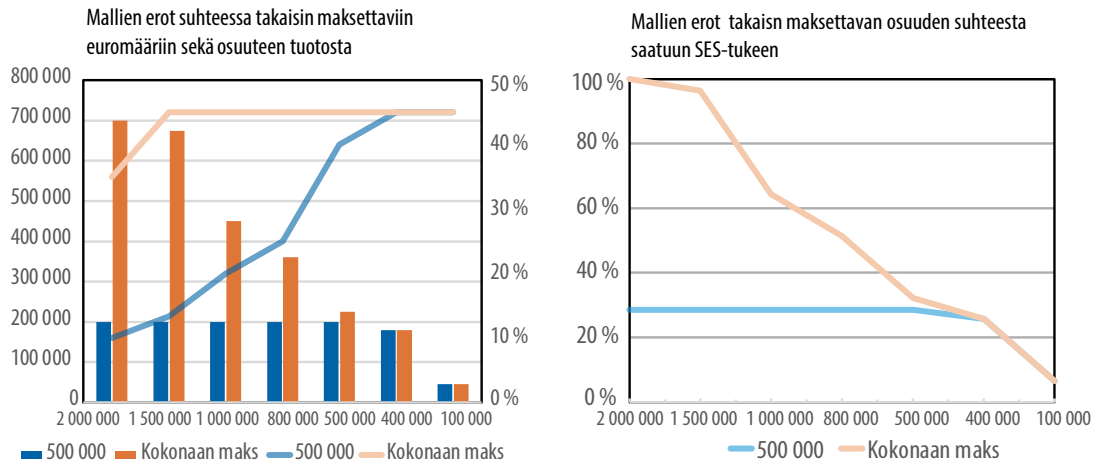
alaisiin tuottoihin korkean tuoton tuotannot maksaisivat takaisin selvästi vähemmän, kuin heikomman tuoton tuotannot.¹²

Taulukko 4. Huomioita SES:n takaisinmaksumalleista

Kokonaan takaisin maksettavan tuen malli	Osittain takaisin maksettavan tuen malli
<ul style="list-style-type: none"> Laskentaperusteena: SES tuki/tuotannon budjetti X takaisinmaksun alainen tuotto (on teoriassa kokonaan maksettavan tuen malli, mutta ei sitä käytännössä ole) Eli mallin mukaisesti takaisinmaksu perittäisiin takaisinmaksun alaisesta tuotoista samassa suhteessa mitä tuotantotuen osuus tuotantobudjetista on ollut. Takaisin maksun alainen tuotto = tuottajalle toteutuvat tuotot – (omarahoitus + omarahoituksen ”suojaosuus/puskuri” 0,35%) SES:n tuen ylimenevää osuutta ei makseta takaisin. Eli vaikka tuotot olisivat kuinka suuret tahansa takaisin maksettava euromäärä ei voisi ylittää saatua tukieuro-määrää Malli tuottaisi vuoden (2016 laskelman perusteella) tuotannoista riippuen keskimäärin reilun 10–15 % palautuksen jaetuista tuista (n. 2 Meur) Mallin tuottama palautus käytännössä kasvaa tai vähenee samassa suhteessa tuotantojen tuottojen kasvun tai vähenemisen kanssa Malli on periaatteessa tasapuolinen kaikille tuotannoille, mutta suosii teoriassa erittäin hyvin tuottavia tuotantoja. 	<ul style="list-style-type: none"> Laskentaperusteena: saatu SES-tuki – 500 000 (= periaatteessa tasamaksumalli) Koskee vain tuotantoja, joiden SES tuet ylittävät 500 000 euroa (500 000–1 000 000) ja jotka ovat aikaansaaneet takaisinmaksun alaista tuottoa Mikäli mallin mukaiset takaisinmaksusuudet ovat suuremmat, kuin kokonaan maksettavan tuen mallissa, lasketaan takaisinmaksu kokonaan maksettavan laskentamallin mukaisesti (esimerkiksi ison tuen tuotannot, jotka tehneet heikon tuloksen) Ei huomioi tuen osuutta tuotantokustannuksista eikä tuotoista (paitsi heikon tuloksen tehneiden tuotantojen osalta) Toisi tuotannoista riippuen noin 7-10 % palautuksen jaetuista tuista Palautuvan tuen määrään vaikuttaa oleellisesti se, mikä asetetaan takaisin maksun ylittävän tuen rajaksi (mitä pienempi ylittävän tuen raja, sen suurempi palautussumma). Palautuvan tuen määrään tuotantojen kannattavuuden ja tuottojen lisääntyminen heijastuu vain vähäiseltä osin (palautuvaa summaa vaikea ennakoita) Kohtelee ”epätasapuolisesti” eri tuloksen tehneitä tuotantoja. Periaatteessa kaikki saman SES tukisumman saaneet tuotannot maksavat saman summan takaisin riippumatta siitä, mikä on ollut tuotannon kokonaisvo-lyymi ja mitkä ovat tuotot (mikäli tuotot tämän mahdollistavat).

Kuvassa 21. on esitetty esimerkkilaskelmiin perustuvia graafeja siitä, miten tuotannoista maksettaisiin euromääräisesti ja suhteellisesti tukea takaisin erisuuruista takaisinmaksun alaisista tuotoista kokonaan ja osittain takaisinmaksettavissa malleissa. Esimerkkilaskel- massa lähtökohtina on käytetty 1,5 miljoonan euron kokonaistuotantovolyyymiä ja 700 000 euron SES-tukea.

¹² Keskimääräisellä noin 45 % SES-tuella takaisinmaksun osuus suhteessa tuottoon vaihtelisi suuresti eri tuoton tehneillä tuotannoilla. Esimerkkilaskelman mukaisesti esimerkiksi 700 000 euroa SES-tukea saanut tuotanto maksaisi 1.5 meuron tuotosta takaisin 13 %, kun vastaavasti saman tuen saanut tuotanto maksaisi 500 000 euron tuotoista takaisin 40 % tuotoista. Vastaavasti 600 000 euron SES tukea saanut tuotanto maksaisi 1 meuron tuotosta takaisin 10 % tuotosta, kun saman tuen saanut tuotanto maksaisi 100 000 euron tuotoista takaisin 45 % tuotoista.

Kuva 21. Esimerkkilaskelmia takaisinmaksumalleista suhteessa takaisinmaksun alaiseen tuottoon. Laskennan lähtökohdista 1 500 000 euron kokonaistuotantovolyymi ja 700 000 euron SES-tuki.

Eräs vaihtoehto tuen takaisinmaksulle voisi olla malli, jossa on otettu huomioon molempien edellä kuvattujen mallien kriteereitä. Tämä ns. sekamalli huomioisi samanaikaisesti sekä tuotantojen tuoton että saadun tuen määrän, eli takaisinmaksu määrittyisi kokonaan takaisin maksettavan tuen mallin mukaisesti, mutta vain tietyin euromäärän ylittävien tukien osalta. Tässä selvityksessä tehtyjen koelaskelmien mukaan ”sekamalli” palauttaisi esimerkiksi 300 000 euron ylittävän tuen osalta tukea takaisin jaettavaksi kutakuinkin saman määrän kuin osittain takaisinmaksettavan tuen malli 500 000 euron ylittävien tukien osalta. Sekamalli kohtelisi kuitenkin eri tuotantojen tuottoja tasapuolisemmin kuin tasamaksuun perustuva osittain takaisinmaksettavan tuen malli. Liitteessä 2. on kuvattu tarkemmin tätä laskentamallia.

Tuotantoyritysten näkemyksiä tuen takaisinmaksusta

Tuotantoyritysten edustajat suhtautuvat luonnollisesti kielteisesti tuen takaisin maksuun. Tuotantoyritysten edustajille tehdyn kyselyn ja teemahaastattelujen perusteella tuotantotuen takaisinmaksu olisi usealle tuotantoyhtiölle liiketoiminnallisen kannattavuuden sekä liiketoiminnan pitkäjänteisen kehittämisen ja liiketoiminnan vuosittaisen vaihtelun tasaamisen (tappioiden tasaaminen) näkökulmasta erittäin haitallinen asia. Yritysten edustajat arvioivat varsin yksimielisesti, että elokuvan tuottaminen vain Suomen markkinoille ei olisi enää kannattavaa muuten kuin hyvin harvoissa tapauksissa. Lisäksi se alentaisi yhtiöiden halua ja kykyä ottaa riskiä tuotannossaan, heikentäisi tuotantojen laatua, vähentäisi kiinnostusta ja kannusteita onnistumiseen sekä kykyä sijoittaa tuleviin tuotantoihin. Arvioitiin myös, että tuen takaisinmaksu myös vääristäisi tuotantoyhtiön todellisia kustannuksia ja kasvattaisi palkkoja ja palkkiota. Toisin sanoen mahdollinen voitto, otettaisiin ennalta palkkioina, mikä puolestaan vaikeuttaisi suuresti tuotantojen rahoittamista. Tuen takaisinmaksun uskotaan myös vähentävän sijoittajien halukkuutta tuotantojen rahoittamiseen.

Ehkä tärkeimmäksi perustaksi kielteiseen suhtautumiseen tuen takaisinmaksua kohtaan nousi se, että tuotantokohtaisten takaisinmaksukriteereiden ei nähty sopivan tuotantoyritysten liiketoiminnan yleiseen heikkoon kannattavuuteen, eikä erityisesti alalle ja projektiliiketoiminnalle luonteenomaiseen liikevaihdon ja liiketuloksen suureen vuosittaiseen vaihteluun. Käytännössä kaikilla tuotantoyhtiöillä on tappiollisia tuotantoja ja tappiollisia vuosia, joiden tasoittamisen tarvitaan voittoa tuottavia tuotantoja. Tässä mielessä takaisinmaksun perusteena oleva yksittäisen tuotannon voitto kuvastaa huonosti yrityksen tuottoa ja liiketoiminnan kannattavuutta. Mikäli takaisinmaksu otettaisiin jossain muodossa käyttöön, tulisi siinä tuotantoyritysten edustajien näkemysten mukaan huomioida laajemmin tuotantoyrityksen liiketoiminnan realiteetit.

”Tuotannot eivät tuota merkittävää voittoa. Luultavasti tuotantotukien muuttaminen lainamuotoiseksi lopettaisi yhtiömme toiminnan.”

”Elokuvatuotanto on todellista riskipeliä. Tukien mahdollinen palauttaminen lisäisi riskierointia ja vaikeuttaisi olennaisesti esimerkiksi yksityisen sijoituksen mukaan saamista.”

”Takaisinmaksu vaikuttaa vähentävästi yhtiön kykyyn kattaa tappioita ja sijoittaa tuleviin tuotantoihin. Yksityisen puolen sijoitusten ollessa kasvamassa, ovat mekanismit myös muuttamassa nopeasti ja siten takaisinmaksu vaikuttaa myös näihin mekanismeihin.”

”SES-tukien osittainenkin palauttaminen muuttaisi merkittävästi kotimaista elokuvakenttää kokonaisuudessaan. Se asettaisi tuotantoyhtiöt eriarvoiseen asemaan keskenään. Se loisi nurinkurisen kulttuurin, jossa menestystä ei palkittaisi vaan siitä rangaistaisiin. Kotimaan markkinoille tuotettujen elokuvien määrä vähenisi ja katsojaosuus pienenesi.”

”Tuotantokohtainen voitto ei kerro mitään todellisesta yhtiön tuotosta. Kaikki tuotannot eivät tee voittoa. Myös tappiollisia tuotantoja tulee. Niiden balansoimiseen tarvitaan voittoja”

Tuotantoyritysten näkemyksiä tuen palautuksen vaikutuksista yrityksen liiketoiminnan kannattavuuteen vahvistaa esimerkkilaskelma, jossa on yhdistetty yritysten vuoden 2016 tilinpäätöstiedot ja tuen laskennalliset palautusosuudet niiden yritysten osalta, joilla olisi vuoden 2016 tuotannoista kertynyt takaisinmaksun alaista tuottoa (12 yritystä, jotka teineet vuoden 2016 tuotannoilla laskennallista takaisinmaksun alaista tuottoa). Esimerkkilaskelman perusteella takaisinmaksu näyttäisi muodostuvan isoksi liiketoiminnalliseksi ja taloudelliseksi haasteeksi usealle tuotantoyhtiöille. Puhtaasti laskennallisesti (vuoden 2016 laskennalliset palautusmaksut suhteutettuna vuoden 2016 tilikauden tulokseen) kokonaan takaisin maksettavan tuen määrä olisi vastannut keskimäärin noin 75 % tuotantoyhtiöiden vuoden 2016 tilikauden keskimääräisestä tuloksesta. Vastaava osuus osittain maksettavan tuen (yli 500 000 euroa) osalta olisi ollut noin 46 %. Tuen takaisinmaksu olisi ainakin puolelle yrityksistä ollut erityisen vaikeaa, sillä kolmella tuotantoyrityksellä oli

negatiivinen tilinpäätös vuonna 2016 ja kahdella tuotantoyrityksellä takaisinmaksu olisi laskennallisesti vienyt tilikauden tuloksen tappiolliseksi. Lopuilla yrityksistä tuen takaisinmaksu olisi heikentänyt huomattavasti tilikauden tulosta ja osalla vienyt toiminnan aivan liiketoiminnallisen kannattavuuden rajalle. Samaa tukee mm. Solar Films Oy:n tekemä laskelma koskien omaa liiketoimintaansa vuosina 2012 - 2016. Alan liiketoiminnalle luonteenomaisesti liiketoiminnan yhtiön tulos vaihtelee eri vuosina suuresti ja tuen palautuksella olisi ollut merkittävä vaikutus yhtiön tulokseen ja liiketoiminnan kannattavuuteen vuosina 2014–2016.

Tuotantoyhtiöiden edustajilta kysyttiin myös, mitkä olisivat tuen palauttamisesta seuraavat merkittävimmät vaikutukset yhtiölle, mikäli palautus koskisi osittain takaisinmaksettavan tuen mallin mukaisesti yli 500 000 euroa tuotantotukea saaneita tuotantoja. Tuotantoyhtiöiden edustajien vastauksissa korostuivat samat negatiiviset vaikutukset, joita jo edellä on kuvattu. Oman yhtiön osalta nähtiin, että tukien takaisinmaksu, oli malli mikä tahansa, johtaisi tuotantojen vähenemiseen ja sitä kautta vaikuttaa suoraan työllisyyteen. Mm. kuukausipalkkaisia jouduttaisiin irtisanomaan, mutta suurimmat vaikutukset näkyisivät keikkatyön vähenemisenä. Tämän lisäksi nähtiin, että tukien takaisinmaksun seurauksena SES:n tukea tavoiteltaisiin vain 500 000 euroon asti ja pyrittäisiin kasvattamaan laskennallista omarahoitusosuutta tuotannoissa. Esitettiin myös epäily siitä, että vain harva elokuva tuottaa siinä määrin voittoa, että palautuksen tuotot SES:lle ylittävät menettelytavan aikaansaamaan lisääntyneen hallintotyön kokonaiskustannukset.

Toisaalta joukossa on myös yrityksiä, jotka eivät nykyisen kaltaisella liiketoiminnalla ja SES:n tuella tehdyillä tuotannoilla tee niin merkittävää voittoa, että kokisivat takaisinmaksulla olevan vaikutusta yrityksen liiketoimintaan. Tämä tietysti hajottaa eri tuottajien näkemyksiä takaisinmaksusta ja sen merkityksestä yrityksen liiketoimintaan.

”Jos yhtiö jakaa runsaita osinkoja on mielestäni perusteltua palauttaa osa tuotantotuesta”

”Sinänsä pidän reiluna, että tuki palautetaan, jos tuotanto menestyy, mutta jotenkin olisi varmistettava yhtiön toiminnan jatkuvuus tappion hetkellä – esimerkiksi palautetuista tuista saataisiin lisätukea, mikäli yllättävä tuotannollinen tappio iskee.”

Kuten aiemmin on todettu, tuotantoyhtiöiden edustajat suhtautuvat hyvin kriittisesti SES:n tuen takaisinmaksuun. Tuotantoyhtiöiden edustajien näkemyksistä kävi ilmi myös se, että takaisinmaksun perusteita ja kriteereitä ei tunneta erityisen hyvin. Monellakaan haastatelluista tai kyselyyn vastaajista ei myöskään ollut selkeää käsitystä siitä, miten takaisinmaksu olisi tarkoitus käytännössä toteuttaa. Tämän vuoksi usealle vastaajalle oli vaikea arvioida tuen takaisinmaksun mahdollisia vaikutuksia tuotantoihin tai yhtiötason liiketoimintaan. Epäiltiin kuitenkin vahvasti, että takaisinmaksu muuttaisi koko liiketoiminnan ja

tuotonjaon tilanteessa, jossa markkina on muuttunut suuresti ja tuottajan saamat tuotot eri jakelualustoilta vähentyneet.

Mikäli kuitenkin tuen takaisinmaksu otettaisiin käyttöön, tulisi siinä tuotantoyhtiöiden edustajien näkemysten mukaan huomioida yrityksen liiketoiminta kokonaisuutena sekä tuotantokohtaiset voitot ja tappiot pidemmällä aikavälillä. Useissa tuotantoyhtiöissä mahdolliset tuotantokohtaiset voitot menevät pidemmällä aikavälillä tappiollisten tuotantojen kattamiseen ja ovat siten edellytyksiä toiminnan jatkuvuudelle ja liiketoiminnalliselle kannattavuudelle. Eli tukia tulisi palauttaa vain, jos yrityksen kannattavuus on riittävän hyvää ja se on riittävän vakavarainen. Samoin tärkeäksi nähtiin se, että takaisinmaksun ajankohta määritellään siten, että se mahdollistaa riittävän ajan tehdä voittoa ennen takaisinmaksun alkamista. Tärkeäksi koettiin myös se, että takaisinmaksu toteutetaan vasta sitten, kun yhtiön omat sijoitukset ja muu pääomarahoitus on katettu tuloista (minimum guarantee). Samoin tärkeäksi nähtiin, että takaisinmaksusuunnitelmissa huomioidaan alan markkinakoko, rahoitustilanne sekä tulevaisuudennäkymät.

Mikäli takaisinmaksu otettaisiin käyttöön, parhaaksi toimintatavaksi nähtiin malli, jossa palautussumma jäisi palautuksen maksaneen yrityksen omaan käyttöön ja sitä voisi hyödyntää esimerkiksi seuraavien tuotantojen valmistelussa ja tuotekehitystyössä.¹³ Tämä edellyttäisi kansainvälisten kokemusten mukaisesti tietojen ja rahavirtojen käsittelyyn erikoistuneen ”collecting agency” käyttöä. Vastavasti nähtiin myös, että vastineena tuen takaisinmaksulle yksittäisiä tukisummia tulisi nostaa tai tuen maksimiraja poistaa, jolloin tätä ns. suojaosan jälkeistä palautuvaa osaa tuesta olisi jaetavissa sellaisille tuotannoille enemmän, joissa myös todennäköisyys tuen palautumiselle olisi isompi. Tärkeäksi nähtiin myös se, että takaisinmaksun kriteerit olisivat mahdollisimman selkeitä (mm. juridisesti ja sijoittajan näkökulmasta) ja raportointiehdot sellaisia, että ne eivät lisäisi byrokratiaa ja hallinnollista työtä.

Yhteenveto tuen takaisinmaksusta

Yhteenvetona tuen takaisinmaksusta voidaan todeta, että perusteita löytyy yhtä lailla sen käyttöönotolle, kuin myös sen hylkäämiselle. Takaisinmaksun perusteet eivät ole ristiriidassa tuotantotuen tavoitteiden kanssa ja se olisi yksi tapa lisätä tuen kokonaisvolyymiä. Laskennallisesti esimerkiksi osittain takaisin maksettavan tuen malli yli 500 000 euron tuen osalta tuottaisi uudelleen jaettavaksi noin 7-10 % nykyistä enemmän rahoitusta, joka voitaisiin kohdentaa isompina tukina ja/tai useammalle tuotannolle. Isompi tuki puolestaan mahdollistaisi isomman riskinoton ja isommat tuotot, mikä edelleen lisäisi palautuvaa

¹³ Tämän tyyppinen ratkaisu voisi olla lähellä Ranskan mallin mukaista toimintatapaa. Ranskassa kaikkia elokuvia, jotka ovat saaneet tukea, verotetaan. Elokuvien verotettavat tulot jäävät kyseisen yhtiön käyttöön omalle tilille.

tukea ja sitä kautta kiertoon menevää tukirahaa. Oikein kohdennettuna ja toteutettuna takaisinmaksu saattaisi myös vahvistaa tuotantoyritysten kilpailukykyä.

Takaisin maksua vastaan puhuu puolestaan se, että suhteessa yritysten liiketoiminnan tuottoon takaisinmaksu näyttäisi muodostuvan – mallista riippuen – isoksi taloudelliseksi haasteeksi usealle tuotantoyhtiöille. Alalle on ominaista se, että elokuvien tuotot vaihtelevat suuresti, minkä johdosta hyvin menestyvien elokuvien tuottoja tarvitaan heikosti menestyvien tuotantojen tappioiden kattamiseksi. Koska tuotantoyhtiöiden liiketoiminnan tulos vaihtelee vuosittain suuresti, saattaisi takaisinmaksu muodostaa tulorahoituksen puutteesta johtuen ison uhkan toiminnan pysyvyydelle ja liiketoiminnan jatkuvuudelle. Suhteessa tuotantoyhtiöiden liiketoiminnan viimeaikaisiin tuloksiin, etenkin kokonaan palautettavan tuen malli kohtelisi rajusti tuotantoyhtiöitä, eikä toimisi kannustimena tuloksellisten tuotantojen tekoon. Vastaavasti osittain takaisin maksettavan tuen malli olisi tässä suhteessa tuotantoyhtiöille kohtuullisempi, mutta se kohtelee osin epätasapuolisesti tuotantojen voittoja.

Taulukko 5. Tuotantotuen takaisinmaksun käyttöönoton perusteita ja hyötyjä sekä käyttöönotosta seuraavia haittoja.

Takaisinmaksun perustelut/hyödyt	Takaisin maksun heikkoudet/haitat
<ul style="list-style-type: none"> • Tapa lisätä tuotantotuen volyyymiä • Mahdollistaa isommat tuotannot ja/tai aiempaa useamman tuotannon • Isompi tuki mahdollistaa suuremman riskinoton ja isommat tuotot • Isommat tuotot lisäävät edelleen lisää kiertoon menevää rahaa • Oikein kohdennettuna ja toteutettuna saattaa vahvistaa tuotantoyritysten kilpailukykyä • Takaisinmaksun perusteet eivät ole ristiriidassa tuotantotuen tavoitteiden kanssa (kulttuuripoliittinen tuki) • Takaisinmaksumalli on käytössä useimmissa Euroopan maissa 	<ul style="list-style-type: none"> • Taloudellinen haaste ja uhka tuotantoyhtiöiden toiminnan pysyvyydelle ja jatkuvuudelle • Palautemallista riippuen kohtelee eri tavalla tuotantojen voittoja • Heikentää tuotantoyritysten riskinottoa • Voi vaikuttaa negatiivisesti tuotantojen laatuun • Vaikeuttaa yritysten talouden ennakoimista • Lasten elokuvatuotanto kärsii? • Saattaa johtaa takaisinmaksun minimoinnin optimointiin ja tilinpäätösten manipulointiin • Saattaa karkottaa sijoittajia

Tämän selvityksen perusteella on vaikea ottaa selvää kantaa siihen, tulisiko tuen palautus ottaa käyttöön vai ei. Sen sijaan selvitys antoi lisäymmärrystä siitä, millaisilla edellytyksillä tuen takaisinmaksu olisi tarkoituksenmukaista toteuttaa. Seuraavassa on esitetty keskeiset arvioitsijoiden näkemykset ja johtopäätelmät tuen palautuksen edellytyksistä. Ne perustuvat työn aikana eri lähteistä kootun tiedon kokonaisvaltaiseen tulkintaan.

Tuen takaisinmaksun tulisi kohdella tasapuolisesti erilaisia tuotantoja ja tuotantoyrityksiä

Suomen elokuvasäätiö on tehnyt laskelmia siitä, miten takaisinmaksun alainen tuotto lasketaan ja miten tuki palautuisi uudelleen jaettavaksi. Laskentakaavat ja palautuksen kriteerit ovat näissä selkeät ja hyvin perustellut. Tämän selvityksen perusteella kokonaan takaisin maksettavan tuen malli olisi kuitenkin suurimmalle osalla tuotantoyrityksistä kohtuuton suhteessa niiden liiketoiminnan tuottoihin. Osittain takaisinmaksettavan tuen malli saattaa puolestaan herättää vastustusta, koska se ei kohtele tasapuolisesti eri tuotantoja, mikäli kriteerinä pidetään tuotannon liiketoiminnallista tulosta. Tämän vuoksi selvitystyötä tulee edelleen jatkaa siitä, millainen takaisinmaksun malli olisi kohtuullinen tuotantoyhtiöiden taloudellinen tilanne huomioiden ja kohtelisi samalla mahdollisimman tasapuolisesti erilaisia tuotantoja ja tuotantoyrityksiä. Samassa yhteydessä tulisi edelleen lisäselvitää sitä, mikä olisi tarkoituksenmukainen tuen suojaosuus ja siihen liittyvä tuottominimi.

Tuen takaisinmaksun toimintamallissa tulisi varmistaa se, että takaisinmaksu tuottaa riittävästi euroja takaisin kiertoon

Tuen takaisinmaksun keskeisin peruste on se, että sillä pystytään lisäämään tuotantotuen volyyymiä ja samaan lisää rahoitusta tuen takaisin kiertoon. Kansainvälisten kokemusten (mm. Eurimages) ja SES:n näkemysten perusteella kohtuullinen palautusosuus olisi noin 5 % - 10 % SES:n tuotantotuen nykyisestä kokonaisvolyymistä. Tämä tulisi katettua jos käytössä oli osittain takaisin maksettavan tuen malli yli 500 000 euron tuen osalta.

Tuen takaisinmaksussa tulisi huomioida sen mahdollisimman hyvä vaikuttavuus

Mikäli tuen takaisinmaksu otetaan käytäntöön, tulisi sen osana harkita mahdollisuutta nykyistä isompiin tukiin tai tuen ylärajan poistoon. Tuotantoyhtiöiden näkemysten perusteella isommat tuet (esimerkiksi takaisinmaksun uudelleen kohdentamisen kautta) mahdollistaisivat suuremmat ja laadukkaammat tuotannot, joilla olisi mahdollista tehdä aiempaa parempaa tulosta. Parempi tulos palautuisi puolestaan takaisinmaksun kautta uudelleen kiertoon edelleen jaettavaksi tuleville tuotannoille.

Ns. tilimalli voisi olla tuotantoyrityksille hyväksyttävä ja toimiva malli

Jos takaisinmaksu otettaisiin käyttöön, parhaaksi toimintatavaksi tuotantoyhtiöt näkivät tilimallin, jossa palautussumma jäisi palautuksen maksaneen yrityksen omaan käyttöön ja sitä voisi hyödyntää esimerkiksi tietyillä SES:n asettamilla ehdoilla yrityksen seuraavien tuotantojen valmistelussa ja tuotekehitystyössä. Mallin käyttö edellyttää tietojen ja rahavirtojen käsittelyyn erikoistunutta tiedonkerääjää ja koordinaattoria "Collecting agencyä", jonka kautta tulot jakautuisivat sopimusten mukaisesti eri osapuolille.

Takaisinmaksukäytännöissä tulisi huomioida tuotantoyritysten maksukyky

Takaisinmaksun kriteereitä ja käytäntöjä määritettäessä takaisinmaksussa tulisi huomioida myös yhtiön liiketoiminta kokonaisuutena sekä tuotantoyhtiön samalle vuodelle kohden-
tuvien muiden tuotantojen voitot ja tappiot. Mikäli käytännöt sen mahdollistavat, tulisi
takaisinmaksun alkamisen ajankohdalle antaa joustavuutta ja tarvittaessa ajoittaa takaisin-
maksujen perintä useammalle vuodelle. Lisäksi raportointiehtojen ja käytäntöjen tulisi ol-
la sellaisia, että ne eivät aiheuta yrityksille kohtuuttomasti hallintotyötä.

Takaisinmaksun periaatteet tulisi tehdä läpinäkyvämmiksi

Tuen takaisinmaksun kriteerit ja käytännöt tulisi olla selkeitä ja läpinäkyviä kaikille osapuo-
lille. SES:n määrittämät kriteerit takaisinperinnälle ovat selkeät ja perustuvat kansainväli-
siin käytäntöihin. Ne eivät kuitenkaan ole tiedossa kaikissa tuotantoyhtiöissä, joten tuen
takaisinmaksuun liittyy sekä epätietoisuutta että väärinymmärryksiä. Mikäli tuen takaisin-
maksun käyttöönoton valmistelua jatketaan, tulisi viestintää takaisin maksun kriteereistä
lisätä sekä käydä systemaattista vuoropuhelua takaisinmaksun periaatteista ja käytännöis-
tä viranomaisten, alan yritysten sekä muiden keskeisten toimijoiden välillä.

6 Yhteenveto ja johtopäätökset

Tuotantotuen vaikutukset kotimaisten tuotantoyhtiöiden liiketoimintaan

Elokuva-alalla toimii nykyisellään monenlaisia tuotantoyhtiöitä, joiden liiketoiminta eroaa toisistaan toiminnan laajuudeltaan sekä kannattavuudeltaan. Ääripäissä voidaan tunnistaa pienemmät, usein korkeintaan muutaman henkilön pienyhtiöt, joiden liikevaihto liikkuu kymmenissä tuhansissa ja parhaimmillaan sadoissa tuhansissa euroissa. Toisaalta alalla toimii suurempia yhtiöitä, kuten hybridiyhtiöitä, joiden liiketoiminta perustuu elokuvatuotantojen lisäksi mm. TV-sarjatuotantoihin. Näillä yhtiöillä yrityksen liikevaihto on vuosittain keskimäärin useita miljoonia euroja.

Isolle osalle elokuva-alan tuotantoyhtiöistä liiketoiminta on joko heikosti kannattavaa tai kannattamatonta. Alalle luonteenomaista on liiketoiminnan tuloksen suuri vuosittainen vaihtelu. Eli tuotantojen tuloksesta riippuen yksittäisten vuosien hyvää liikevaihtoa ja liiketoiminnan tulosta seuraa usein huonompia vuosia ja vain harva yritys on pystynyt viime vuosien aikana tasaiseen kasvuun. Toisaalta alalla toimii myös yhtiöitä, joilla on ollut tuloksekkaita vuosia ja kasvua on saavutettu yhtäjaksoisesti. Yhtiöille on kertynyt resursseja ja liiketoimintaa on pystytty kasvattamaan sekä suunnittelemaan useita tuotantoja kerrallaan sekä suunnittelemaan toimintaa pidemmällä aikavälillä.

Viime vuosina kannattavuudeltaan parhaita yhtiöitä ovat olleet erityisesti hybridiyhtiöt, joissa on tuotettu riskialttiimpien elokuvatuotantojen lisäksi taloudellisesti varmempia TV-tuotantoja. Myös ainoastaan TV-sarjoihin keskittyneet yhtiöt ovat kannattavuudeltaan pärjänneet keskimääräistä paremmin. Liikevaihdolla mitattuna pitkiä elokuvia tuottaneet yhtiöt ovat kasvaneet selkeimmin, mikä näkyy selvästi myös niiden kannattavuuden paranemisenä. Vastaavasti pienten, erityisesti pitkiin, lyhyisiin ja dokumenttelokuviiin keskittyneiden yhtiöiden toiminnan kannattavuus on ollut heikointa erityyppisistä tuotantoyhtiöistä.

Vaikka kotimaisten elokuvien teatteriesitysten katsojamäärät ovat olleet kasvussa ja tuotantojen koot ovat olleet resursseiltaan suurempia viime vuosina, on tuotantoyhtiöille kertynyt vain harvakseltaan merkittäviä voittoja liiketoiminnasta. Osasyynä tähän on se,

että tuotantojen voitot jakautuvat arvoketjussa usealle eri taholle ja tuotantoyhtiö on näistä pääsääntöisesti viimeinen voitonsaaja. Suomen elokuvamarkkinoiden ollessa pienet ja muun rahoituksen ollessa vähäistä on julkinen tuki edellytys laadukkaasti toteutetulle ja kotimaan markkinoille suunnatulle elokuvatuotannolle. SES:n tuotantotuki mahdollistaa kotimaisen elokuvatuotannon ja turvaa tuotantoyhtiöiden liiketoiminnan edellytykset ja toiminnan jatkuvuuden.

Tuotantotuen merkitys alan kehitykseen ja kulttuuripoliittiset vaikutukset

Tuotantotuki on nykyisen laajuisen suomalaisen elokuvatuotannon elinehto. Yhtiöiden toiminta perustuu tuotantojen toteuttamiseen, joista suurinta osaa ei voitaisi toteuttaa ilman tuotantotukea. Tuki kattaa merkittävän osan tuotantojen budjetista ja mahdollistaa kannattavan tuotannon toteuttamisen. Lisäksi tuki mahdollistaa muun rahoituksen saamista alalle sekä edistää tuotantoyhtiöiden omia panostuksia ja riskinottoa tuotantoihin. Ilman tuotantotukea hyvin suuri osa tuotantoyhtiöiden nykyisestä liiketoiminnasta olisi kannattamatonta ja ilman tuotantotukea kotimainen kulttuuriperusteinen elokuva-tuotanto olisi marginaalista nykyiseen verrattuna.

Tuotantotuki on edistänyt ja ohjannut keskeisesti elokuva-alan ja laajemmin audiovisuaalisen alan kehitystä Suomessa. Ilman tuotantotukea suomalainen elokuvatuotanto olisi nykyistä selvästi vähäisempää ja jäljelle jäävien yhtiöiden toiminta painottuisi vahvemmin kansainvälisille markkinoille. Pysyvänä rahoitusmuotona se on edesauttanut toiminnan jatkuvuutta ja lisännyt halukkuutta toiminnan kehittämiseen pidemmällä aikavälillä. Tämä näkyy mm. nykyisen suomalaisen elokuva-alan ammattitaidon ja osaamisen kehittymisessä, jolla on voitu toteuttaa ammattimaisia ja korkealaatuisia tuotantoja.

Tuotantotuki on toiminut myös kannusteena yksityisille sijoittajille sekä kansainvälisen rahoituksen saamisessa tuotantoihin. Suuri osa alan yhtiöistä on viime vuosina hyödyntänyt kansainvälistä rahoitusta, minkä saamiselle tuotantotuki on luonut edellytykset. Tuotantoyhtiöt näkevätkin kansainvälisen rahoituksen saannin sekä kansainvälisille markkinoille pääsyn keskeiseksi mahdollisuudeksi yhtiön kasvun ja toiminnan kehittämisen kannalta.

Tuotantotuki sekä laajemmin elokuvien tukijärjestelmä on ollut edellytys sille, että Suomessa on voitu tehdä omaehtoisesti suomenkielisiä ja suomalaista kulttuuria kuvaavia elokuvatuotantoja. Tässä suhteessa tuotantotuella on ollut erityisen tärkeä rooli elokuvakulttuurin monimuotoisuuden varmistamisessa ja edistämisessä. Tuotantotukijärjestelmä on siten mahdollistanut elokuvatarjonnan monipuolisuuden, jolla voidaan tavoittaa erityyppisiä kohderyhmiä ja tuottaa elokuvatuotantoja erilaisten kohderyhmien tarpeita ajatellen. Laajemmin elokuvatuotantotukijärjestelmä on toiminut tärkeässä roolissa elokuvakulttuurin edistämisessä alueellisesta näkökulmasta. Ilman tukijärjestelmää elokuvateatteriverkosto ei olisi alueellisesti yhtä kattava, eivätkä elokuvat yhtä laajasti eri väestöryhmien saatavilla,

kuin nykyään. Ilman tuotantotukea Suomessa tehtäisiin vähemmän elokuvia ja niiden painotus olisi vahvemmin kansainvälisille markkinoille ja englanninkieliseen tuotantoon.

Tuotantotuen takaisinmaksusta

Yhtenä mahdollisuutena SES:n tuotantotukirahoituksen kasvattamiseksi on nähty avustuksena myönnettävän tuotantotuen osittainen tai kokonaan toteutettava takaisinmaksu. Tuen takaisinmaksun ideana ja perusteena olisi se, että järjestelmä palauttaisi osan maksetusta tuesta takaisin käytettäväksi uudelleen elokuvien tuotantoon. On arvioitu, että kaavailuilla takaisinmaksun kriteereillä voitaisiin SES:n tukibudjettia kasvattaa noin 1-2 miljoonalla eurolla. Perusteluna tuen takaisinmaksulle voidaan pitää myös tuen luonnetta (ei liiketoimintaa edistävänä) kulttuuripoliittisena tukena, jonka tarkoituksena on edistää korkeatasoista, monipuolista ja omaperäistä suomalaista elokuvatuotantoa ja jonka myöntöperusteina ovat kulttuurikriteerit. Lisäksi takaisinmaksettava tuki on käytössä useissa Euroopan maissa.

Takaisin maksua vastaan puhuu puolestaan se, että suhteessa yritysten liiketoiminnan tuottoon takaisinmaksu näyttäisi muodostuvan taloudelliseksi haasteeksi usealle tuotantoyhtiöille. Koska tuotantoyhtiöiden liiketoiminnan tulos vaihtelee vuosittain suuresti, saattaisi takaisinmaksu muodostua tulorahoituksen puutteesta johtuen isoksi uhkaksi toiminnan pysyvyydelle ja liiketoiminnan jatkuvuudelle. Suhteessa tuotantoyhtiöiden liiketoiminnan viimeaikaisiin tuloksiin, etenkin kokonaan palautettavan tuen malli kohtelisi rajusti tuotantoyhtiöitä, eikä toimisi kannustimena tuloksellisten tuotantojen tekoon. Takaisinmaksu saattaisi myös heikentävää ulkopuolisen rahoituksen saamista tuotantoihin.

Suomen elokuvasäätiö on tutkinut erilaisia takaisinmaksun malleja ja tehnyt laskelmia siitä, miten takaisinmaksun alainen tuotto lasketaan ja miten tuki palautuisi uudelleen jaettavaksi. Vaihtoehtoja on käytännössä ollut kaksi: kokonaan takaisin maksettavan tuen malli sekä osittain takaisinmaksettavan tuen malli. Molemmissa laskentakaavat ja palautuksen kriteerit ovat selkeät ja perustellut. Tämän selvityksen perusteella kokonaan takaisin maksettavan tuen malli olisi suurimmalle osalla tuotantoyrityksistä kohtuuton suhteessa niiden liiketoiminnan tuottoihin. Osittain takaisinmaksettavan tuen malli saattaisi puolestaan herättää vastustusta, koska se ei kohtele tasapuolisesti eri tuotantoja, mikäli kriteerinä pidetään tuotannon liiketoiminnallista tulosta.

Tämän selvityksen perusteella takaisinmaksun käyttöönotolle löytyy sekä sitä puoltavia, että käyttöönoton hylkäämiseen liittyviä perusteita. Takaisinmaksun käyttöönotolla voitaisiin lisätä tuotantotuen volyyymiä ja mahdollistaa isompia ja/tai useampia tuotantoja, edistää suurempaa riskinottoa ja sen kautta isompia tuottoja sekä edistää oikein kohdennettuna tuotantoyhtiöiden kilpailukykyä. Toisaalta takaisinmaksu asettaa haasteita tuotantoyhtiöiden liiketoiminnan pysyvyydelle ja jatkuvuudelle, heikentää tuotantoyritysten riskinottokykyä ja halua, vaikeuttaa yritysten talouden ennakkointia sekä saattaa vähentää sijoittajien kiinnos-

tusta elokuva-alaa kohtaan. Lisäksi uhkana ovat mahdolliset negatiiviset vaikutukset tuotantojen laatuun ja mm. lasten elokuvien toteuttamiseen. Takaisinmaksun käyttöönotto saattaisi johtaa myös yhtiöiden toiminnassa takaisinmaksun minimoinnin optimointiin ja tilinpäätösten manipulointiin.

Tämän selvityksen perusteella on vaikea ottaa selvää kantaa siihen, tulisiko tuen palautus ottaa käyttöön vai ei. Sen sijaan selvitys antoi lisäymmärrystä siitä, millaisilla edellytyksillä tuen takaisinmaksu olisi tarkoituksenmukaista toteuttaa. Mikäli takaisinmaksu otettaisiin käyttöön, tulisi sen toteutuksessa huomioida ainakin seuraavat asiat:

- i. Tuen takaisinmaksun tulisi olla tuotantoyhtiöille kohtuullinen ja kohdella tasapuolisesti erilaisia tuotantoja ja tuotantoyrityksiä
- ii. Käyttöön otettavan takaisinmaksun kriteereissä ja mallissa tulisi varmistaa se, että takaisinmaksu tuottaa riittävästi rahaa (n. 5 % - 10 % SES:n tuotantotuen nykyisestä kokonaisvolyymistä) takasin kiertoon
- iii. Osana takaisinmaksua tulisi harkita mahdollisuutta nykyistä isompiin tukiin tai tuen ylärajan poistoon. Isommat tuet (esimerkiksi takaisinmaksun uudelleen kohdentamisen kautta) mahdollistaisivat suuremmat ja laadukkaammat tuotannot, joilla olisi mahdollista tehdä aiempaa parempaa tulosta.
- iv. Tuotantoyhtiöille näkökulmasta hyvä käytäntö olisi ns. tilimalli, jossa takaisinmaksettava summa jäisi voittoa tuottaneen yhtiön osittain tai kokonaan omaan käyttöön ja sitä voisi hyödyntää esimerkiksi yrityksen seuraavien tuotantojen valmistelussa ja tuotekehitystyössä
- v. Takaisinmaksumallin käyttöönotto edellyttää tietojen ja rahavirtojen käsittelyyn välikäyttä, "Collecting agencyä", jonka kautta tulot jakautuvat sopimusten mukaisesti eri osapuolille.
- vi. Takaisinmaksun kriteereitä ja käytäntöjä määritettäessä takaisinmaksussa tulisi huomioida yhtiön liiketoiminta kokonaisuutena sekä tuotantoyhtiön samalle vuodelle kohdentuvien muiden tuotantojen voitot ja tappiot.
- vii. Tuen takaisinmaksun kriteerit ja käytännöt tulisi olla selkeitä ja läpinäkyviä kaikille osapuolille.
- viii. Mikäli tuen takaisinmaksun käyttöönoton valmistelua jatketaan, tulisi viestintää takaisinmaksun kriteereistä lisätä sekä käydä systemaattista vuoropuhelua takaisinmaksun periaatteista ja käytännöistä viranomaisten, alan yritysten sekä muiden keskeisten toimijoiden välillä.

Tukijärjestelmästä ja elokuvatuotannosta jatkossa

Seuraavassa on esitetty selvitystyön puitteissa esiin nousseita havaintoja ja kehittämistarpeita koskien tukijärjestelmää ja elokuva-alaa tulevaisuudessa:

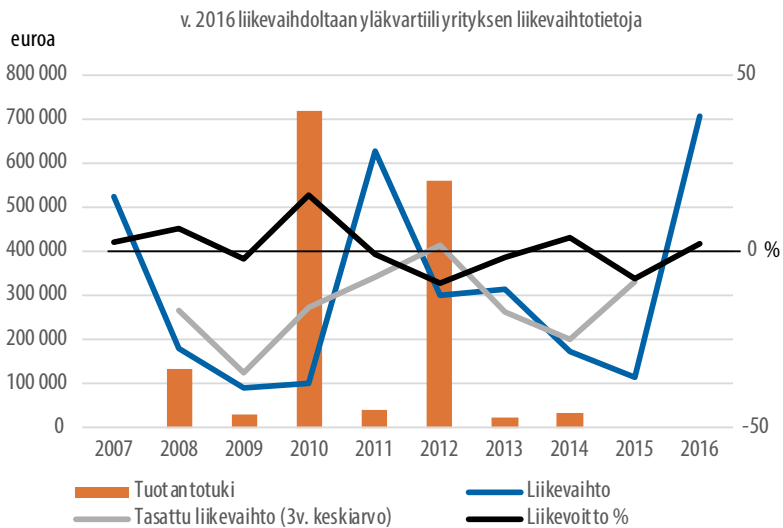
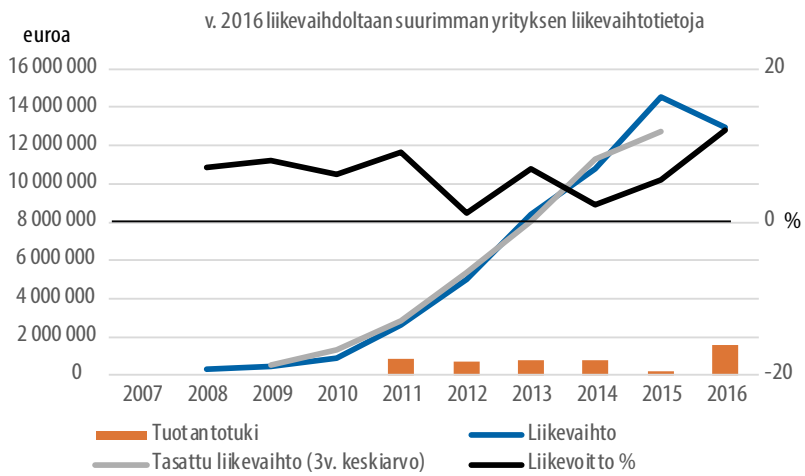
- Suomalaisen elokuva-alan elinvoiman sekä sen tuottamien kulttuuripoliittisten vaikutusten edistämiseksi on keskeistä pyrkiä kasvattamaan elokuva-alan rahoituksen kokonaismäärää. Tuotantojen budjettien kasvattamiseen on tuotantoyhtiöiden näkemysten mukaa painetta, jotta tuotantojen laatu ja kaupallinen menestyminen voidaan varmistaa. Tässä keskeisiä myös jatkon kannalta ovat julkiset tuet, koska merkittävää muuta rahoitusta ei nykytilanteessa ole näköpiirissä.
- Julkista rahoitusta ei valtion budjetista olla ainakaan merkittävästi lisäämässä, joten on löydettävä muita keinoja riittävän rahoituspohjan varmistamiseksi. Selvityksen puitteissa ei oteta kantaa tulisiko takaisinmaksu ottaa käyttöön, vaan on tutkittu ja tuotettu tietoa päätösten teon pohjaksi käyttöön oton toteutustavoista ja käyttöönotosta seuraavista vaikutuksista. Tuotantotuen takaisinmaksulla rahoitukseen voitaisiin arviolta saada 1-2 miljoonaa euroa lisäresursseja, mutta samalla sillä saattaisi olla syrjäyttämisaikutuksia, joiden vaikutus alalle voisi olla kielteinen
- Riittävän julkisen rahoituksen lisäksi tärkeää on ulkopuolisen rahoituksen kasvattaminen. Tähän tarvitaan kannusteita, verkostoitumista sekä alan tunnettavuuden parantamista ulkopuolisten rahoittajien suhteen. Ala ei edelleenkään ole erityisen houkutteleva kotimaisille ja ulkomaisille sijoittajille. Yhtenä keinona mm. ulkomaisen rahoituksen saantiin on kannustaminen ja kannusteiden luominen kansainvälisiin yhteistuotantoihin.
- Kansainvälinen rahoitus on jatkossakin selvä tarpeellinen osa suomalaisten tuotantojen rahoituksen lisäämisessä. Yhtiöt tarvitsevat kansainvälistymiseen tukea yhteyksien löytymisessä, tietoisuuden parantamisessa suomalaisista yhtiöistä ja sopivien rahoitusratkaisujen löytämisessä. Samalla kansainvälisissä yhteistuotannoissa kotimaisella julkisella rahoituksella on tuettava yhtiöitä riittäväällä tavalla, jotta tuotantojen suomalainen omaehtoisuus säilyy.
- Tuotantoyhtiöiden näkökulmasta SES tukijärjestelmän ennakoitavuus on edellytys toiminnan pitkäjänteiselle kehittämiselle. Liiketoiminnan ennakoitavuuden näkökulmasta tuotantotukien ja muiden tukien myöntökriteerien tulisi olla vielä nykyistä läpinäkyvämpiä ja myöntökriteereiden yksiselitteisempiä. Tämä helpottaisi yhtiöiden tuotantojen ja liiketoiminnan suunnittelua pidemmällä tähtäimellä.

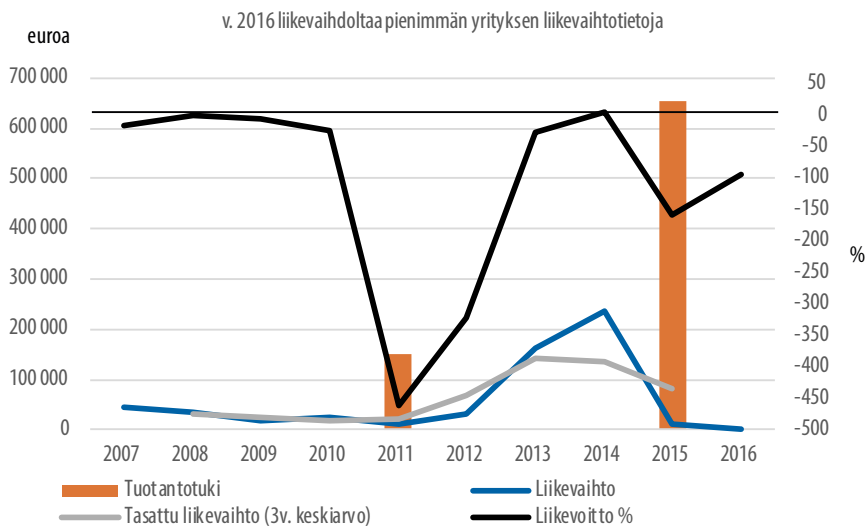
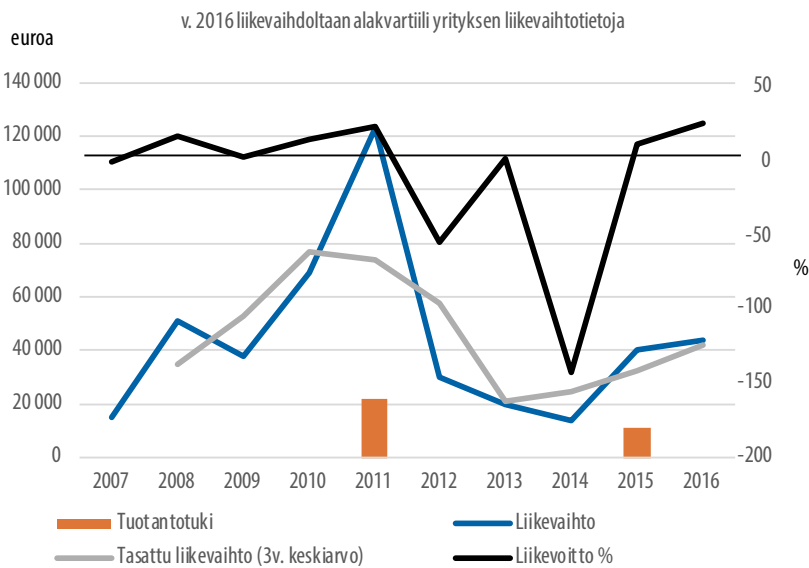
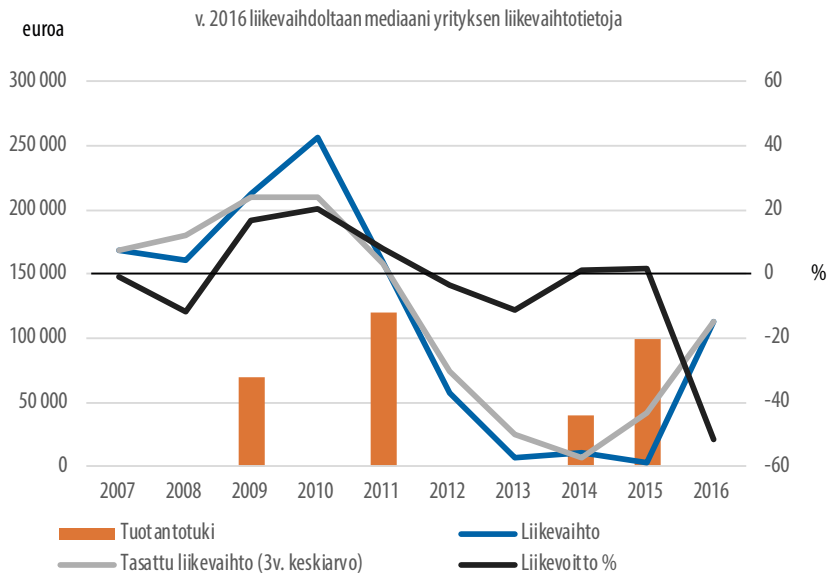
- Elokuvatuotantoyhtiöille tarvitaan myös toimintamalleja, jotka kannustavat tuottajia nykyistä vahvemmin hallitun oman riskin oton lisäämiseen ja tuotantojen kasvattamiseen. Tuotantojen kokoa kasvattamalla voidaan selvityksen tulosten mukaan edistää tuotannon kaupallista menestymistä ja sitä kautta myös yhtiön kannattavuutta.
- Tuotantoyhtiöt ovat suurilta osin pieniä toimijoita, jotka toteuttavat omiin resursseihinsa nähden isoja tuotantoja. Riskialttiilla ja nykyisellään monen yhtiön kohdalla kannattamattomalla alalla liiketoimintaosaaminen ei aina ole riittävän hyvällä tasolla. Yhtiöiden liiketoimintaosaaminen on selvä kehitettävä osa-alue elokuva-alalla. Tuotantoyhtiöitä on kannustettava ja ohjattava vahvemmin liiketoimintaosaamisen kehittämiseen (etenkin kansainvälisillä markkinoilla toimiminen). Lisäksi yhtiöitä on ohjattava vahvemmin ja laajemmin hyödyntämään yhtiöiden kehittämiseen tarkoitettuja erilaisia julkisia tukimuotoja.
- Toistaiseksi liiketoiminnan kehittämiseen tarkoitettu Tekesin AV-tuotantokannustin sekä SES:n kulttuuriperusteinen tuotantotuki näyttäisivät täydentävän hyvin toisiaan. Jatkossa tulisi kuitenkin pohtia, tarvitaanko tukijärjestelmässä kulttuuri/taide -painotteisille ja kaupallisemmille tuotannoille erilaisia tukijärjestelmiä, joissa tuotantoja arvioidaan erilaisilla painotuksilla ja kriteereillä.
- Elokuvatukien tarkoituksena on luoda elokuva-alalle positiivisia vaikutuksia, jotka ovat myös kansantaloutta hyödyttäviä. Tukijärjestelmän vaikutuksia on seurattava jatkossa tarkemmin ja tuotettava tietoa tukien vaikutuksista alan yhtiöiden liiketoiminnan kehitykseen, tuotantoihin sekä laajemmin elokuvakulttuuriin ja yhteiskuntaan.

LÄHTEET

- Toivonen, Timo Einari (2002) Audiovisuaalisen alan tukemisen investointinäkökulma. Opetusministeriö. Kulttuuri, liikunta ja nuorisopolitiikan osaston julkaisusarja Nro 1/2002.
- Elokuvuvuosi 2014 Facts and Figures. Suomen Elokuvasäätiö
- Elokuvuvuosi 2015 Facts and Figures. Suomen Elokuvasäätiö
- Elokuvuvuosi 2016 Facts and Figures. Suomen Elokuvasäätiö
- Elokuvyhtiön taloushallinnon opas. Rantalainen Oy.
- Vilhunen, Jukka (2009) Elokuvatuotannon rahoitusrakenteen vahvistaminen. Suomen Elokuvasäätiö. 2009 Financing of Film - a comparison in 8 European Countries. Svenska Filminstitutet.
- Serra, Francesca (2014) Film production incentives in Europe: who is the most "ciak" appealing?. Filmstøtte i Europa. Masters Thesis. Copenhagen Business School 2014
- Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi valtion rahoituksesta elokuvakulttuurin edistämiseen. Työryhmän ehdotus. Opetus- ja kulttuuriministeriö 2017.
- Producing Films in France. CNC (2017)
- Antti-Veikko Salo (2009). Pitkien elokuvien tuottamisen taloudellinen kannattavuus Suomessa 2000-luvun alussa. AV-mediatuotanto. Metropolia. (2009)
- Mäkelä, Väinö (2017) The re-birth of Finnish film: An ecosystem point of view. Aalto University School of Business.
- Suomen Asiakastiedon elokuvatuotantoyhtiöiden tilinpäätösaineisto vuosilta 2007-2017. Suomen Asiakastieto.
- SES tilastot tukipäätöksistä 2008-2017. Suomen elokuvasäätiö 2018.
- SES tilastot tuotantojen rahoituksesta 2011-2017. Suomen elokuvasäätiö 2018.
- Valtioneuvoston asetus elokuvataiteen edistämisestä (843/2007).

Liite 1. Esimerkkejä yksittäisten yhtiöiden tilinpäätös- ja tukitiedoista

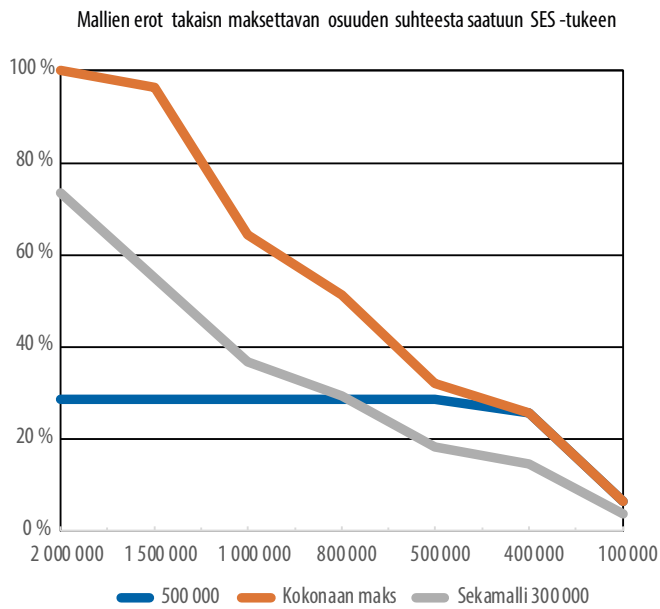
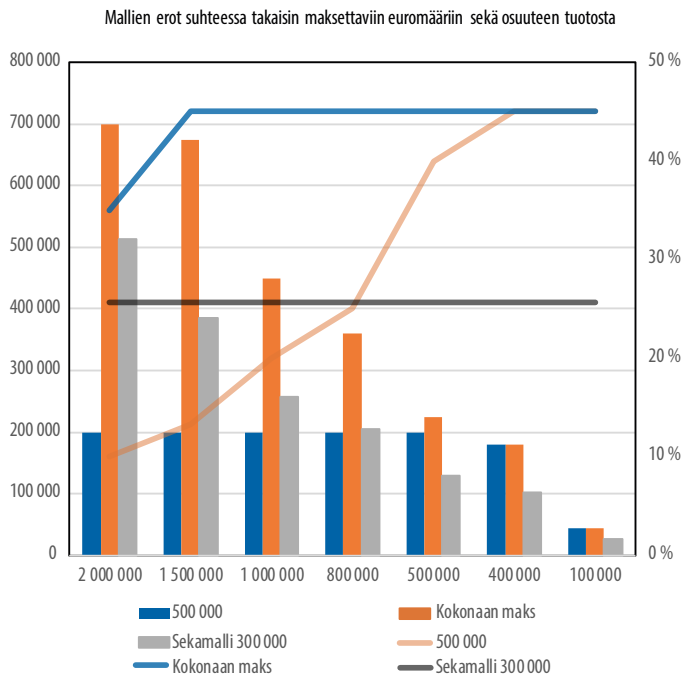

Liite 2. Takaisinmaksun sekamallista

Kokonaan takaisinmaksettava malli tietyn euromäärän ylittävien tukien osalta

- Huomio samanaikaisesti sekä tuotantojen tuoton että tuen määrän
- Kriteerit periaatteessa samat kuin kokonaan takaisin maksettavan tuen mallissa ja takaisinmaksumallissa tietyn euromäärän ylittävien tukien osalta
- Takaisinmaksu määrittyisi kokonaan takaisin maksettavan tuen mallin mukaisesti tietyn euromäärän ylittävien tukien osalta. Ts. tukea maksettisiin takaisin tuotosta samassa suhteessa, kuin mikä olisi tuen osuus tuotannon kokonaisvolyymistä tietyn euromäärän ylittävien tukien osalta.
- Esimerkiksi 300 000 euron ylittävän tuen osalta takaisin maksettava osuus = $(\text{tuen määrä} - 300\,000) / \text{tuotannon kokonaisvolyymi} \times \text{takaisinmaksun alainen tuotto}$
- Kyseisellä 300 000 euron ylittävän tuen osalta "sekamallin" olisi palautuvan tuen määrä vuonna 2016 ollut 1,3 Meur (10 tuotantoa)
 - 25 % tuotantojen takaisinmaksun alaisesta tuotosta (kokonaan maksettava malli 47 %, 500 000 ylittävän osalta 29 %)
 - 18 % ko. tuotantojen SESn tuesta (kokonaan maksettava malli 33 %, 500 000 ylittävän osalta 21 %)
 - 7,3 % SESn tuotantotuesta (kokonaan maksettava malli 14 %, 500 000 ylittävän osalta 8,5 %)
- Kohtelisi "tasapuolisesti" eri tuotantojen aikaansaamia tuottoja (vrt. 500 000 euron malli) ja SES-tukea

Kuva 22. Esimerkilaskelmia takaisinmaksumalleista

Opetus- ja kulttuuriministeriö

Undervisnings- och kulturministeriet

Ministry of Education and Culture

Ministère de l'Éducation et de la Culture

ISBN: 978-952-263-576-1 (PDF)

ISSN: 1799-0351 (PDF)